

7 לילות

ידיעות אחרונות

מס. 417 • ה' בסיוון תשמ"ו • 12.6.86

כולל

ידיעות אחרונות

ספרות
תרבות
אמנות

אהבת־סרטיו

נסים עזיקרי ויונה אליאן ב"הדוד ואניה" לצ'כוב, תיאטרון הבימה. אהבת־סרטיו נכזבת של מנהל האחוזה לאשת הפרופסור היפהפייה. התפכחות מרת מאשליה של אנשים שהחיים עברו על־ידם

חוזר

אגבדטו ג'יסמונטי, גיטאריסט־פסנתרן־מלחין, חוזר לשלוש הופעות

"שואה"

TREBLINKA

נהג הרכבת שהוביל את הקרונות אל מחנה־המוות טרבלינקה, אחד העדים בסרטו של קלוד לנצמן "שואה". מסע אל תהומות הזיכרון. מורי־הדרך הם אנשים ששרדו, אנשים שראו ושתקו ואנשים שעשו את המלאכה. 10 שעות. בכורה"ש במוזיאון ת"א

חוזר

ג'ילברטו ג'יל, עם גיטארה בלבד, מגיע להופעה אחת, ביקור חוזר

חוזר

פייר בנסואה, מלחין־גיטאריסט צרפתי. ג'אז ומצב־רוח. ביקור חוזר

שישי
13.6.86

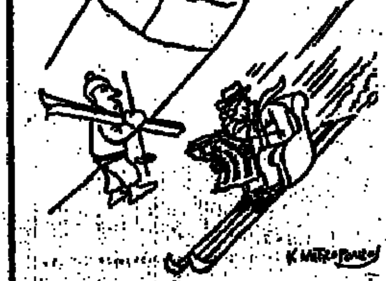
שלי וינטרס
„הרפתקה בפוסידון" (21.30)

סרט קולנוע: „הרפתקה בפוסידון"
יום שישי 21.30

„פוסידון", אוניית־נוסעים מפוארת, עושה דרכה בפעם האחרונה מניו־יורק ליוון. בשעת חגיגת ליל ראש־השנה, תוך מבכירות מרומם של הנוסעים, הופך מישבר־ענק את האוניה על נוסעיה. בירכתי האוניה מושלים מאות הרוגים. רק קומץ נוסעים מאושרים שניצלו נאבקים על חייהם, מיסית הנפשות. עשרת הניצולים עושים דרכם לעבר תוך, מקום שממנו יוכלו אולי להינצל. סיפור מתח ואימה, גדוש תהפוכות, המציג התנהגות אנשים במצב מצוקה ולחץ.

שחקנים: שלי וינטרס, סטלה סטיבנס, ארנסט בורגנין, רד באטונס, קרול לינלי, רודי מקדואל וג'ק אלבטסון. 1972. הסרט זכה לשבחים ולמוניטין במיוחד על עיצוב התפאורה. 110 דקות.

(ראה הערב בטלוויזיה).

שבת
14.6.86

איב מונטאן
„תוכנית בידור" (18.30)

די בעלית הנוכחים. על מאגנום מוטלת המשימה לדאוג לשלומו של הכלב. בתוך כך הוא מנסה לברר את פשר המירוץ המוזר אחרי הכלב המכוער.

22.10 צירופים. חיים דיסוביץ מארח אישים ואמנים בנושאים הקשורים במורשת ישראל. הפעם תיזהר התוכנית לחג השבועות.

22.35 תכנית בידור עם פול דניאלס. מעשי קסמים ושעשועים.

23.15 פסוקו של מקום. מבט אל בית־לחם שנזכרת במגילת רות, הנקראת בחג השבועות.
חדשות.

תוכנית בידור: איב מונטאן בהופעת יחיד
מוצאי שבת 18.30

הזמר שחקר גם לפוליטיקאי וכבש לבבות גם בתחום זה בעת ביקורו האחרון בארץ, חוזר למסך – הפעם רק בשירה. התוכנית מתארת את מסע ההופעות של מונטאן בערי פאריס, ניו־יורק, טוקיו, מונטריאול...

ראשון
15.6.86

ג'ק קלוגמן
„קווינסי" (01.00)

21.00 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 86.
22.50 קין והבל.
23.40 מלוא העין: כוחו של רצון.
00.05 חדשות.
00.10 פרחי מורעלות. סרט מתח מסדרת הסרטים „קווינסי".
01.00 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 86. שידור ישיר של משחק מס' 38, שלב שמינית הגמר.
03.00 פסוקו של יום.

סידרת דראמה: „קין והבל"
יום ראשון 22.50

נראה, כי מזלו של הבל מאיר לו פנים בכל אשר יפנה, הוא פוגש באקראי את אמנותו ושותו...

שני
16.6.86

גאונט וגרווד
„אין כמו בבית" (20.00)

פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. מנחה: אליהו אלירז.

18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 סקירת התוכניות (ערבית).
18.35 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 אין כמו בבית.
20.30 מבט לחדשות.
21.00 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 86. שידור ישיר של משחק מס' 40, בשלב שמינית הגמר.
22.50 זה הזמן. מנחה רם עברון.
23.50 חדשות.
24.00 רגעים המוסיקליים: הנוצה.

00.50 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 86. שידור ישיר של משחק מס' 39 בשלב שמינית הגמר.
03.00 פסוקו של יום.

סידרה קומית אנגלית: „אין כמו בבית"
יום שני 20.00

שלישי
17.6.86

מייקל פארקס
„הפרס" (23.30)

22.50 הפרס שואה. העיתונאי ישעיהו בן פורת מראיין את הבמאי קלוד לנצמן, במאי הסרט „שואה", ומשלב בתוכנית קטעים מן הסרט.

23.20 חדשות.
23.30 הפרס: סרט טלוויזיה.
00.45 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 86. שידור ישיר של משחק מס' 42 בשלב שמינית הגמר.
03.00 פסוקו של מקום – מבט אל המנזר.

סרט טלוויזיה: „הפרס"
יום שלישי 23.30

המפקח מישל דולן, המשרת במשטרת סן־פרנציסקו, ידוע בנטייתו לטיפתה...

רביעי
18.6.86

סצנה מתוך
„מלחמת המשטרות" (23.00)

19.30 ספורט: „יומן מכסיקו" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 למען אחיי. תוכנית מיוחדת לציון חודש ההזדהות עם יהודי ברית־המועצות. בתוכנית תשולב בשידור חוזר הכתבה שצולמה במחתרת.
20.30 מבט לחדשות.
21.30 גביע העולם בכדורגל, מכסיקו 1986. שידור ישיר של משחק מס' 43 בשלב שמינית הגמר.
22.50 חדשות.
23.00 מלחמת המשטרות: סרט קולנוע צרפתי.
00.40 גביע העולם בכדורגל מכסיקו 1986, שידור ישיר של משחק מס' 44 בשלב שמינית הגמר.
03.00 פסוקו של יום.

סרט־מתח צרפתי: „מלחמת המשטרות"
יום רביעי 23.00

שלישיית שוטרים לוקחת על עצמה להילחם בפשע. בין השלושה נרקמת מערכת יחסים מיוחדת במינה. אחד מהם – אשה...

חמישי
19.6.86

אושיק לוי
„בלי סודות" (08.40)

20.02 תהילה. מי מפחד מהזאב הרע?
20.45 לקראת שידור.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 טווסים, טפילים וחיות המין.
22.20 כתוב בעיתון. מגישה מאיר שלו.
22.35 אלה ואחרים. הבולרו של אלה ואחרים.
23.35 פסוקו של מקום.
חדשות.

סרט תעודה: „טווסים, טפילים וחיות־המין"
יום חמישי 21.30

ליותר ממחצית מהחיות והצמחים על־פני האדמה 'מתבודד' שהזכרים הם ביזבוז זמן ואנרגיה. אלפי זנים נקביים מסתדרים בלעדיהם, הנקבות מטילות את עצמן ברבייה על־ידי רבייה־עצמית. נשאלת השאלה האם באמת נחוצים הזכרים או שהם רק נשק סודי במלחמת ההישרדות.

דרך היערות הגשומים של אמריקה המרכזית, ביערות העד של אוסטרליה, ועד לאפריקה מחפש המגיש, בריאן לייס, את התשובה לשאלה זו...

שישי
20.6.86

קריסטין קארר
„חיוך מסויים" (22.15).

16.00 ערב חדש: מוסף לשבת. מנחה דן מרגלית.
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 צוות לעניין: הרוקס מוויסטריינג פיינס. (ערבית).
17.20 לקט שירים (ערבית).
17.30 סרט ערבי (תרגום עברי).
19.20 על המירקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שיר לשבת.
20.05 ערב שבת. הערב פרשת „בהעלותך".
20.15 מבט ליל שבת.
21.15 סיבה למסיבה.
22.15 חיוך מסויים: סרט קולנוע.
23.55 מוקים לשבת.
חדשות.

סרט קולנוע: „חיוך מסויים"
יום שישי 22.15

לבטיה והרפתקאותיה של נערה, ששטודנט צעיר בסורבון מתאהב בה, אך דודו הנשוי והמבוגר בשנים חושק בה, ואין כל סלאו...

שישי

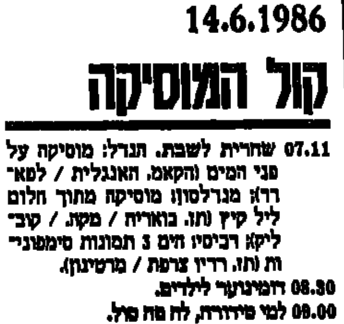
13.6.86

קול המוסיקה

07.08 בוקר טוב. שירי טבע אנגליים מן המאה ה־16.
08.00 שחרית לחג. מוצרט: סמפוניה מס' 20 בלה מג'ור (סיינט מרטין / מרינר); בוקסטהודה: הודו לה' ותז' ומקהלה בניצוח רימון לפרד; מעייני: פסטיכל וריה (שלישית פרטוסיה); רביסיו נוקטורנים (התז' הפילהרמונית.
09.30 קונצרטו לבוקר חג. שופן: קונצרטו מס' 2 לפסנתר ותזמורת (סוגורליץ'); מוסורגסקי: תמונות בתערוכה (הקר נצרתבאו – הייטינק); ברטוק: 6 שירי עם למקהלה; מוצרט: סונטה ל פסנתר בלה מינור (א. ברנדל); הינדמית: מאתוס הצייר (הפיל' הישראלית מהטה).
12.05 במחיצת אמנים. עם הפסנתרן קלוד פרנק.
13.00 מוסיקה קלאסית קלה.
14.00 אנטוניו סלייריו מלאך או מפלצת – סדרה 1. לוינה (ש.ח).
17.00 דור הזהב. אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות, אופרות של מוצרט. חליל הקסם – תכנית ראשונה.
18.00 לבקשתכם. באך: אריה ל־2 חצוצרות (אנדרה פירו); מוצרט: רביעית כלי קשת מס' 21, ברה מג'ור, ק. 575 בטהובן: קונצ'רטו מס' 3 לפסנתר ותזמורת, ברו מינור (רובינשטיין / הפיל. של לונדון) / ברוכים; ברהמס: סימפוניה, מס' 1 ברו מינור, אופ' 67 (תז' פאריס / מינש).
20.05 מוסיקה קאמרית. מוצרט: סונטה בפה מג'ור לכנור ופסנתר, ק. 55 (פ. בריד / ניקאווה); שומאן: רביעייה ברו מינור לפסנתר וכלי קשת (רביעיית אר לברס); ארנסט בלוך: סויטה מודלית חליל ופסנתר (מ. אילון / שילה).
21.00 קונצרט ליל השבת. שופן: מזורקה אופ' 67, מס' 2 בסול מינור (מיכלאנג'לי); ווהן וויליאמס: פרגרה למוסיקה (סולנים / הפיל. מניו־יורק / ברנסטיין); היידן: סימפוניה מס' 8 בסול מג'ור (הערב) (סיינט מרטין / מרינר); בטהובן: שלישייה מס' 3 בדו מינור, אופ' 3001 (צוקרמן / די פרה / ברנבוים) מאהלר: סימפוניה מס' 1 ברה מג'ור (תז' פילדלפיה / מטי).
23.00 קולות. פלסטרינה: שיר השירים. (מקה' / מ. הוורד־קוראים) אירים לביא ומוטי ברכאן; מוצרט: „הריעו ורננו" ק. 165 מוטט; ז'אן ז'ילה: „כהן לבי אלהים" תהילים ק"ח (האנסמבל הקולי מאנינון).

רשת א'

09.05 סיפורדיו. תיקון.
09.35 שירים עבריים. עורך: עודד פנחסי.
10.05 שימוש הצומח בעדות.
11.05 מגילת רות. בבצוע להקת „עינבלי".
11.35 שירים לחג.
12.05 מחקרי הקלאי.
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין. ילדי ירושלים מביאים בכורים, מאת לוין קיפניס; לימוד שיר עם גיל אלדמע, שבלים הבשילו; כבד את אביך ואת אמך, מאת רעיה בלטמן; היהודי של דוד המלך, מאת אשר ברש.
15.00 השעור להתרבות. מלחינים ומשוררים יהודיים במצווה ליום הולדת המדינה.
16.05 עם אנשים. עם גיטה עמיפז וילבר.
18.06 מטף רדיו למשרות.
19.05 שבי השולמית. הווי ושירה לשבת.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 בין הנהרות. בעריכת אפרים אבא.
23.05 במחשבה שניה. בכתבייקת במערב.

גיל אלדמע, לבת ולבן ולמתעניין
שישי, רשת א', 14.06

רשת ב'

08.05 בסנרלים של חג. בלינצ'ס מגבינה לשבועות, מאת קריה מולורובסקי; אפרוחים לבכורים, מאת דויד גרוסמן; ילדון הנער והטלה שחור הכתם, מאת יפרח חביב; ביכורי ענבים, מאת יהושע ביבר.
09.05 עוד נתראה. עם שמשון ברינר.
10.05 כמה טוב לשיר. נשיא המדינה מארח בביתו מופע של חבורות־זמר מהתיישבות העובדת.
12.05 מלא הטנא. חידון עם שמואל רוזן.
13.05 נחשולים. סיפורו של ישוב.
15.05 עד כאן. מופע ראיונות.
17.05 הצמוקים הם ענבים עצובים. עם משוררת הילדים שולמית כהן.
18.06 שירה ופולקלור ספרדי ביהדות בולגריה.
19.05 הטור השבועי.
20.05 ואני תפילתי.
21.05 ושושנה פורחת. רומנסות ושירי־עם ספרדיים.
22.05 בינה ומסך.
23.05 בין שישי לשבת. שיחה בשניים.
00.10 שיר אינו רק מנגינה.

רשת ג'

15.05 בוא שיר עברי.
17.05 כאן, שם ובכל מקום.
19.05 זמר שבות.
20.05 צלילי שבת.
22.15 טיול לילי. שירים עבריים.
23.05 אורח לילה. מסיבת ריקודים.

גלי צה"ל

08.55 הקיבוץ שלי – עם אלי עמיר.
09.05 מקהלת עליזה – עם שרה דורון.
10.05 ביתי אל מול גולן.
10.55 הקיבוץ שלי – אורנה פורת.
11.05 ביתי אל מול גולן (המשך).
12.05 החיבות צומחת שוב – מופע פומבי לציון 75 שנים לדגניה ולתנועה הקיבוצית.
13.05 שיחות אישיות. דוד גרוסמן ויצחק בן אהרון.
14.05 עמק שלי. עם להקות הזמר.
14.55 הקיבוץ שלי – עם העתונאי דן אוריליסט.
15.05 תוספת רא. עם צביקה שפירא.
16.05 חלילים ורדה. על קיבוץ גבים וחבריו.
17.05 לשיר עם נחום היימן וחבריו.
17.55 הקיבוץ שלי. עם הסופר ישראל וייסלר (פוצ'ו).
18.05 חיילים, אנשים צעירים.
19.05 אחרי השקיעה בשדה – עם אבנר איתי.
20.05 בצל כפות תמר. עם מיקי צור. (ש.ח).
21.05 אגדת דשא – שירים עבריים.
22.05 אתם זוכרים את השירים. (ש.ח).

שבת

14.6.1986

קול המוסיקה

07.11 שחרית לשבת. הנדל: מוסיקה על פני המים (הקאמ. האנגלית / לפארד); מנדלסון: מוסיקה מתוך חלום ליל קיץ (תז. בוואריה / מקה. / קובליק); דביסי: הים 3 תמונות סימפוניות (תז. רדיו צרפת / מרטינון).
08.30 דומינוער לילדים.
09.00 למי סידורה, לה פה סול.
10.00 קונצרט השבת. ליסט (במלאת 100 שנים למותו) סימפונית דנטה (בהשתתפות מקה. נות שירא; פנטסית הנדר (סולנים: ב. ערן + א. תמיר – דואו פסנתרים); טאסו (פואמה סימפונית.
12.00 רדיו ורמות. מן הכנרת.
13.00 אמנים שהקלטנו. פנינה זלצמן – פסנתר. פורה: נוקטורן מס. 6 ברה במול מג'ור, אופ. 63; דביסי: השתקפות במים; ליסט: רפסודיה הונגרית מס. 12.
14.05 מירקם. רצף מוסיקלי.
15.00 קונצרט לצהרי שבת. בן חיים: מזמור – מתוך הסימפוניה הראשונה (הפיל. הישראלית / מ. צמטן); דבוז'ק: חמישיה במי במול מג'ור, לכלי־קשת אופ. 97 (רביעיית סמטנה + סוק); מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת, מס. 21 בדו מג'ור, ק. 467 (הפיל. הלונדונית); דוניצטי ובליני: דואטי מתוך האופרות בת הגדוד והפוריטנים. (ג'. סתרלנד + ל. פברוטי / תז.); שוסטקוביץ': סימפוניה מס. 1 (תז. פילדלפיה / אורמנדי).
17.00 אנטוניו סליירי מלאך או מפלצת. סדרת תוכניות בעריכת עדנה ענתי 2. תהילה בפאריס (הדנאידות).
18.00 מוסיקה מן העבר הרחוק.
19.00 קונצרט הערבית של מוצאי־שבת. מנחם אבידום: קנטטת תהילים (מקהלת רינת / גארי ברתיני); קסטלנואבו טדסקו: מחולות המלך דוד (אלברט דומיניגז – פסנתר); מוצרט: מתוך האורטוריה דוד המלך בתשובה (סולנים ותזמורת קמרטה אקדמיקה של המוצרטאום בזלצבורג / ארנסט הינריר); ענוך יעקבי: כנור הזה לדוד (שטיינברג – ויולה / הסינפונייטה הישראלית / מנדי רודן).
20.05 אופרה. ניקולאי: נשי וינדזור העליזות.
23.00 מוסיקה קאמרית. בעריכת עודד זהבי.

רשת א'

09.05 עולם המדע.
09.30 סיפורדיו. מול אריה, מאת שולמית לפיד.
10.00 מוסיקה לבוקר שבת. גוזבלו קיטבי אבן פירנה: כניסת של חיילי העופרת; הלפרן: תפילתו של נגן הסקסופון; דליבו קטעים מתוך קופליה; רודריגו: קונסרטו ארנחואס; דוניקו: הורה סטקטו; רוט: מחול בולגרין ברוך; מחולות שוודיים אלווין: רפסודיה שוודית; ווטרס: מחול.
11.05 פרופיל. עם ד"ר יגאל קוארט – פילוסוף.
12.05 מישור תעודה. ארבע־עשר לא שבו.
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין. שירים הם חברים של סיפורים: עלילות מוקי וצמוקי, מאת פוצ'ו; הכבשה פעמונית, מאת אמנון שמוש; סיפור לשבתו ערגת שמנת, מאת יהושע בובר לקראת שידור.
15.05 דרכי אדם.
16.05 מלים שמגעות לגעת.
18.00 רדיודרמה. סלט רוסי, מאת בנג'מין קוראס. משתתפים: יהודה אפרוני,

ד"ר יוסף שכטר: „דרכי אדם"
שבת, רשת א', 15.05

צבי פישון, יעל עמית, ססי ריבלין, זהרירה חריפאי, אורי אברהמי, עדה טל ויצחק חזקיה.
19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה. בעריכת חנה מיטלר.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 שיחת חולין.
23.05 עכשיו ממרות.

רשת ב'

07.11 זמר זמר לך.
08.05 מי ישוף אור ואלכסנדרה, ספור בהמשכים: נריה, ספורה של נערה ערבייה, מאת גלילה רון־פדר; כמבי, מאת פליק סלטן: פינות שונות.
09.05 שאלה של טעם. עם חיים קינן.
10.05 יומן השבוע.
11.05 הכל זהב. עם שיריו של ינון נאמן.
12.05 זוג משמיים. שעשועון לזוגות נשואים.
13.10 תמונות בשחור לבן.
14.11 חבר זמר. שירים עבריים.
15.05 דף ועוד דף. שבת בשלוש, עם יעל בן־יהודה.
16.05 כוכב. והפעם: ונוס היא שחורה, ספרה של ז'וזפין בייקר.
17.05 אריין חמורה.
18.06 מסיק ורי. עם דלית אורמיאן.
18.30 ממגרש הספורט.
19.05 הקול קלנרע. בעריכת דן פיינרו.
20.05 ניגונים.
21.05 יומן השבוע.
22.05 פרקי היום בתנ"ך. מגילת רות, פרק ד'.
22.10 מלווה מלכה.
23.05 חזי אריצי מלרתו. שירים עבריים.

רשת ג'

14.05 כוכבים.
15.05 עונג שבת. שירים עבריים.
17.05 שירים בין־ערביים.
19.05 זמר שבות. שירים עבריים.
20.05 פזמונחזמן. מחרוזות פזמונים.
22.05 פרח בגני. תוכנית בבקשתך.
23.05 הצעקה האחרונה. עם יגאל רביד.

גלי צה"ל

13.05 שאלות אישיות. עם הגרפיקאי דני קרמן.
14.05 הכל זורם. עם רוני לנץ.
16.05 סינמה שבת. ענייני קולנוע.
17.05 כל העולם במה. סיכום פסטיבל ישראל – ירושלים. 86.
18.05 משלנו. מצעד הפזמונים העבריים.
19.05 מצעד הפזמונים הלועזיים.
20.05 שעה עם דילברשו ריל.
21.05 מסורת מסורת. במוצאי יום מנוחה.
22.05 כל הג'אז הזה.
00.05 ציפורי לילה – מארח את ד"ר דוד רודי.

ראשון

15.6.86

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב. קלמנטי: סונטה בסול מג'ור לחליל וצ'מבלו (ווילסון / פולה); שוברט: „רגע מוסיקלי" בפה מינור (אולריך שנבל־פסנתר); שוברט: סונטה בסי במול מג'ור לפסנתר, כנור וצ'לו (שלישיית וינה).
07.30 שחרית מוסיקלית. שופן: רונדו קונצ'רטו בפה מג'ור לפסנתר ותזמורת „קרקוביאק" (דוידוביץ' / הסימפ' הלונדונית / מרינר); דה פאייה: סוויטה עממית ספרדית (פרלמן / סנדרס); פורה: דולי־סוויטה (סיינט מרטין / מרינר); סטרווינסקי: „פולצ'ינלה" – סוויטה מתוך הבאלט (הפיל' הישראלית / ברנסטיין); גלזונוב: סימפוניה מס' 3 ברה מג'ור (תז' רדיו מוסקבה / פדוסייאב).
09.30 קונצרט בוקר. רבוז'ק: סרנדה למנורים, במי מג'ור (התז' הקאמ' של אוי פה / שניידר); שטמיץ: קונצ'רטו ברה מג'ור לויולה ותזמורת (קריסט / בקאמ' של קלן / מ. בריחלא); היידן: רביעית עלי קשת בפה מינור, אופ' 20 מס' 5 (רביעיית טוקיו); מוצרט: ניילו מוטט לסולנים, מקהלה ותזמורת „דומינוס רגנביט" (סולנים / מקהלות / + תז' של ז'. פי. פאייאר); הנדל: טריו סונטה בסול מינור לשני חלילים וקונטינואו (וו. בנט"ס. וואיא); מוצרט: ריברטימנטו מס' 10 בפה מג'ור, ק. 247 (להקת מוצרט מינה / בוסקובסקי).
12.05 אמנים באולפן.
13.00 קונצרט צהריים. באך: סונטה מס' 3 ברו מג'ור, לכנור סולו (רוגוף); סמטנה: רביעיה במי מינור, לכלי קשת, „מחיי" (רביעית טאליך); פורה: בלדה לפסנתר ותזמורת (ורסאנו / תז' פילהרמוניה / רייויס); צ'ייקובסקי: שלישיה בלה מינור, לפסנתר, כנור וצ'לו (ברנבוים / צוקרמן / דה פרה).
15.05 למי סידורה – לה פה סול, (ש.ח).
16.00 קונצרט מנחה. שופן: 3 סקרצות לפסנתר (קצאכיס); ליסט: הפרלודים (הסימפ' משיקאגו / ברנבוים); דבוז'ק: קונצ'רטו בסול מינור לפסנתר ותזמורת (מורביץ / הפיל. הצ'כית / בלוחלבק); ברוקנר: סימפוניה מס' 8 ברה מינור (הסימפ' של רדיו פרנקפורט / ענבל).
18.30 מוסיקה ליום ראשון. דבוז'ק: סטאבט מאטר. (מאטאיס / ריינולדס / אוכמן / ג'. שירלי קווירק / מקה' ותז' של רדיו באוריה / (קובליק).
20.05 ערב טוב. באך: פרלודים ופוגות מס' 16–21 מתוך „הפסנתר המושווה" חלק א' (ר. תורומפת – צ'מבלו).
20.30 פסטיבל ישראל – ירושלים 1984.
23.00 מוסיקה מן העבר הרחוק.

רשת א'

11.30 השכלה ודעת לכל. צרפתית למתקדמים.
12.05 בערוגות הבושם.
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין. שירים הם חברים של ספורים. והפעם: ביצת תרנגולת ואיש שנפגשו באמצע הדרך", מאת אופירה מרגלית; כל מה שהיה והכל מה שקרה (כמעט) לקרשונדו ולי, מאת דבורה עומר; לקראת שידור.
14.45 לילדים הגדולים. חתול בשק.
15.30 עולם המדע.
15.55 ספר חדש. סקירה.
16.05 ניסינו לרכוש אוניה. ספור עלייתה של קהילת יהודי לוב. שבעת.
17.20 האוניברסיטה המשודרת. אתרים בהר־פת. והפעם: היפה העתיקה ובתי־הקברות.
18.06 מנחת ערב. להווי דתי ומסורת.

שלמה ארצי: „ציפורי לילה"
ראשון, גלי צה"ל, 00.05

18.50 פרקי היום בתנ"ך: ירמיהו, פרק ו' (פסוקים כ"א – ל').
19.05 מחשבת ישראל.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 תפוח העץ. והפעם: לעזוב את הבית ולגור לחוד.

רשת ב'

08.05 סעו לשלום. מנחה: גדעון הוד.
09.05 ביקור בית. עם רבקה מיכאלי.
10.10 כל צבעי הרשת. מגזין יומי.
12.10 גל פתוח. חדשות ופזמונים.
13.00 בחצי היום. חדשות ופזמונים.
14.06 יש ענין. עם גבי גזית.
15.05 רגעי קסם. בעריכת אפרים וייל.
16.05 שירים ושעורים.
17.10 יומן כלכלה. עורך: גדעון זלינגר.
17.30 על מספרים ואנשים. המשק והחברה.
18.06 מסיבת עתונאים.
18.45 היום בספורט.
19.05 היום הזה.
19.35 עם ישראל. ענינים יהודיים בעולם.
20.05 שלום לבן דודי. פיוט וברכה השידור הי'.
22.05 תזמורות בלי־נשימה. והפעם „תזמורות מפולין".
23.05 צלצול שלישי. שבועון לאומנויות.
00.10 יומן מבזקי.

רשת ג'

14.05 לי ולך, שיר וברכה.
15.05 חדש, הדיש ומחודש. עם שוש עטרי.
16.05 מוסיקה לענין.
17.05 הצגה יומית.
18.05 מצעד הפזמונים הלועזיים.
21.05 אדום עתיק. שירים שלא נס ליחם.
23.05 הלילה הוא שירים.

גלי צה"ל

09.05 אילה בוקר. עם אלי ישראלי.
10.05 הפסקת 10.
11.05 נכון לעכשיו.
13.05 קשר רדיו.
14.05 דו רה יומי, עם רוני לנץ ודני קרפל.
15.05 פגישה יומית. עם אורלי יניב.
16.05 רדיו ספורט. מגאזין ספורט.
16.55 באופן מילולי. פינתו אבשלום קור.
17.00 יומן גלי צה"ל.
17.30 כוננות. מגאזין לענייני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.40 משירי הלהקות הצבאיות.
19.05 מה יש. עם ארז טל.
20.05 זה קורה. מגאזין מוסיקה.
21.30 אוניברסיטה משודרת. התפתחות כת המגן העברי לקראת מאורעות 36.
22.05 על הדבש ועל העוקץ.
23.05 שיחות הגות. עם ד"ר אוריאל זוהר.
00.05 ציפורי לילה משוחחות. עם שלמה ארצי.

שני

16.6.86

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב. באך: סוויטה מס. 4 ברה מג'ור לתזמורת (תזמורת באך ממינכן / ריכטר).
07.30 שחרית מוסיקלית.
09.30 קונצרט בוקר.
12.05 מאוצר הפרטים. שלישית וירדום. בטהובן: הרוחות; כומאן: קטע: פנטסיה לכנור, צ'לו ופסנתר, אופ. 88.
13.00 קונצרט צהריים.
15.05 מוסיקה חיה. חלק א: יצירות מרוסטרום המלחינים הבינלאומי 1985 ויפריר וסטרלינק – (בלגיה): מטמורפוסים לתזמורת (התז. הפיל. של אנטוורפן / דה וריה); דייויד מוט (קנדה): מעטי שיחה קלילה (סקסופון בריטון ותופים בנגינת המלחין). חלק ב: דקלין פונטין: כותרות (הסימפ. הגדולה של המשמר הבלגי / ג'יז).
16.00 קונצרט מנחה: באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס. 5, ברה מג'ור (להקת לינגרה); שיץ: שלושה שירים כנסייתיים (קונצ'רטו ווקאלה); בטהובן: סונטת מס. 24 בפה דיאז מג'ור להתרוזה אופ. 78 (צחורה); דבוז'ק: סונטנה בסול מג'ור, אופ. 100 (במקור לכנור ופסנתר) (תלמי – חליל / תלמי – פסנתר); פורה: רביעיית פסנתר מס. 2 בסול מינור (קולאר / גסטם / קוסה / פנאסו).
18.30 קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים רשות־השידור. ג'ורג' רוכברג: דוד נעים זמירות. קנטטה (סלומון / רוכברג); מוצרט: קונצ'רטו במי במול מג'ור לפסנתר ותזמורת ק. 271 (זק / זיטרא) סיבליוס: סימפוניה מס. 5 (גיבסון).
20.05 ערב טוב. טרלו קרולאן: סוויטה אירית לנבל קלטי, ויולה ואבוב (מז' באך / לובאני / ואן דה ויל / סי.בי.אס); תאמיש מק קון: ארץ שירים ומים. פתיחה קונצרטית.
20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם. פסטיבל רדיו צרפת במונטפליה – 1.8.85 התזמורת הלאומית של צרפת / תומס פולטון / סולנית: אלכסנדרינה מילצ'בה. ריפרק: לנורן; ברליוז: מות קלאופטרה; פ. שמיט: הטרגדיה של סלומה.
22.30 מן המקורות. המוסיקה העממית של מכסיקו – ב' בעריכת יעקב גלמן.
23.00 מירקם. רצף מוסיקלי.

רשת א'

11.10 השידור היומי למתחילים. „סמוך אני שומע" – לכתות ב', ג'; „צלילות" – תוכנית לחנוך מוסיקלי; „טיול שנתי" – מאת זאב לנגר.
11.30 השכלה ודעת לכל. הנגב בעתיד.
12.05 היסמין פורח.
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין. קוקי חבקוקי, מאת טובה הרשקוביץ; תולעי המשי, מאת גאולה אלמוגן כל מה שהיה וכל מה שקרה (כמעט) לקרשונדו ולי, מאת דבורה עומר; סיפור השבוע: מה שעשיתי לגיורא, מאת ירמי מרגלית.
15.00 לילדים הגדולים. המשך יבוא. שעשרון בשידור חי.
15.25 הגרור ענק. ספורים לנוער.
15.53 מאוצר הספרים.
16.05 רדיודרמה. לרדת מן הגג או המשמש.
17.20 האוניברסיטה המשודרת. המחשבה הגרמנית בחיפה.
18.06 מנחת ערב. משדר יומי להווי דתי ומסורת.
18.50 פרקי היום בתנ"ך: ירמיהו, פרק ז'.

גדעון הוד: „סעו לשלום"
שני, רשת ב', 08.05

19.05 עיונים בפרשת השבוע. פרשת בהעלותך.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 קשר לילי.

רשת ב'

08.05 סעו לשלום. מנחה: גדעון הוד.
09.05 ביקור בית. עם רבקה מיכאלי.
10.10 כל צבעי הרשת. מגזין יומי.
12.10 גל פתוח. חדשות ופזמונים.
13.00 בחצי היום. חדשות ופזמונים.
14.06 יש ענין. עם גבי גזית.
15.05 רגעי קסם. בעריכת אפרים וייל.
16.05 שירים ושעורים. בעריכת יעל בן יהודה.
17.10 יומן כלכלה. עורך: גדעון זלינגר.
17.30 על מספרים ואנשים.
18.06 שעת השעות. מגזין שבועי לעניני חנוך.
18.45 היום בספורט.
19.05 היום הזה.
19.35 דין ודברים.
20.05 עולם הזמירות.
22.05 פינת הגאה.
23.05 מחפשים את המטמון.
00.10 יומן מבזקי.

רשת ג'

14.05 לי ולך, שיר וברכה.
15.05 חדש, הדיש ומחודש. שוש עטרי.
16.05 מוסיקה לענין.
17.05 הצגה יומית.
18.06 אתם הבוחרים את השירים!
20.05 קצת אחרת. סוף מתקדם.
22.05 משלנו. שירים עבריים.
23.05 הלילה הוא שירים.

גלי צה"ל

09.05 אילה בוקר. עם אלי ישראלי.
10.05 הפסקת 10.
11.05 נכון לעכשיו. עם רפי רשף.
13.05 קשר רדיו. עם אברי גלעד.
14.05 דו רה יומי. עם רוני לנץ ודני קרפל.
15.05 פגישה יומית. עם אורלי יניב.
16.05 ארבע אחר הצהריים. שירים עבריים.
17.00 יומן גלי צה"ל.
17.30 משהו עולמי. מגאזין לענייני חוץ.
17.50 יומן ספורט.
18.05 ליל הנשרים.
19.05 מה יש – עם ארז טל.
20.05 בלוז רוק לוקס, עם דני קרפל.
20.55 פינת חמות לצבי.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת. ציוני דרך בחקר המוות, התעוה שבכפירה.
22.05 על הדבש ועל העוקץ.
23.05 לילה לילה.
23.55 שירת חצות, עם המשוררת מאיה בז'ראנו.

שלישי

17.6.86

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב. באך: פרלודים ופוגות מס. 22, 23, 24 מתוך „הפסנתר המושווה", חלק א' (ק. גילברט – צ'מבלו).
07.30 שחרית מוסיקלית. ריקא: שוליית הקוסם (סיינט מרטין / מרינר); פגניני: סונטת מריה לואיזה (אקרדו / הקאמ. של ארופה / טמפוניה); אנסקו: רפסודיה רומנית מס. 2 (תז. פיל. של מונטה קרלו / פוסטר); שוסטקוביץ': קונצ'רטו לפסנתר, חצוצרה ותזמורת (שוסטקוביץ'־הבכור / תומפסון / מרזי ממונטראול); ראבל: דפניס וחלואה סויטה מס. 2 (הסימפ. מיוסטון / קומיסיונה).
09.30 קונצרט בוקר. ארן: פתיחה מס. 8 בסול מינור (אקדמיה למוסיקה עתיקה / הוגווד); בוקריני: קונצ'רטו בסי במול מג'ור לצ'לו ותזמורת (וגנרון / תז. לאמורה / קסלס); רסטיגי: הלונות הכנסיה (תז. פילהרמוניה / טיימון); שוברט: שלישייה לכנור, צ'לו ופסנתר, אופ. 100 במי במול מג'ור (טריו בורודין); מוצרט: קונצ'רטו מס. 27 בסי במול מג'ור לפסנתר ותזמורת ק. 595 (קרזון / הקאמ. האנגלית / בריטן).
12.05 מוסיקה קאמרית. בטהובן: רביעיית כלי־קשת אופ. 59 מס. 2 רזומובסקי (רביעיית גוארנרי); שוברט: מבוא ווריאציות על נושא מתוך הטוחנת היפה (גולווי / מולל).
13.00 קונצרט צהריים. מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת במי במול מג'ור, ק. 428 (פרנקל / תז. סימפ. ירושלים רשה"ש / סוסקינד); דבוז'ק: הכישור המוזהב, פואמה סימפונית אופ. 109 (תז. הסימפ. של רדיו באוריה / קובליק); פרוקופייב: קונצ'רטו מס. 2 לפסנתר ותזמורת בסול מינור, אופ. 16 (יוסלסון / תז. פילדלפיה / אורמנדי); יאנאצ'ק: סינפונייטה (תז. רדיו באוריה / ר. קובליק).
15.05 ממניף התקליטיה.
16.00 קונצרט מנחה.
18.30 אתנחתא. רענן אילון – חליל / דוד דולן – פסנתר, באך: 6 סונטות (ש.ח).
20.05 ערב טוב. י.כ. באך: קונצ'רטו בסי במול מג'ור לצ'מבלו ולתזמורת (ברמן / התז. הסימפ. ירושלים / ברמן); פרוקופייב: אלאונורה (ו. דולובה – בנל).
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו. התזמורת הקאמרית הישראלית / מרים פריד – כנור / יואב תלמי. דבוז'ק: 2 אגדות אופ. 59 רומנסה בפה מינור לכנור ותזמורת אופ. 11; צ'ייקובסקי: זכרונות ממקום יקר, לכנור ותזמורת אופ. 42; אלגר: סרנדה במי מינור לכלי קשת אופ. 20; פורה: מסכות וברגמסות – סוויטה; ברטוק: מחולות עם רומנים.
22.30 פעם ועוד. טרי קאראן: משוק בארבעה (1968). (החברה למוסיקה בת זמננו של קוויבק) (בניצוח המלחין).
23.00 בריק הברוק ורפיסי רגנפם. (ש.ח.)

רשת א'

11.10 השידור היומי למתחילים. הדוד אני בקייטנה.
11.30 השכלה ודעת לכל. מצרים.
12.05 מצלילי המזרח בבקשתך.
12.55 פזורות על הגל.
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין. פינת הספור המזמר, מאת פוצ'ו; כל מה שהיה וכל מה שקרה (כמעט) לקרשונדו ולי; מאת דבור העומר; ילדי הבית המזור, מאת משה בן־שאול.
14.45 לילדים הגדולים. חתול בשק.
15.25 השכלה ודעת לכל. חיי, בואו נדבר אנגלית. סדרה למתחילים.

שמוליק רוזן: „קפד ראשו"
שלישי, רשת א', 23.05

16.05 ימי הדרה בין קציר שעורים לקציר חיטים. על מראות פניו של הצומח לעת אביב (שידור שני).
17.20 האוניברסיטה המשודרת. אתרים בהר־פת. העיר מתחתית.
18.06 מנחת ערב. הווי דתי ומסורת.
18.50 פרקי היום בתנ"ך. ירמיהו, פרק ז'.
19.05 שעור בתלמוד: מסכת ברכות.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 שניהם ביחד וכל אחד לחוד.

רשת ב'

08.55 ספרות על הגל.
09.05 ביקור בית. עם רבקה מיכאלי.
10.10 כל צבעי הרשת.
12.10 גל פתוח. חדשות ופזמונים.
13.00 בחצי היום. חדשות ופזמונים.
14.06 יש ענין. עם גבי גזית.
15.05 רגעי קסם. בעריכת אפרים וייל.
16.05 שירים ושעורים.
17.10 יומן כלכלה. עורך: גדעון זלינגר.
17.30 על מספרים ואנשים. המשק והחברה.
18.06 אצבע על הדופק. בריאות ורפואה.
19.05 היום הזה.
19.35 עולם חדש.
20.05 פרקי חזנות בבקשתך. מזמור שיר.
22.05 עוד פעם אחת, עם אלוף במילואים שלמה גזית.
23.05 קפד ראשו. חירונים מגוונים.

רשת ג'

14.06 לי ולך. שיר וברכה.
15.05 חדש, הדיש ומחודש. עם שוש עטרי.
16.05 מוסיקה לענין.
17.05 הצגה יומית.
18.05 פקוס בצמרת. מצעד הפזמונים הישראליים.
21.05 אדום עתיק.
23.05 פניני גשו.

גלי צה"ל

09.05 אילה בוקר. עם אלי ישראלי.
10.05 הפסקת 10.
11.05 נכון לעכשיו. עם רפי רשף.
13.05 קשר רדיו. עם אברי גלעד.
14.05 דו רה יומי.
15.05 פגישה יומית. עם אורלי יניב.
16.05 ארבע אחר־הצהריים. שירים עבריים.
17.00 יומן גלי צה"ל.
18.40 משירי הלהקות הצבאיות.
19.05 מה יש. עם ארז טל.
20.05 זה קורה. מגאזין מוסיקה.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת.
22.05 על הדבש ועל העוקץ.
23.05 לילה לילה. עם יואב קוטנר.
23.55 שירת חצות. עם תרזה איש־שלום.

רדיו כל השבוע • רדיו כל השבוע • רדיו כל השבוע

רביעי
18.6.86

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב. שוברט: סונטינה בלה מי־נור לכנור ופסנתר, (חן / רייס).
07.30 שחרית מוסיקלית. ברהמס: סימפוניה מס' 3 בפה מג'ור, אופ' 90 (תז' פיל־הרמוניה מלונדון / ויליני); רחמני־נוב: קונצ'רטו מס' 3. אופ' 30 לפסנ־תר ותזמורת (תז' פילדלפיה / אורמנדי / אשכנזי); שוברט: רביעיית כלי קשת ברה מינור המוות והעלמה (רביעיית גוארניר).
09.30 קונצרט בוקר. היידן: רביעיית כלי קשת ב בפה מינור, אופ' 55 מס' 2 (רביעיית אמדאוס); שוברט: „שירת הברבור" קובץ שירים (ד.פי. דיסקאו / מור); שופן: נוקטורן בפה דיאז, אופ' 15 מס' 2 (אשכנזי); ברוקנר: סימפוניה מס' 4 „הרומנטית" (סימפ' של קולומביה / ולטר).
12.00 דשי מסנתר.
13.00 לבקשתכם. באך: קנטטה מס' 202 „החתונה" (אמלינג / סיינט מרטין / מרינר); מנדלסון: סימפוניה מס' 5 ברה מג'ור „הרפורמציה" (תז' פילהר־מוניה / מוטי); שומאן: „קרנבל" אופ' 9 (ניובאס – פסנתר); סרסאטה: „נעי־מות צוענים" (יצחק פרלמן־כנור / תז' פיטסבורג / אנדרה פרבין); שאר־מינאד: קונצ'רטו לחליל ולתזמורת (ג'יימס גולווי / הפילהרמונית המל־כותית / ש. דיטואה); היידן: סימפו־ניה מס' 44 במי מינור (האבל) (אקד־מית סן (מרטין / נביל מרינר).
15.05 בין חברים.
16.00 אמנים באולפן. ונדי איסלר קאשי – חליל / אורלי לבן־גישרה מרינה בר־נדרנקו – פסנתר. שייבלר: סונטה ברה מג'ור; קסטלנואבו־טדסקו: סונ־טינה, אופ' 205; בורקהארט: סרנדה אופ' 71 מס' 3; פרוקופייב: סונטה ברה מג'ור אופ' 94.
17.05 מוסיקה כאן ועכשיו. זאב שטיינברג: פרולוג תגיני לחמישיית כלי נשיפה...

זאב ענר: „משחקי לילה" רביעי, רשת ב', 23.05

רשת ב'

רשת ג'

גלי צה"ל

רשת א'

חמישי
19.6.86

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב. ליאדוב: וריאציות על נו־שא פולני, אופ. 51 (ניקולאייבה – פסנתר); גרשווין: 3 פרלודים לפסנתר (רודני – בנט).
07.30 שחרית מוסיקלית.
09.30 קונצרט בוקר. איפוליטוב איוונוב: סימפוניה מס. 1 במי מינור (הסימפ. של סינגפור); גלייר: קונצ'רטו לקו־לורטורה ותז. אופ. 82 (אסתרלנר / הסימפ. של לונדון / בונינג); חצ'טוריאן: קונצ'רטו לכינור ותזמורת ברה מינור (פרלמן / הפיל. הישרא־לית / מהטה); אוכרו: דיברטימנטו (סיינט מרינר / מרינר); גלזונוב: קונצ'רטו לסקסופון ותזמורת במי במול מג'ור, אופ. 109 (בנסמן / הסימפונייטה של רדיו ברלין / שלון); ברטוק: מוסיקה לכלי קשת, כלי הקשה וצ'לסטה (תז. פילדלפיה / אורמנדי).
12.05 מאוצר הפרשות. דניאל בנימיני – ויולה / מילכה לקס – פסנתר: באך: סונטה בסול מינור לגמבה; ג.פ. באך: סונטה בדו מינור לויולה; באך: סונטה ברה מג'ור לגמבה.
13.00 קונצרט צהריים. מוצרט: סימפוניה מס. 34 בדו מג'ור, ק. 338 (הפיל. הישראלית / מהטה); רייכה: חמישיה בסי במול מג'ור לקלרנית וכלי קשת (דסקר+רביעיית ציריך); בלקירב: קונצ'רטו כמי במול מג'ור לפסנתר ותזמורת (סונטי / הסימפ. של וסטפ־ליה / לנדאו); דבוז'ק: סימפוניה מס. 4 ברה מינור, אופ. 13 (הסימפוניה הלונדונית / קרטס).
15.05 מפגשים מוסיקליים.
16.00 אתנחתא. אורן שירן – כינור / עוית צבי – פסנתר: מוצרט: סונטה בסי במול מג'ור, ק. 454; ברהמס: סונטה מס. 1 בסול מג'ור, אופ. 78; יוסף טל: סונטה; ראבל: סונטה.
17.30 קונצרט מנחה. סיבליוס: קונצ'רטו...

דן שילון: „נכון לעכשיו" חמישי, גלי צה"ל, 11.05

רשת א'

רשת ב'

רשת ג'

גלי צה"ל

הערב בטלוויזיה
„דירה לשניים"

ההומור של סיימון

מחר בטלוויזיה
„הרפתקה בפוסידון"

אסון ימי

לכסף יש טעם של עוד...

חוק „יחסי ממון" – מהו?
– מאת אילנה לביא –

היהדות הרואה בתא המשפחתי תא קדוש מכתיבה את זכויותיה של האשה שעיקרן בהתחייבותו של הבעל בשני מישורים: הכלכלית ויחסי אישות. זכויות אלו מטרתן להעניק לאשה בטחון וסיפוק במסגרת חיי הנישואין. לעומת זאת, דיני הנישואין מציינים את זכויותיו של הבעל שמתבטאות בחובות האשה כלפיו בניהול הבית ובמילוי כל המלאכות שעל האשה למלא בביתם.

עפ"י חוק המדינה כיום אין האשה חייבת לתת לבעלה מהכנסותיה – לא מעבודתה, לא ממתנות ולא מירושות וזאת לעומת הדין העברי שטען שזכותו של הבעל ליהנות מהכנסות אשתו.

בני דון־יחייא עו"ד לדיני אישות שאף כתב ספר „משפחה במשפט", משיא לזוגות צעירים עצה נבונה בענייני כספים: עליהם לנהל מלכתחילה את חשבונותיהם במשותף, כל חשבון שהוא, וזאת כדי ליצור את תחושת ה„ביחד" ולמנוע תחושות של חשדנות ועלבון היוצרים אי־אמון.

ועוד מציין עו"ד דון־יחייא שהיהדות אינה רואה את העניין הכספי כמרכז חיי הנישואין וזאת למרות שסלעי המחלוקת בין בני זוג רבים הם כספיים. להיפך, טוען דון־יחייא, על בני זוג לוותר זה לזה בעניינים כספיים, כדי שתהא האחדות וההרמוניה שורים ביניהם.

חוק „יחסי ממון"

חוק „יחסי ממון" במדינת ישראל 86 מאפשר לבני זוג לערוך הסכם ביניהם לפני הנישואין או במהלכם, שבו יסדירו את כל העניינים ביניהם לכל מקרה של פירוד אם מחמת גירושין, מוות וכו'. אם הזוג עורך הסכם ממון לפני נישואיו עליו לתת לו תוקף בפני רשם הנישואין במועצה הדתית שבה נרשמו לנישואין. אם ערך הזוג את ההסכם אחרי הנישואין עליו לתת לו תוקף בבית־המשפט המחוזי או בבית־הדין הרבני.

במציאות הסכמי ממון כאלה נערכים בדרך־כלל על־ידי זוגות מבוגרים, העומדים להינשא בשנית, ולכל צד ילדים משלו. נסיבותיהם של סוג נישואין זה הן שונות ויש בהן חששות וסיכון בפני העתיד. כמו־כן, אין זוג כזה חש באותה מבוכה ואי נעימות של זוג צעיר אוהב שצריך לדון בחלוקת רכוש עוד טרם בנו אותו.

דיני הנישואין בישראל של היום, כמו בימי התורה, מטרתם להשיג אחדות בין הבעל לאשתו, וגם אם נותנים דיני ישראל זכות עדיפה לבעל בשטחים מסויימים, הם גם מחייבים אותו יותר כלפי אשתו, ובשם אותה מטרה של השגת האחדות, מעניקים דיני ישראל מעמד ותקי חוק לאשה.

קולנוע

שבוע ראשון

● **שואה.** 10 שנים הקדיש הבימאי הצרפתי קלוד לנצמן להנצחת שואת יהודי אירופה. הוא עקב אחר כמה אודים מוצלים (חלקם – בישראל), גם איתר מספר גרמנים, ש„עבדו" בהשמדה כפקידים צייתניים. דובב את כולם, בלי רחמים, כדי להשיג – עד כמה שאפשר – נאמנות למה שהלך בגיהנום. הוא לא הסתייע בצילומים ארכיוניים, הסתפק בעדויות־שמיעה במקום ראייה. 400 שעות של חומר מצולם, נערכו ל־9.5 שעות הקרנה – דוקומנט מונומנטאלי, הסרט היהודי והאנושי החשוב ביותר שהופק עד כה. מוזיאון, ת"א. מועדני הקרנות: מוצ"ש, חלק ראשון 18.00. א'־ה', חלק ראשון מ־13.00, חלק שני מ־18.30.

● **כוכב על המסלול.** סרט אוסטרלי. פאר־לאפ היה סוס. לא סתם אחד. הוא היה – בשנות השלושים, ביבשת החמישית – אלוף המירוצים, גיבור לאומי. משחור־משחו. והסרט הזה הוא הביוגראפיה שלו. מככבים: הסוס טוורינג־אינפרנו והשחקנים טום בורלינסון, רון לייבמן ואחרים. ביים סימון ווינסר. רב־חן, ת"א.

● **צעירים וקשוחים.** מלחמה מוממת בין 2 ראשי כנופיות על השליטה ברחובות לוס־אנג'לס. גם על ליבה של צעירה אחת. עם ג'יימס ספיידר, קים ריצ'ארדס ופול מונס. ביים פרינץ קירש. פאר, ת"א.

● **חופשה מטורפת באירופה.** קומדיה. לצ'בי צ'ייס יש אשה, בן, בת וגם מזל. הבורגני המאושר זוכה בפרס: טיול לאירופה, לכל המשפחה. אירופה מחזיקה מעמד. הרביעייה האמריקנית – פחות. עם בוורלי ד'אנג'לו, ג'ייסון לייוולי ודנה היל. ביימה אמי הקרלינג. אסתר, ת"א.

חודש חודשיים

● **אהבה על הוולגה.** תוצרת בריה"מ. מבוסס על מחזהו הביקורתי של אלכסנדר אוסטרובסקי (1886 – 1823) „הכלה חסרת הנדן". סרט תקופתי על הימים בהם אצילים ואצילות לא ליכלכו ידיים בעמל. לאריסה היפה נולדה אומנם בצד הנכון של המיתרס, אבל אמא התאלמנה והתרוששה. ואם אין כסף – לא בוררים חתן. נישאים למי שמוכן. המחזרים, מנוולים אחד־אחד, מנצלים את מצב העלמה, וזה נגמר ברע. מוסר־ההשכל, ברוח המשטר: היום זה לא היה קורה. נשים לא עושות חשבון לאף אחד. לא תלויות. עובדות. כולם עובדים. עם לאריסה גוסיבה, ניקיטה מיכלקוב ואחרים. ביים אלדר ריאזאנוב („תחנה לשניים"). הוולגה אולי זורמת מהר. הסרט – לאט.

● **אהבות משתנות.** מתחלה מעולם המעבדות והאנשים בחלוקים הלבנים. גאון מטורלל מוותר על אשתו המתה, אותה ניסה לברוא מחדש, לטובת זרוקה צעירה וחיה מאוד. עם פיטר או'טול, מריאל המינגוויי, וינסנט ספאנו ווירג'יניה מדסן. תסריט של ג'רמי לבן, מבוסס על ספרו, בבימוי איבאן פאסר („קטר ובור"). סרט שלא החליט מה הוא רוצה להיות כשיהיה גדול. עד בו את הצפון בדרך. הביקורת: מתחיל טוב, נגמר רע.

● **בעקבות אוצר הנילוס.** שישה חודשים לאחר ארפתקתם המצליחה בג'ונגלים של דרום־אמריקה („בעקבות האוצר הרומנטי"), מסתבכים מייקל דאגלאס וקתלין טרנר במדבריות צפון־אפריקה. המפיק של הפלונטר הוא „אוצר הנילוס", עליו שם־יד שייח' גועלי בדרכו להרחבת הממלכה. לואיס טיגה ביים. דאגלאס גם הפיק. הביקורת: „חביב", „בינוני", „דלוח". נפילה.

● **התיך, התיך.** יפיוף בן 17 (רוב לאו), מסרב ל„חיקבר" בחוות־המשפחה. הוא שואף לקאריירה של שחקן הוקי־קרח, ויוצא להשגה. עד מהרה מתגלה לו, שהמשחקים הם קרבות, והזירה – אלימות. בקיצור, הקרח לא קר. אפילו חם מדי, לטעמו. הוא כמעט נוטש, אבל לא. גבורים מתחשלים. תמיד. השלהבת של הסרט היא בת־המאמן (סינתיה גיב). ביים פיטר מרקל. עוד ספורט־צעירים־אלימות־מכשולים־הצלחה.

● **יחסים אסורים.** סרט הונגרי (1982). שני מרי־חיים מגלים זה את זו ומאוחר יותר, שהם מגלי־עריות: צאצאים לאותה אם. הזוג מסרב להתנתק. מוליד ילד ויושב בכלא, מוליד עוד ילד ויושב בכלא.

עזה מתוק האהבה. עם לילי מונורי, מיקלוש שקלי ומארי טורוציק המרשימה בתפקיד האם. התסריטאי־במאי זולט קזדי־קובאץ', שהלך בעקבות מקרה שהיה, אוהב את האוהבים. אני – לא. הביקורת חלוקה: „חסרונות רבים" מול „פשטות עניינית". מעורר מחשבה. אנושי.

● **מורשת הולקרופט.** מותחן של הבימאי ג'ון פרנקנהיימר („איש־הציפורים מאלקטרז"), מבוסס על רב־מכר של רוברט לודלום. על ארכיטקט ניו־יורקי בשם נואל הולקרופט (מייקל קיין), נופלים 4,5 בליון דולר. ההון הוברח מגרמניה ע"י אביו ו־2 עמיתים, שלושתם גנרלים נאציים, כדי לתפוח בבנק שווייצרי, ולשמש כעבור 40 שנה למטרות הומאניטאריות. נתקפו להם בסוף חרייך במצפונים. עתה על צאצאי השלישייה רק לחתום על חוזה ולהתחיל לפזר כספים. אבל, הדרך לבליונים מתפתלת בין גוויות, והקושיות הן – מי רוצח את מי ולמה. מרוב שאלות מאבדים עניין בתשובות. הביקורת: „מייגע", „עלוב", „גדוש", „הבלים".

● **מקסי.** קומדית. רוחה של מקסי מלון, בדרנית שנהרגה בשנות ה־20, צצה בשנות ה־80. השובבה המבטיחה שלא הספיקה לקיים, מתנחלת בגופה של מזכירה מרובעת. דרכה היא מתעקשת לעשות את הקאריירה שנמנעה ממנה בחייה. בתפקיד שתי הנשמות – גלן קלוז („להב משונן"). הבעל, המתנדנד ביניהן, הוא מנדי פטינקין. ביים פול אארון. שובבה חסרת־חן.

● **מרגלים שכאלה.** קומדיה. צ'בי צ'ייס ודן אקרוייד כצמד מרגלים שכמעט מותקים את העולם – אבל גם מצילים את תבל ויושבי בה. בין לבין, עניין של דקות, הם מתעלסים עם שתי יפהפיות: דונה דיקסון (כמרגלת אמריקנית) וואנסה אנג'ל (כמודענית סובייטית). ביים ג'ון לנדיס („החיים בלוז"). ארבעה מבקרים הספידו לעומת אחד ששר הללויה. אותי זה לא הצחיק.

● **נאדיה.** על־פי ספרה של גלילה רון־פדר. דו־קיום ערבי־יהודי מבעד לעדשות־מגע ורודות. נאדיה (חנה אזולאי־הספרי), נערת־כפר ערביה, עוברת חבלי קליטה והליטה בפנימיית־תיכון יהודית. עם יובל בנאי, מאיר בנאי, יוסף אבו־ורדה וסלווה חדאד. הפיק אהוד בן־שיך, ביים אמנון רובינשטיין וצילם אילן רוזנברג. יותר ביקורות אוהדות מביקורות פחות אוהדות. חמים ותמים.

● **נשיקת אשת העכביש.** סרט בראזילי דובר אנגלית. עם וויליאם הארט (אוסקר '86), ראול חוליה וסוניה ברגה. בידים הקטור באבנקו („פישוטה"), בעקבות ספרו של הארגנטיני מנואל פואיג. שותפים לתא בכלא דרום־אמריקני – הומו ריקני ושמאלני שרוף – קושרים ידידות (כמעט) בלתי־אפשרית וסופגים השפעה הדדית. שניים מדברים במשך איזה 3/4 סרט – ומרתקים. פחות משכנע מרגע שהם נפרדים. המבקרים, רובם, הגישו לסרט את הערכתם. את החלוויות שמרו להארט.

● **נשר הברזל.** מטוסו של איש חיל האוויר האמריקני יורט על־ידי הערבים – וידי ממשלת ארה"ב משותקות. אבל לא ידי בנו דאג (ג'ייסון גדריק). בן ה־18, בעזרת חברים וטייס בדרגת קולונל (לואיס גוסט) – יוצא במטוס אף. 16 לחלץ את אביו. צולם בקליפורניה ובישראל ע"י אדם גרינברג. מאוכלס כשחקנים ובטייסים ישראלים. ביים סידני פיורי („תיק איפקרס"). ביקורות לא מחמיאות. רחוק מזה. הסמבה אמריקנית.

● **סיפורה של אגנס.** על־פי „אגנס של אלוהים" – מחזהו של ג'ון פיילמייר, שגם כתב את התסריט. למי הרתה הנזירה אגנס, ומי רצח את התינוק? את זה וזה מתעקשת לגלות ד"ר מרתה ליווינגסטון (ג'יין פונדה), פסיכיאטרית מטעם בימ"ש בקוויבק. מולה – אגנס המלאכית שלא־זוכרת־כלום (מג טילי) ואם־המנזר שלא־רוצה־שתזכור (אן בנקרופט). אמונה לעומת הגיון בתחפושת של מותחן. ביים נורמן ג'ואיסון („וצדק לכל") וצילם סוון ניקוויסט („פאני ואלכסנדר"). בלש מרתק, מסר מרגיז. הביקורת שלא הגה, חילקה סוכריות למשחק ולצילום.

● **סלוואדור.** מאורעות 80־81 במדינה המרכז־אמריקנית מבעד לעדשת עיתונאי־הקרבות הוותיק ריצ'ארד בויל. מגלם את דמותו, בעקבות תסריט שכתב עם בימאי הסרט אוליבר סטון – השחקן ג'יימס וודס. בויל האמריקני – זרוק, מובטל ויהיר – מגלגל את עצמו בתרח לאל־סלוואדור כדי למצוא פרנסה. הוא מוצא. המוות חי שם

ג'יימס ספיידר בסרט „צעירים וקשוחים"

אחיזת עיניים במחול
מילת המפתח: ישן ומשומש

תיאטרון

פסטיבל ישראל — ירושלים 1986

לקחו את הטלוויזיה והשאירו את השלם

מוסיקה

עם בוא הזיכרון

נחמן אינגבר

לא יהיה מנוס מן הסרט „שואה" בימים הקרובים ובכל הימים והלילות שיבואו בעקבותיהם. תחילה בעיתונות, באמצעי התקשורת, ולבסוף בתודעות הפרטיות שלנו, כשנהיה לבד, ברגעים הכי אישיים, כאשר לא נוכל עוד לברוח. נמצא הרבה התייחסויות פומביות אליו, כאילו היה מדובר באיזה גירוש שדים אישי וקולקטיבי, המחייב להיעשות ברוב עם, וכאילו מי שאינו מרכן – חוטא. אך לבסוף ירטיבו הדמעות כרים פרטיים לחלוטין. האם היתה זו מטרת הסרט, או שמא רק תוצאת־לוואי שלו?

יקראו ל„שואה" מונומנט קולנועי גדול. יאמרו שזו התעודה הטובה ביותר, השלמה, המרגשת, ההכרחית, על השמדת יהודי אירופה. יאמרו שזהו הסרט התיעודי הטוב ביותר שנוצר מעולם. ואז יאמרו שהוא מרחיק לכת מכל סרט תיעודי ופורץ את גבולותיו אל האמנות הנשגבת ביותר. יכתבו על הרגעים הבלתי נשכחים, על אותם מומנטים בסרט שבהם נעלם הקולנוע ואתה נשאר בודד מול האימה, מול הכאב, מול הכאב שבזיכרון האימה. יספרו שוב את כל הסיפורים שאי־אפשר לשאתם. יאמרו ויכתבו ויספרו עד שלא תרצה עוד לראות את הסרט.

אברהם בומבה מחולון, הספר שגילח את שערות הנשים בטרבלינקה

„שואה", סרט תיעודי הפורץ אל גבולות האמנות הנשגבה ביותר. עשר שעות של סרט על העבר שעניינו ההווה. עיון בזמן, בזיכרון, בשיכחה ובהכרח שבזיכרון. סרט העוסק בהיסטוריה מבלי להשתמש במיסמכים היסטוריים. מורי־הדרך הם אנשים ששרדו, אנשים שראו ושתקו ואנשים שביצעו את המלאכה. הבימאי, קלוד לנצמן (מימין), מנסה לעמוד על טיבו של המנגנון, על הזוועה כעובדה, כמעשה אנוש. אין אמת שלא ינסה לחושפה. אין שקר וטיוח שלא ינסה לקלף ולפצח. 11 שנים של עבודה מאומצת. „שואה" — סרט שחובה לראותו

שמעון סרבניק, אחד משני הניצולים היחידים מן ההמתה במשאיות־גאז בחלמנו

וזאת הסכנה הגדולה ביותר שבעודף הכתיבה והדיבור, ואסור לה שתתרחש. כי הסרט „שואה" אינו רק כל אלה ויותר, אלא גם תרומה גדולה להגות ההיסטורית בת־ימינו, יצירה אמנותית שעניינה גבולות הזיכרון, רישום חסר־תקדים של פלאנטת הזוועה בעקשנות של פרד בעל מצח נחושה, והליכה עד הסוף בהתמודדות עם צלקות קיומיות. אני יודע שגם במלים אלה אני תורם לסכנת שליית הצבעתי, אבל מוטב כך מאשר לא לומר מלה ולתרום בכך בעקיפין להשכחה. ולוא יהיה זה עוד אחד מן הפרדוקסים שסרט זה משופע בהם.

„שואה" שובר את כל המוסכמות. סרט קולנוע הנמשך כעשר שעות תמימות, והבנוי מתוך חירות מיבנית המזכירה שירה. סרט תיעודי, המשתמש בחומרים תיעודיים ובטכניקה תיעודית כדי ליצור חוויה החורגת מכל המקובל בתחום זה. סרט על העבר שעניינו ההווה, הן הגיאוגרפי והן התודעתי, והוא מתרחש היום, במעין הווה ארוך מחוץ לזמן. סרט העוסק בהיסטוריה מבלי להשתמש במיסמכים היסטוריים או בצילומים מן התקופה המתוארת. סרט שהוא עיון בזמן, בזיכרון, שהוא בית־האוצר של הזמן, בשיכחה האורבת בשוגג או במזיד, בנוחות שבאי־הזיכרון ובהכרח שבזיכרון. הבימאי קלוד לנצמן משוטט בחלל ובזמן במשך אותן עשר שעות, מבלי להתחשב באף מוסכמה קולנועית, במעין מסע פרוסטיאני אל תהומות הזיכרון. והוא לוקח אותנו למסע מרתק זה, שקשה כל כך להשתחרר ממנו.

מעגלים־מעגלים אנו עוברים את המסע הזה אל העבר, ברכבות־משא העמוסות מטען, ושנדמה שלעולם לא יגיעו לשם, במעין היגיון המוכתב על־ידי מטרה אחת: לחיות את מה שקרה שוב־ושוב עכשיו. והתחנות מוכרות: חלמנו, בלזץ, סוביבור, טרבלינקה, אושוויץ. מורי־הדרך הם אנשים ששרדו, המנסים למחוק את העבר, כדי שיוכלו לחיות את חייהם בישראל, בשווייץ, בסלובידה. הם מתחילים לספר על מה שהיה במישפטים סדורים, לעיתים כשחיוך על שפתיהם. הם כבר סיפרו את הסיפור אלפי פעמים. ולפתע החיוך קפא, המלים נבלעות. לנצמן יודע לשאול את השאלה המחזירה אותם לשם, כאילו היה זה עכשיו. העבר הופך הווה. והמצלמה משוטטת בו היום. שוב הרכבות, שוב „הרמפה", שוב שרידי המחנות, האבנים הגדולות בטרבלינקה, היער הירוק בחלמנו, המחנה ששרד.

ועוד מורי־דרך: אנשים שראו והזוכרים הכל: את המראות, את הקולות, את הריחות, את המסלולים, רק את המשמעות אינם יודעים, או אינם רוצים לדעת. האיכרים הפולנים שעיבדו את שדותיהם אל מול המישרפות, שלא שינו את דעותיהם הקדומות כאז כן היום. הם העבירו אז את אצבעם על גרונם בתנועה משספת האומרת שחיטה. להזהיר את היהודים, הם אומרים. הם מבצעים היום את התנועה הזאת. שוב ושוב. דבר לא השתנה בשינאתם. ולבסוף – האנשים שביצעו את העבודה ולא ידעו, או טוענים שלא ידעו, זיכרונם כה סלקטיבי. אמרנו: סרט על הזיכרון.

וביניהם קלוד לנצמן, מי שמוביל אותם ואותנו אל העבר, מתבונן, מפציר, מנסה להבין, דורש תשובות, אינקוויזיטור. הוא מבקש לעמוד על טיבו של המנגנון, כיצד בדיוק התבצעו הדברים. רק אם נדע את התשובות לכל השאלות האפשריות, ולא ברמה המטאפיזית אלא ברמה האנושית, רק אז תעמוד הזוועה במלוא טומאתה, כעובדה, כמעשה אנוש. השאלות שלו טכניות בעיקרן, אך הן מעוררות את הזיכרון. היכן בדיוק עמדו הרכבות. כמה גרמנים היו על הרציף. כמה אוקראינים. כמה עובדי־כפייה יהודים. היכן בדיוק עמדה. כמה זמן לקח לפנות את כל הבגדים ולנקות את הרחבה. מה בדיוק צעקו הגרמנים. מה היה המסלול המרוייק אל המוות. מה היה מזג־האוויר. כיצד הוכנסו הקרבנות אל המשאיות או אל תאי הגאזים. כיצד בדיוק הוציאו אותם לאחר מעשה. והוא אינו מוותר. אין אמת, והיא הנוראה ביותר, שאינה ניתנת לזיכרון ולדיבור, שלא ינסה לחושפה. אין שקר, חיפוי או טיוח, שלא ינסה לעמוד על טיבם. אין רגש, והוא הנוגע ביותר ללב, שלא ינסה לעבור דרכו ולהגיע אל העיקר: האמת.

זהו מסע ארוך, כבד, הדורש קורבן גדול גם מן הצופה. הוא מלווה בנסיעות אינטנסיביות באותן רכבות העושות דרכן שוב־ושוב באותם מסלולים לאותן תחנות. ובפסקול, מלאכת־מחשבת כפני עצמו, ללא שום מוסיקה שתוכל להקל עלינו את ההתבוננות, להדריך את רגשותינו הנסערים, רק העדויות הנמשכות, החזרות שוב־ושוב על מה שהיה, השתיקות הארוכות אל מול מה שאי־אפשר לדבר עליו, והרעש הבלתי פוסק של תנועת הרכבות מזרחה, אל המוות.

אחת־עשרה שנים של עבודה מאומצת, בורדה, עד כלות הכוחות. תחקירים, פגישות, נסיעות, ראיונות. ולאחר־מכן הצילומים עצמם. הבאת האנשים מעולמם השליו היום אל העולם הנורא של אז. שמעון סרבניק, הילד בן ה־13, ששר שירים לשומרים הגרמנים בסירה שעל הנהר, חוזר אל חלמנו, והוא אחד משני הניצולים מגיא ההריגה. הכדור שתקעו בגולגלתו בתום הכל החטיא את האזורים הרגישים, ורופא סובייטי החזירו לחיים. הוא משוטט שם ביער הירוק, היפה, כל הסימנים לטבח נעלמו, ומנסה לשחזר את העבר. יש רק הנהר, היער, הבתים הקטנים, האור העדין והזיכרון מעיק של מה שהיה.

כמקום ההתרחשות עולים הדברים לפתע, והוא שר על הנהר, כמו שיותר מאוחר ישיר הנאצי את שיר הגרמנים בטרבלינקה, לפני שיעמיד את לנצמן על טעותו בעניין הכמות המאקסימלית של יהודים שהוצאו שם למיתה מדי יום. „המיספר 18 אלף הוא הגזמה גדולה, אדון לנצמן, אתה יכול להאמין לי. המיספר האמיתי לא עלה על 12 אלף ליום". ואתה יושב בסרט ושומע את הכל. אתה שומע גם את מה שלנצמן רוצה שתשמע מבעד לדברי העדים שאסף, המנסים לתקן את ההיסטוריה בהתאם לצרכיהם. ואתה שומע את הבלתי ניתן לשמיעה, מבין את הבלתי ניתן להבנה, רואה את הבלתי ניתן לשיתוור.

זהו בעיקר כוחו של הקולנוע הגדול של לנצמן. כי לנצמן איננו, לפחות לא בסרט זה, היסטוריון, הוגה־דעות, או איש מוסר. הוא אמן. הוא יוצר מעין פיקציה מורכבת, סימפוניה של קולות ומראות, הבנויה מן החומרים המציאותיים את העולם שאי־אפשר להעלות אותו אפילו על הדעת. וזוהי אולי התרומה הגדולה ביותר.

לנצמן אינו מביא בסרט את כל המערך ההיסטורי, האידיאולוגי והפוליטי שקדם לשואה ואולי מבהיר את מקורותיה. לדעתו, „הצגת העובדות ההיסטוריות בדרך סדורה מניחה שהשמדתם של ששה מיליונים גברים, נשים וילדים, היא התרחשות שניתן לגזור אותה באורח הגיוני". עובדת ההשמדה, טוען לנצמן, היא ייחודית ואינה נובעת ישירות משום שרשרת אירועים או הסברים: „בין התנאים שאיפשרו את ההשמדה לבין ההשמדה עצמה – אין רצף, חסרה חוליה, פעורת תהום".

„יש לצאת מנקודת־המוצא של האלימות החדשופה ולראותה בכל צחיחותה וחד־פעמיותה", אומר לנצמן. „הפיתרון הסופי אינו צריך להיות נקודת־הסיום של הסרט אלא נקודת־המוצא שלו. כדי שתיווצר טראגדיה, צריך שהסוף יהיה כבר ידוע, שהמוות יהיה נוכח בסיפור מראשיתו, יורגש בכל פרשיותיו, ישמש אמת־מידה אחת ויחידה לכל הדיבורים, השתיקות, המעשים, המחדלים והעלמות־העין שאיפשרו את מציאותו".

לנצמן גם מתייחס לניסיונות הנוראים להכחיש את השואה. אפשר להמית אגדות, כגון זו של הכחשת השואה, אומר לנצמן, רק אם מעמתים אותן עם ההווה הבלתי־מתקבל־על־הדעת שהיה קרקע צמיחתן. „הדרך היחידה להצליח בכך היא דווקא להחיות את העבר כדמות הווה, לשחזר אותו במעין ממשות אל־זמנית".

מסקנתו של לנצמן ברורה: „סרט על השואה חייב לאמץ לו כבלל־יסוד את הסירוב להיות בבחינת 'מזכרת', את הסירוב להעלות זיכרונות. החטא הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת מבחינה מוסרית ואמנותית כאחת ביצירת יצירה העוסקת בשואה היא הצגת השואה בבחינת עבר. השואה היא או אגדה או שהיא הווה. בשום פנים ואופן אין מקומה בתחום הזיכרון. הסרט שאני מציג הוא אנטי־מיתוס, כלומר מחקר על השואה כהווה או לכל הפחות כעבר שצלקותיו טרם הגלידו, והן ניכרות בבירור במקומות ובתודעות שהסרט בא לראות ולהראות, במימד ההווי שמחוץ לכל זמן".

יש לראות את „שואה", חובה לראות את „שואה". לא רק בגלל הנושא, אלא בעיקר בגלל דרך הצגתו בסרט.

ללנצמן סייעה במיוחד העורכת זיוה פוסטק, שלאחרונה חזרה ארצה לאחר שהות ארוכה בפאריז. חשוב גם לשבח ולברך את החלטתו של מפיץ הסרטים אלי גלמנר להביא את הסרט ארצה, למרות הסיכון המיסחרי העצום הכרוך בכך. אני משוכנע, שהוא לא יצטער על החלטתו זו. במיוחד יש לציין את התגייסותו המוחלטת לעניין זה של הקרנת „שואה" בארץ של ערי סמל, מנהל האירועים במוזיאון תל־אביב, העוסק בנושא זה כבר למעלה משנה. אם יש דבר המצדיק את קיומו של המוזיאון גם כבליגיטימי של אמנות הקולנוע, הרי זה אירוע כמו „שואה".

„המיספר 18 אלף הוא הגזמה גדולה, אדון לנצמן, אתה יכול להאמין לי. המיספר האמיתי לא עלה על 12 אלף ליום"

המפתח בפנים מדריך מופעים

קלס – כינור, מאוריציו פייס – פגוט. מיצירות: ביזה ומוצארט. מוצ"ש, שרת.

● **התזמורת והמקהלה של הטכניון.** קטעי רקוויאם מאת: מוצארט, פורה, ברהמס ודבוז'אק. מנצחת: דליה אטלס. ג' (20.00), אולם צרצ'יל, טכניון, חיפה.

● **צוותא ירושלים.** שבת (11.11): סונטות לצ'לו וצ'מבלו. מנגנים: נאוה גוית-צימבלון; שמואל מגן–צ'לו. מיצירות: ויוואלדי ובאך.

● **שלושית יובל.** מרתון בטהובן. ב' (20.00), אולם טויה אליאס, עין־כרם ים.

חערב (22.00), נווה צדק, ת"א; ו' (22.00), בית העם קריית חיים; שבת (21.30), נווה צדק, ת"א; ב' (21.00), אולם ויקס, רחובות; ג' (21.00), תיאטרון ירושלים; ד', ח' (21.00), נווה צדק, ת"א.

● **תנועטרון.** תכנית חדש וישן של 60 בנות 9־15 מרמת־השרון. להקת חובבות לא־רוקבנית בהנהלתה של הכוריאוגראפית דורית שינגרון. להקה עם קו. תכנית שזורה במניינים. ביצוע סופר־מקצועי. ד' (17.30), אולם הגדול, הבימה.

עוץ", „חבל לחחמיץ". כך הביקורת. הנוער בהיסטוריה. הערב (21.50), קולנוע ת"א.

● **הגשש החיוור.** „בעבור חופן דולרים". העממי. השלישיה הקלאסית בתוכניתה האחרונה. מבקר אחד מגמר: „פשוט מעולה", ושני מספר: „ראיתי את המופע פעם שניה ונהניתי לא פחות". מספיק ללכת פעם אחת, אבל לרוץ. עונה שניה. מוצ"ש (21.30), אודיטוריום, חיפה; ח' (21.00), תיאטרון, ירושלים.

● **מי ששר.** חחמאם. ערב רב־כוחות: חנן יובל, אהוד מנור, מתי כספי, ששה ארגוב, אורנה זיטנר, הדודאים, הפרברים...

חג המוסיקה בקיבוץ שפיים

● **פייר בנסוסאן ורוברט תומאס.** קונצרט גיטרה עם אמן הגיטרה הצרפתי פייר בן־סוסן ונגן כלי ההקשה רוברט תומאס, („נחזית מזג האוויר). במוסיקה עממית אירופית ואמריקאית, ג'אז, בארוק, מוסיקה רומנטית וקצב מוטיבית צפון אפריקאית וים־תיכוניים. ה' (12.6) (21.00)

● **להקת המחול הקיבוצית.** בהופעתן למשפחה עם היצירות „קרנבל החיות", „פטר והזאב" ו' (11.00), אולם כללי.

בידור

לילדים

מחול

לוח

סוזן (מימין) ופרן, הזמרות מקנדה, בישן וגם חדש

שת של אינטימי... עם הרקנית דליה לאו והשחקן יוסי בנאי. בימוי וכוריאוגראפיה – סירה, שחש מאז ומתמיד „את הדימיון, האחווה ושותפות הגזע בין הפלאמנקו ומילחמת השוורים". המבקרים נתנו לעומק: „הבלדה הבלתי־גמורה", „אפרלת ספרדית", „פלאמנקו אומר". מתחיל טוב, נופל באמצע – ולא מצליח לעלות בחזרה.

בן־כנען. סנדרה ג'ונסון ביומה את גיל אלון ואת עופר בר־דור – והמבקרים נדלקו: „מאמי של חנגה". לילדים ולהורים. ה', שבת (11.30), נווה צדק, ת"א; ג' (17.00), קיראון.

● **המלך הלך לישון.** קבוצת התיאטרון. המלך ישן ונתיניו אבודים: אין מי שיאמר להם מה־לעשות־איך. הקומדיה המוסיקאלית של קובי ניב (צלילים: דוד אור), בבימוי ישראל גוריון, מעניקה „הנאה מלאה לכל המשפחה". שבת (17.30), נווה צדק; ב' (18.00), טכניון, צ'רצ'יל, חיפה; ד' (18.00), מגדל העמק.

● **המלך מתיא הראשון.** הבימה. כתבה דבורה עומר עליפי יאנוש קורצ'ק. אם היה מחזה – הוא החולף בתפאורות...

בפירנצה חיפשו את אובל וזובין מהטה נתן את מס' הטלפון

זכות בחירה

ישראל אובל, מתרגם סרטים, הרחיב את פעילותו לתרגום בגוף אופרות. „בימים אלה אני לא פותח אפילו רדיו, לא שם תקליט. אני מפעיל כל ערב את התרגום שלי ל־נישואי פיגארו ולא ישן בלילות. האופרה מתנגנת לי כל הזמן בראש. אני נהנה, אבל א כבר מתנייתר".

● **צוותא, י־ם.** מוצ"ש (21.00) הפונדקאים.

● **פרגוד, י־ם.** ד' (21.30): צליל... ג'אז; ח' 19.6 (21.30) „דמעה נעה..." – ערב לאה גולדברג בביצוע שלמית...

עם שבורדך עם סי היימן (23.00), חצר אחרית – מופע קברט עם מנחם עיני. ו' (15.00), צהרי ג'אז עם האורח בובי תומס („תחזית מזג האוויר"). שבת (11.30), מזבוב וערפיל (לילדים); (21.00) לשיר בתיאטרון עם אחרית חריפאי. א' (21.30), ג'אז עם להקת ברוש. ב' (21.00), ששת ארגוב ואורנה זיטנר

לרוקי בגארט וצ'אפלין מסרטיהם במחיר: 60 — 120$

וידאו

„חכלה לבשה שחורים":

היצ'קוק נוסח טריפו

„הגל החדש" הצרפתי ייזכר בתולדות הקולנוע בזכות שני דברים חשובים: מהפכה בכל דפוסי הקולנוע העולמי, בכל רמות המחשבה, העיצוב וההפקה, וגילוט של בימאי יוצר אחד: פרנסואה טריפו, הכישרון הקולנועי האמיתי היחיד שהצמיח גל זה בדרכו, בין כל המחדשים והמהפכנים.

טריפו העריץ תמיד את אמן סרטי המתח אלפרד היצ'קוק וחקר את יצירותיו לעומקן. הוא פירסם ספר ראיונות מרתק עם היצ'קוק, בו נכנס לפרטי־הפרטים של העשייה האמנותית של המייסטר, וראה בו את אחד מ„אמני החרדה" החשובים ביותר של תרבותנו, בשורה אחת עם פראנץ קאפקא ואדגר אלן פו. הוא ראה את עצמו כתלמידו המובהק של איש־המתח ההוליוודי, ואת סרטו „הכלה לבשה שחורים" עשה, לפי דבריו, כ„מחווה להיצ'קוק", אף השתמש בסרט זה במוסיקאי החביב על היצ'קוק, ברנרד הרמן („ורטיגו", „פסיכו").

הסרט „הכלה לבשה שחורים" מבוסס על רומן־מתח של האמריקני קורנל וולריץ'. תחילת הסרט מערבת פרשיות מעקב ורצח המתרחשות בהווה עם הסברים מן העבר. מסתבר לצופה, כי גיבורת הסרט, ג'ולי קוהלר (ז'אן מורו הנפלאה), נוקמת את נקמת הירצחו המיקרי של בעלה ביום כלולותיהם. בעוד החתן והכלה יורדים במדרגות הכנסיה ומחייכים אל הצלם, נשמעת יריה והבעל נופל. חמישה אנשים אחראים לרצח: קבוצת חברים לציד ולשתיה, המשחקים ברובה, עד שנפלטת היריה הגורלית. רעיון הנקמה הופך אצל הכלה המתוסכלת ל„אידאה פיקס" והסרט מציג לפנינו חמש וריאציות מקוריות של מעשי נקמה.

טריפו אינו טווה קו עלילתי ברור ורב עוצמה, המתפרק בקרשנדו של מתח, אלא בונה בזו אחר זו חמש אפיזודות נפרדות, ובכל אחת מהן משחיל גם מתח, גם יחסי־אנוש מרתקים, גם יופי מנוכר. הוא משתמש בכישרון הגדול של הצלם שלו, ראול קוטאר, כדי ליצור אותה תחושה של יופי קר, שקט, המעביר את רעיון הנקמה המתוכננת, המבוצעת בקור־רוח בלתי אנושי.

יש בסרט הרבה התייחסויות לסיגנונו ולעולמו של המורה הגדול היצ'קוק, כגון התהליך המפורט של בניית המתח, הגודש הרב של צילומים ארוכים ואיטיים בתנועת מצלמה, בניית תדמיות והמצבים הקומיים, ודרך השימוש במוסיקה. אך, עם כל ההתייחסות למורה, הסרט הוא סרטו של טריפו, העדין, הרגיש, האנושי כל כך.

המישחק של כל השחקנים הצרפתיים מצויין. במיוחד טוב מישל בוקה, כרווק ביישן, שמזלו משחק לו פיתאום כשז'אן מורו המפתה מגלה בו עניין. שארל דנר הוא הצייר המעמיד את מורו לתפקד כאלת־הציד דיאנה, כשתץ וקשת בידיה. קלוד ריש הוא דון ז'ואן המאוהב בעצמו. אולם, כוכבת הסרט היא ז'אן מורו, שכבר שיתפה־פעולה עם טריפו בסרט „ז'יל וג'ים". מישחקה בסרט הוא נדבך נוסף בקאריירה מזהירה של מישחק מחוכם, יצרי ועם זאת קר ומחושב.

■ נחמן אינגבר

אחת הכיתות בבית־הספר „ארז" באיזור תוכנית למ"ד בתל־אביב זורמים החוצה צלילי השיר „זוהי יפו". ילדים וילדות לומדים לרקוד ואלס לצלילי השיר. בפינה מרוחקת יותר חבורת ילדים סביב רדיו ענק, מאזינים בין דוראן־דוראן לבין מרונה לשיר עברי, „תרקדי את הלילה". אחד הילדים, ערן, מקבל מחמאות על השיר. אומרים לו, שאבא שלו בסדר. שבשיר הזה הוא בהחלט בראש שלהם. נדיר מאוד בין חבר'ה שממעטים לשמוע שירים עבריים. ערן מרוצה. חוזר אחרי הלימודים הביתה ומספר לאבא, אבי טולדנו, שכתב את הלחן ואת מילות השיר, שהחבורה החמיאו. בדרך־כלל, מסביר ערן, אין להם סבלנות לשירים עבריים.

עשרים שנה ו־17 תקליטים מפרידים בין „זוהי יפו" לבין „תרקדי את הלילה". ההבדל בין הסיגנונות מראה, שאבי טולדנו אינו עומד במקום. אצבע על הדופק של הקהל, ובדרך־כלל קורא אותו נכון.

אבי טולדנו, בן 38, שעת בוקר. חולצה בצבע כתום עז, חטפת חזה, לא שעיר מדי. מכנסי ג'ינס. כשיוצאים לגג, משקפי־שמש כהים. טולדנו, בחור יפה, מלא קסם אישי, לא מפגין בשום צורה עודף או חוסר ביטחון־עצמי. מקרין לפעמים ילדותיות. על היד שעון קרטייה, מאה אחוז זהב. טולדנו אוהב דברים יפים ויקרים. כל זמן שהוא יכול להרשות לעצמו, זה בסדר. שמץ מיבטא צרפתי. התבטאות קלילה מאוד. סיגנון דיבור מהוקצע, מלוטש. אין שפת רחוב. אין שיבושי־לשון. העולה־החדש ממרוקו, שכל מישפחתו ירדה לארה"ב, התביית היטב בארץ. מה שלא מפריע לו לשאוף לפיתוח קאריירה גם באירופה ובארה"ב.

המטפלת ירדה למטה עם התינוק בן השנה. ערן וטל, הגדולים, בבית־הספר. גם ליאורה אינה בבית. היא מנהלת את סוכנות־הנסיעות של הוריה. פנטהאוז יפהפה, בבקצה תוכנית למד, תל־אביב. לא רחוק מכאן גרה ציפי שביט. בסלון בולט, בנוכחות מרשימה מאוד, פסנתר־כנף בצבע לבן. לידו הוא יושב שעות, מחבר לחנים. כדי להירגע הוא מטפס לחדר הביליארד, בגג העליון. משם נשקף נוף שקט, ים כחול.

כששב, לפני חודש, מנסיעה ארוכה לארה"ב צילצלו וביקשו שיחליף את שלמה ארצי בהופעה בברלין. ארצי, טבעוני אדוק, החליט לוותר על ההופעה בברלין מפחד הזיהום הגרעיני. טולדנו לא עשה עניין, ארז ונסע.

עכשיו הוא חוגג בפעם ה־18 הוצאת תקליט. בעצם, תאומים. אחד בעברית ואחד באנגלית.

טולדנו, תמונה מישפחתית. „דווקא המיקצוע שלי מאפשר לי לבלות זמן רב יותר עם הילדים"

אוהב להוציא רגש

אבי טולדנו. 20 שנה ו־17 תקליטים מפרידים בין „זוהי יפו" לבין „תרקדי את הלילה". מאמין על דופק הקהל. [illegible]. עכשיו — שני תקליטים חדשים, אחד בעברית, אחד באנגלית. טולדנו — על ריטה, על אנשים „שמוציאים מהבטן", על להרגיש שירים בכל [illegible], על [illegible] שאמנים עומדים [illegible], על האשה שאהב

מאת ג'ודי ניר־מוזס

לשניהם חיבר את כל הלחנים. השקיעו אנשי־עסקים צרפתיים, שהחליטו שאבי יותר טוב מהבורסה. שמו עליו ארבעים אלף דולאר, סכום אסטרונומי בקנה־מידה ישראלי. לדוגמה, הוצאת התקליט הקודם עלתה לו 15 אלף. השוק הישראלי יחזיר אולי את ההשקעה, אך גם אם יימכרו תקליטי כסף וזהב יהיה קשה מאוד להרוויח. טולדנו בונה על האירופאים. למכירות שם יראנו משקיעיו.

הסכום הנכבד איפשר לו לעבוד על התקליטים בצורה שונה מבעבר. הפעם לא הגיע לאולפן עם המעבד, כשכל העיבודים מוכנים מראש. קודם היו שני מעבדים מוסיקאלים, נגסי ברנריס וגרי אקשטיין, יומיים, במשך חודשיים, הגיעו לביתו, מחפשים קונספציות שונות לעיבודים. את העיבודים הסופיים כתבו באולפן, תוך־כדי ההקלטה עצמה. השיר הראשון שיצא היה „דנסינג", באנגלית. טולדנו חשש ממבקרי־המוסיקה ברדיו, שאינם רואים בעין יפה הקלטות באנגלית של זמרים ישראליים, והחליט להפיץ את השיר בדיסקוטקים ברחבי הארץ. לאחרונה השיגו ברשת ג' עותק של השיר והם מרבים לשדרו. כשטולדנו חיפש לשיר מלים עבריות פנה לכותבים רבים, אך לא היה מרוצה מהתוצאות. אחרי חצי שנה החליט לכתוב את המלים בעצמו. התוצאה: „תרקדי את הלילה" הפך ללהיט.

טולדנו, פנים אל פנים, באופן טבעי, מתחילים בריטה. „ריטה היא הדבר היפה ביותר שקרה לנו בשנים האחרונות. אני אוהב אנשים שמוציאים מהבטן. היא נותנת על הבמה מופע ממש, לא סתם עומדת ושרה. אצלנו לעתים־קרובות זמרים עומדים על הבמה ואין הבדל בינם לבין תקליט. ריטה בעלת אישיות חזקה, מעבירה לקהל תחושה של התרגשות עזה. גם אני אוהב להרגיש שירים בכל הכוח, להוציא החוצה רגשות. בארץ לא כולם אוהבים הפגנת רגשות. אולי לאחרונה יש יותר פתיחות לזה. כששרתי את 'זוהי יפו', נהגתי להשתפך ממש על הבמה. קראו לי הזמר הבכייני. אנשים נבהלו מעוצמת הרגש שהפגנתי. ריטה היא לא עוד זמרת. אין לנו אף אחת באיכות שלה. לדעתי, היא תהיה קלאסיקה, כמו אסתר עופרים. חוץ מזה היא מאוד סקסית, וגם זה לא מזיק.

● אמרתי סקס, על רוב הזמרים־הגברים יש סיפורי בגידות מכאן עד להודעה חדשה. רבים מהם, כולל אתה, נטו לפחות פעם אחת מנשותיהם התוקיות. למה זה קורה להם?

„אני חושב, שבפני אמנים עומדים אותם פיתויים שעומדים בפני בעלי מיקצועות אחרים. אני לא חושב שעובדת היותי מפורסם מוסיפה לי נופך מיני. אולי כן. העניין הוא, שהחיים הפרטיים של אמנים, של אנשים מפורסמים, מסקרנים את הציבור יותר מהבגידות של עורך־דין אנונימי.

„אמן זקוק לאשה מיוחדת, שתיכנס איתו לראש של המיקצוע. האשה שאתי מבינה, שאני עוסק במיקצוע חשוף — לציבור, לרכילות, לביקורות, להשמצות, גם לא עייניות. לא יכולתי למצוא אשה טובה יותר מליאורה. כל פעם שרציתי לעשות דברים, כמו נסיעה לשנה או לשנתיים לחו"ל, ליאורה היתה מוכנה ללכת איתי. האמביציות האמנותיות נובעות מדחף חזק, שאיני יכול להשתלט עליו. 'נפלתי' על בת־זוג תומכת בכל צעד, מבלי לחסוך ממני את ביקורתה.

„לאמנים יש תדמית של אנשים שאינם יכולים לחיות חיי־מישפחה נורמאליים. אז לא בדיוק. דווקא המיקצוע שלי מאפשר לי לבלות זמן רב יותר עם הילדים. אני עוזר להם בשיעורים, קם בלילה לתינוק, מחתל, מתוך השתתפות, לא מתוך הרגשה שאני מקריב משהו".

הוא משתדל מאוד, גם לא לציטוט, לא ללכלך על אף אחד. מוכן לומר, כבעל ניסיון, שהשיר שנבחר לייצג אותנו באירוויזיון היה מאוד לא מתאים. אמר את זה גם למוטי גלעדי. מודע לתחרות שבין האמנים, שרובם מאוד אגוצנטרים, אך טוען שהוא אינו נמצא בתחרות עם איש. אחרי לחץ, הוא מספר על מריבות קשות, עקב הופעת שמו של זמר אחר לפני אחר במודעה. יודע לספר על זמרת מאוד מאוד ידועה, שהגיעה להופעה באשקלון, וכשראתה ששמה אינו מופיע ראשון במודעה שבה למונית וביטלה את השתתפותה. יש גם סיכסוכים על סדר הופעת האמנים במופע. מי יפתח, מי יסגור, מי יהיה באמצע. לפעמים הוויכוחים מסתיימים בברוגז ממושך, או בפרישת אחד המשתתפים. הוא אומר, שלו כלל לא איכפת היכן ישובץ, כל עוד מקצים זמן להופעה שלו. „לפעמים שואלים אותי, איך ארגיש אם אצטרך להופיע אחרי סטיבי וונדר. אני חושב שלוונדר יש את הסיגנון שלו ולי את שלי", הוא מסיים בקריצה.

„בששרתי את 'זוהי יפו' נהגתי להשתפך ממש על הבמה. קראו לי הזמר הבכייני"

„אצלנו לעתים־קרובות זמרים עומדים על במה ואין הבדל בינם לבין תקליט"

גבריאל פרייל

לא בדיוק קונצ'רטו

א

יו יו מא הסיני מנגן הערב במכשף
את הקונצ'רטו לצ'לו של סן־סן הצרפתי,
אתמול התרחצתי מכפר שירים יפאני
מתוך אלון עצירה ממרקת על גדות ההודסון
בעיר האמריקני השולף צברים מאילן לאילן.

הכל טוב על־פי. אך מי אני בעצם?
נסתן ונזיר גם יחד, או פשוט
מתאים לי יותר להתאמן בניבוב עלבי:
גופי רזה כשל ילד, השירים
מתחמקים כפושעים
ותרגומם אבן שתוקה

ב

לפעמים אני פותח את המוסף השקט
רואה שני גבורים רומנטיים
במאבק מר על אהבה
עזה כמות כבתוב
אך ללא־שמץ של ציניות –
אמונה שלמה סעורה עוברת בהם.
עם רעיתם על האקרן
אני סוגר את התרפתקה:
שישקין נגמר, צ'יקובסקי עגב
ושניהם לא ידעו בעצמם
שהגבורים שלהם חלקו ביניהם
איזו תמימות דרוכה לא פחות
מאהבתם האמת

מרפט כבגד ישן אני רושם לי
שורות בעברית, ביידיש.
לא קונצ'רטו בדיוק, משהו חור יותר
תוך ספיר הערב הגווע.

על הקיר

חסר תאונים הנה, הקמיה הזאת
לטוס לירושלים, ללונדון ופתע
לעצר כוכב נצור על הקיר
מה פשר האבניות הארורה הזאת
אם עוד בהיותי נער כבר
רכשתי לי אמנות לא מכבדת זו
של שכיבה מרפרת על ספה
וקריאת ספרים גם על התקרה.

כדי לחזק את מעמדי מול מקנאים
ובכלל אנשים קלושי תבונה ודמיון
הייתי מרבה לדבר בשבחן של
דודותי מזה ונחמה לבית פרייל
גם הן התצטינו בתחום הנגוחות
ימים ולילות עברו עליהן חפונים
מתחנת פתוח אחת לשניה;
הן קראו רומנים נפלאים
שופעים רומנטיקה והגה.

אך הגבורים סבלו מגאוה יתרה
הצריפו כנראה להתעסק עם אחרות
או שפשוט לא נזדמן להם לשהות ומרמה
עצירה שופעת בתולות אחוזות חלום,
דודות חשובות צפו ממעבר עד ערב
אך שנתים עבר הזמן על גדותיו
וכשעתי הטיל צלו עלי בניו־יורק
ושיטות אינן רוצות לטוס – שביתה.
כל דבר מאתי מדי מספק מדי.
כוכב נצור על הקיר.

בעריכת יוסי סתיו

מיכאל ששר

גילגולו של כתב־יד

ספרות

אמנות

תולדות כתבי־היד הם תולדות נדודיהם של בני־אדם — אימרה זו, הרווחת בין אספנים, טומנת בחובה אמת עמוקה. ואכן, לא בכל יום מוזמן לשוק המכירות הפומביות של חשמישי־קדושה יהודיים כתב־יד עתיק, שכמעט כל נדודיו, החל מרגע כתיבתו לפני כ־500 שנה ועד עתה, גלויים וידועים. כדבר הזה קרה במכירה הפומבית שערכה חברת סות'בי ביום שלישי, 26 ביוני 1984 באולמי התצוגות שלה בניו־יורק. בין הפריטים שהוצעו למכירה נמצא גם תנ"ך פראג, שנכתב ונחתם על־ידי הסופר מתתיה בן יונה מלונה (כנראה העיר לאון שבבוהמיה), בביתו של ישראל פנחס בפראג, בכ"ח במנחם־אב שנת הרמ"ט (26 ביולי 1489).

שלושה כרכים

כתב־יד פראג נחשב לתעודה העברית העתיקה ביותר שנכתבה בקהילה זו, והוא אחת הדוגמאות המפוארות ביותר של כתב־יד שלם של המקרא. לכתב־היד, הכתוב בכתיבה אמנותית, שלושה כרכים, ובו קולופון המעיד על כותבו. הסופר, מתתיה בן יונה, כתבו כפי הנראה על־פי הזמנת ר' ישראל פנחס, שהיה מפרנסי הקהילה וגביריה. עם גירוש היהודים מפראג, בשנת 1541, עבר כתב־היד מערבה. במאה ה־18 החזיק בו זליגמן, פרנס ומנהיג קהילת קניגסברג, בירת פרוסיה המזרחית (כיום קלינינגראד בברית־המועצות), וזה העבירו, לפני שנת 1783, למשה מנדלסון בברלין, המתאר את כתב־היד במבוא לפירושו למקרא. דניאל איציק (יפה), פרנסה המפורסם של קהילת ברלין ובנקאי ידוע, קיבלו מידי מנדלסון וציין את שמות חמישה־עשר ילדיו בסוף הכרך הראשון של כתב־היד (ביניהם פני פון־ארנשטיין, בעלת הטרקלין הספרותי המפורסם בווינה). הוא מזכיר במיוחד את בנו מוריץ, שנפל ב־1785 בשדה־הקרב בלויצן. נראה שכתב־היד הגיע לידי איציק בשירות ממנדלסון, שכן, השניים היו מיודדים וכמה מילדיו של איציק אף נישאו לבני משפחת מנדלסון.

בתחנתו החמישית התגלגל תנ"ך פראג לידיו של איש־העסקים פרנקל, שהתיר לאברהם גייגר, מראשי חוכמת־ישראל ותנועת הרפורמה בגרמניה, לחוקרו. גייגר מזכיר את כתב־היד בשנת 1855 כ„קודקס שלי", ולאחר מותו נמסר כתב־היד היקר לרשות בית־המידרש הגבוה לחוכמת ישראל („הוכשולה פיר וויסנשאפט דאס יודנטומס") בברלין, המוסד האקדמי הגבוה ללימודי היהדות של תנועת הרפורמה הגרמנית, שפעל עד 1941 בראשותו של הרב ליאו בק. או־אז הוברח כתב־היד (עם כמה עשרות כתבי־יד וספרים נדירים) לארה"ב על־ידי אחד ממורי המוסד, הפרופ' גוטמן, והוסתר על־ידו עד שנודע דבר קיומו במכירה הפומבית של סות'בי, שלא התנהלה על מי־מנוחות (ועל כך בהמשך).

לכתב־היד מצורף, בין היתר, פירוש רש"י, ומנדלסון מציין שתנ"ך פראג היה לו לעזר לשוני רב בקריאה נכונה של המלים הצרפתיות שבפירוש רש"י. כמו־כן הכניס מנדלסון מספר תיקונים בפירוש, במבוא לפירושו־הוא (שנדפס בברלין ב־1783), המבוססים על כתב־יד פראג. כתב־היד היקר גם שימש את שלמה דובנו, המדקדק הידוע ומורם לעברית של ילדי מנדלסון בספרו „תיקון סופרים", שנדפס עם תרגום התנ"ך לגרמנית, מעשה ידי מנדלסון. דובנו מכנה את כתב־היד כ„תנ"ך מדויק, כתב־יד ישן נושן" שהועתק מתנ"ך קלף עתיק.

לתנ"ך פראג מצורף קולופון כתוב בדיו אדומה, בצורת אקרוסטיכון כפול. האקרוסטיכון החיצוני בנוי בצורת בתי שיר, שראשי כל שורה בהם מצטרפים לשם מתתיה בר יונה (שם הסופר), ואילו האקרוסטיכון הפנימי מציין את שם הנדיב ישראל בר פנחס, שבביתו ולמענו נכתב כתב־היד. לאחר־מכן מבקש הסופר סליחה על כל שגיאה שתמצא מתחת ידו בשעת ההעתקה. בסוף ספר יחזקאל מציין הסופר את התאריך י"ב באדר ה' רמ"ח (1488) ובסוף ספר תהילים את התאריך ט"ו באב רמ"ח כמועדים שבהם סיים את העתקתם של ספרים אלה.

צרות היהודים

לא הרבה ידוע לנו על חיי היהודים בפראג בתקופה שבה נכתב כתב־היד, והוא הדין באשר לסופר ולפרנס ר' ישראל. עם זאת, ניתן לראות בשנות כתיבת תנ"ך פראג (1487־1489) פרק־זמן של הפוגה מן הפרעות והגירושים שהיו מנת חלקם של יהודי העיר במאות ה־15 וה־16. ידוע כי ב־1421 נשדדו בתי הרובע היהודי בעיר ובשנים 1448 ו־1483 נערכו פוגרומים ביהודי פראג. שנים מעטות לאחר־מכן, ב־1497, גורשו יהודי פראג, ואף לאחר שובם הוצא ב־1502 צו האוסר את מגוריהם בעיר החדשה („נוישטט"). הצרות והרדיפות גברו במאה הק־16, שידעה לא־פחות מ־13 צווי גירוש ופוגרומים. ב־1497 התיר להם המלך לאדיסלב להלוות כספים בריבית של 20 אחוז, אך שנתיים מאוחר יותר, ביטל היתר זה. אף שישראל פנחס מצוין בכתב־היד כ„פרנס הנדיב" של הקהילה, לא נותר בידינו דבר עליו זולת כתב־היד.

בעירו של הסופר מתתיה בן יונה, לונה (כיום לוני בצ'כוסלובקיה), נזכרים יהודים לראשונה ב־1254, וידוע כי ב־1505, כדור אחרי כתיבת התנ"ך, היו בה שתים־עשרה משפחות יהודיות. מאז ועד להשמדת יהודי הקהילה ב־1942 על־ידי הקלגסים הגרמנים נזכרים היהודים מדי פעם בתעודות היסטוריות. עם הכיבוש הנאצי הועברו תשמישי הקדושה שבבית־הכנסת בעיר למוזיאון היהודי המרכזי בפראג.

האיורים בתנ"ך פראג מורכבים בדרך־כלל משני יסודות: מלים בראשי ספרים, המצויירות באותיות זהב גדולות על רקע צבעי אדום וכחול, וצורות פרחים, עלים וחיות בשולי העמודים, המקיפות את הטקסט, בצבעים מצבעים שונים, שמעניקים לכתב־היד אופי חי ורענן. מן האיורים נראה שהאמן לא פירש את האיסור „לא תעשה לך פסל וכל תמונה" בחומרה יתירה.

לכתב־היד, כאמור, שלושה כרכים. הכרך הראשון כולל חומש והפטרות; השני — נביאים ראשונים ואחרונים (לפי הסדר הבא: ירמיהו, יחזקאל, ישעיהו ותרי־עשר, על־פי הסדר המצויין במסכת בבא־בתרא יד ע"ב, ולא על־פי הסדר המקובל בספרי התנ"ך שלנו); והשלישי — ספרי כתובים (שוב, על־פי הסדר המצוי בילקוט שמעוני ולא זה המקובל אצלנו). כתב־היד הוא בן 922 דפים, שגודל כל אחד מהם 12.5X19 ס"מ. בכל עמוד שני טורי טקסט בכתב עברי גותי מרובע, מנוקד ומפוסק בטעמי המקרא. בשוליים פירוש רש"י בכתב רש"י. בדרך־כלל השתמש הסופר בדיו חומה, כשהוא חורג ומשתמש בדיו אדומה בראשי פרקים ופסוקים.

נוסח פירוש רש"י בכתב־יד פראג סוטה בגירסאות חשובות מזה שנדפס במקראות גדולות. הפירוש לאיוב הוא, כנראה, צירוף של פירושי רש"י, ר' יוסף קרא ופרשנים צרפתיים אחרים. בפירושים מוזכרים חכמים כר' שמעיה, תלמידו של רש"י; ר' דוד הנקדן; מרדכי, כנראה גם כן מתלמידי רש"י; ור' מאיר שליח־ציבור החסיד זצ"ל, שאינם מופיעים במהדורות המודפסות. לפנינו איפוא, לא רק כתב־יד שלם של כל ספרי המקרא, אלא גם אחד המעטים עם פירוש רש"י לכל התנ"ך.

מכירה פומבית

דבר קיומו של תנ"ך פראג, לאחר שעלה הכורת על יהדות פראג וברלין, לא היה ידוע לאיש עד 1984, עת הוצע למכירה פומבית על־ידי סות'בי. או־אז קמה סערה גדולה, שהגיעה עד לבית־המשפט בניו־יורק, משום שהועלתה שאלת בעלותו החוקית של פרופ' גוטמן על כתב־היד (וכן כתבי־יד אחרים שהוברחו על־ידו לארה"ב). התובע הכללי של מדינת ניו־יורק, שמיקפק בזכותו של גוטמן למכור אוצר לאומי, עמד על כך שכל כתבי־היד הנדירים, שהיו בשעתם בבעלות בית־המדרש הגבוה לחוכמת־ישראל בברלין ושנכבשו במכרז על־ידי סות'בי לאספנים פרטיים, יוחזרו, ורוכשיהם יקבלו חזרה את מלוא כספם. המרשת עשתה שבועות רבים כותרות בעיתוני ניו־יורק, לא תמיד מתוך אהדה לעניין היהודי. כדי למנוע „חילול השם", שעלול היה להיגרם אם יימכרו כתבי־יד עתיקים אלה לידיים פרטיות, אולי אפילו לא־יהודיות, וכך יקשה לחוקרם, הוסכם לבסוף שאלה יימסרו למוסדות מחקר יהודיים ובהם ישיבה־יוניברסיטי, בית־המדרש לרבנים והתיברו יוניון קולג' (המוסדות האקדמאיים של שלושת הזרמים הדתיים ביהדות ארה"ב), וכן לספרייה הלאומית והאוניברסיטאית בירושלים.

עם זאת, עמדה עדיין על הפרק שאלת הפיצוי הכספי לפרופ' גוטמן, שסיכן את נפשו בהבריחו את הספרים מגרמניה הנאצית לארה"ב. לאחר דיון משפטי ממושך, נקבע סכום כספי גדול מאוד (קרוב למליון דולר!) למטרה זו, והכסף הומצא על־ידי הנדבן לודוויג ג'סלזון, הרואה לעצמו חובה קדושה לגאול את אוצרות תרות של עם ישראל. כך נמסר תנ"ך פראג לישיבה־יוניברסיטי בניו־יורק וכתב־יד יקר־ערך נוסף — מחזור קטלוניה שנכתב בסוף המאה ה־14 — שהוסתר גם הוא על־ידי גוטמן, נמסר כתשורה לספרייה הלאומית והאוניברסיטאית בירושלים, והגיע למקומו הטבעי.

הפתיחה לספר שופטים בתנ"ך פראג, 1489

גרביים

אהוד בן עזר

איור:
דני קרמן

הלכתי לחנות הכלבו לקנות לי זוג גרביים. מטבעי אני זקוק לגרבי צמר כדי שכפות־רגלי לא תסרחנה. אין לי בעיות של הזעה באצבעות כי בקיץ ממילא אני הולך בסנדלים ובחורף תמיד קר לי, עד שאצבעות רגלי אינן מסשירות, ראשי כואב ואני מסתובב צמרמר וסהרורי־למחצה ואיני מסוגל לעבוד בשום דבר.

בכנסתי למחלקת הגרביים וראיתי כדורסלן שחור מודד זוג גרביים לבנים, עבים, במותחו אחד מהם לאורך קרסולו, ניצב שפוף על רגלו השניה. קינאתי בו. חשבתי לעצמי, כיצד כדורסל־נים, כדורגלנים, כשנמצאים בערים רחוקות, במסעותיהם, יורדים מבית־המלון לחנות כלבו גדולה ומודדים גרביים עבים, שבולמים בעיטות ומגינים על האצבעות הרגישות בתוך נעלי התעמלות מן המין המשובח ביותר. כיצד הם נהנים מן העובי, מהרכות, מה־שזירה, מהצמידות של הגרב, כצייד הבוחן את נשקו ותחמושתו לפני צאתו למסע ציד או כמטפס־הרים הבודק את ציודו בטרם יעפיל.

חשבתי שהם נהנים לבחור גרביים יותר מאשר לבלות עם נשים זרות, רחוקות, ערב מישחק מכריע לקבוצתם.

[illegible]

תענוג בשבילנו! אבל תגידי בע[illegible]
היתה נשארת באצבעות מלוכלכות[illegible]

הגברת מילמלה משהו והסת[illegible] ואני סיימתי לרחוץ את כפות ר[illegible] במגבות־נייר מן המיתקן שעל ה[illegible] אחרי יחסה על פני ריצפת השטיח [illegible] וחזרנו אל מחלקת הגרביים שם [illegible] שמדד הכדורסלן השחור; ואני הוש[illegible] כששערת הארוך מלטף מעט את [illegible]

קצת התפלאתי שהיא ערומה [illegible] כאילו בוקע מגופה ופורץ שוב ה[illegible] הים־ארגמן, וגרבתי לה היטב את [illegible] הרוחב הכחולים בקצותיהם, תוזת ל[illegible] כמעט עד לסובך ירכית, והנעלתי [illegible] העור, ששחורן הלם את לובן הגרבי[illegible] כים הארוכים, והיא הודתה לי [illegible] בתקלה בשירות כל כך נחמד [illegible] שבחרתי לה הולמות אותה מאוד [illegible]

[illegible]

שלושה שירים

משה בן־שאול

מה מכל זה

מַה מִכָּל זֶה נָכוֹן בֶּאֱמֶת. הוֹלֵךְ וּכוֹחֵן
מַה מִכָּל זֶה
וְהַזְּמַן הַמֵּת שֶׁכּוֹכָבִים כִּסּוּ וַאֲנִי מְכַסֶּה
וְהָעִתּוֹן עַל זְבוּבָיו הַמַּצְהִיבִים

מַה מִכָּל זֶה הוּא הַכֹּחַ הַהוֹזֶה
קוֹלְנוֹע שָׁחוֹר מַרְגִּיעַ אַהֲבָה קָשָׁה, הַרְבֵּה
סִגָרִיּוֹת נְשׁוּכוֹת אֲבָל הָאֵפֶר רַךְ
מְכַסֶּה עַל כְּאֵבִים

וּמַה מֵהֶם נָכוֹן לְבַד מִדְּלַ"ת אַמּוֹת
שֶׁלְּךָ. הֵן הַתְּבוּנָה וְהַפַּחַת

וּמַה נָכוֹן מִמֶּנּוּ וּמִכָּל זֶה
וּמָתַי יִפָּתַח עָלֶיךָ

זרים ונדונים

שַׁבָּת, צָהֳרַיִם, רְאָיוֹנוֹת בָּעִתּוֹן לִקְרוֹא
מוּזִיקָה: דֶּבִּיסִי, רָוֵל, בֵּיצָה עַיִן
לֶאֱכוֹל. הָרֹאשׁ מְסַדֵּר לְעוֹד שָׁנִים אֲחֵרוֹת
מַעְלָה מַטָּה, רֹאשׁ כּוֹתֵב אֶת שִׁירָיו
הָאֶגְרוֹף כּוֹתֵב, אֲחוֹר הַחֲלָצַיִם.
זָרִים זֶה לָזֶה זָרִים וּנְדוֹנִים
מִסְתּוֹבְבִים בִּשְׂדוֹת הַלְּחָיִים
שֶׁל הַמַּרְצֵלָה

הנועם החרד

אֶת הַיִּשָּׁנוֹן יֵשׁ לְמַלֵּא בְּבוֹץ
אוֹתְךָ יֵשׁ לְמַלֵּא
הַנֹּעַם הֶחָרֵד לְקִיּוּם הַנֹּעַם, הַיֹּפִי
הַמֻּפְלָג, הַשּׁוֹטֶה
יָבוֹא הַשִּׁיר, הַשִּׁיר יִגְדַּל, יְכַסֶּה עָלֶיךָ
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת עִם פְּנִימִי דַּפֵּי עוֹלָם
מִמּוֹר תַּחְתִּיּוֹת
וְאַתָּה יוֹשֵׁב עַל הַתַּחַת, מְצַוֶּה,
"כִּי לֹא תַּעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל
לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת".

דתיים־חילוניים: סיכסוך בלא פיתרון?

שולמית הראבן

נפגשנו בבית הנשיא, יותר ממאה איש ואשה, דתיים וחופשיים, מפני שקיים סיכסוך. לולא היה סיכסוך אמיתי, ממשי, קיומי, יש להניח שלא היינו נפגשים באותה אכסניה, או שהכינוס היה לובש אופי שונה. הגענו לכאן, מפני שמה שהיה בעבר ניגוד אקדמי שאפשר היה לחיות איתו, הפך בשנים האחרונות להיות סיכסוך של ממש, שלא טוב לחיות איתו, וכל מי שעוסק בנושא יצטרך לברר לעצמו היטב מה בעצם קרה ומה גרם לשינוי באופי הסיכסוך.

הקונפליקטולוגיה מלמדת אותנו שיש סוגים שונים של קונ־פליקט, ולענייננו דרושים שניים: האחד — סיכסוך על סקאלה, או על רצף, כלומר ענין של כמות, מי הממעיט ומי המרבה; לעומת סיכסוך אנטגוניסטי, מקוטב. סיכסוך על רצף הוא סיכסוך בין אנשים מאמינים באותן מטרות, ואולי אפילו בחלק גדול של אותם אמצעים, אבל הם חלוקים באשר לפחות או ליותר הרצוי, זהו בדרך־כלל מחלוקת קשה ביותר, מחלוקת מן הסוג המתרחש „בתוך המשפחה", לכן נלווים אליה רגשות קשים מאוד. כך, למשל, התפלגו בשעתו ישובים ונפרדו משפחות בגלל מה שנקרא „המקף שבין מארקסיזם ללניניזם". פילוג קשה הרבה יותר קיים תיום בקרב הציבור הדתי בינו לבין עצמו, כאשר הביטאון „יתד נאמן", למשל, מכנה את חובשי הכיפות הסרוגות „חילוניים", ושואל אם אינם פסולים לעדות ולנגיעה ביין — שלא לדבר על יריבות, [illegible]

[illegible]

... בראשון במעלה החשיבות, לבין היסוד האמוני כבסיס ליהדות, כלומר מה שבין אדם למקום. לי עצמי, ביהדות שלי, אין ספק שהיסוד המוסד של היהדות, כפי שאני מבינה אותה, מיום מתן תורה ואילך, הוא היסוד המשפטי ולא האמוני; לדידי, מעמד הר סיני הוא תהליך מתמשך לאורך כל הדורות, ולא אירוע חד־פעמי, ואולי לכן נאמר בו שכל נשמות היהודים בכל הדורות עמדו בו. אבל אנו מצויים בקונפליקט העמוק שבין התיאוצנטרי לבין האנתרופוצנטרי, או, אם נרצה, שני עקרונות מנוגדים שניתן לכנותם בשם „משיח או כנסת". במאמר מוסגר, אין הכנסת מבטלת את עקרון המשיח; יבוא — ונראה אם תהיה עוד כנסת, אם כי אני חוששת שתהיה, ומה שיבוטל הוא רק שיעבוד מלכויות, ונותר רק לקוות שבימות המשיח נזכה לכנסת שיש בה יותר תורה ויותר דרך־ארץ. אבל עקרון המשיח אכן מבטל או מנסה לבטל את עקרון הכנסת כמוסד מחוקק, בעיקר אצל אלה הסבורים שאנו [illegible]

מי חמנהיגות?

[illegible]

לכבוש את דמשק

[illegible]

מגילת נייר לשבועות, פולין, המאה ה־19

מדרש הגוף

שולמית אפפל

אֶלֶף פַּעַם שָׁתְתָה עָלַי יְרוּשָׁלַיִם
צִפַּנְיָה רְחוֹב חַדְרֵי מֶשֶׁת בַּחַלְמוֹנִים
הִתְפַּשַּׁרְתִּי הִתְפַּזַּרְתִּי הֻגְבַּהְתִּי לָרוּם

נִבְעַלְתִּי בֶּחָצֵר נִבְעַלְתִּי בַּיְשִׁיבָה
נִצְּחָה הַזָּרוּת מְתֻקָּה בִּנְשִׁימָה

רַק זְמִירוֹת שֶׁל מַעְלָה קָרְעוּנִי בַּבֶּרֶק
הַגּוּף מֵגֵן שְׂקָרִים טוֹבִים
הַשְּׁאָר לְכַפָּרָה

האושר הגורל

אֵיךְ עוֹרְכִים אֶחָד בְּשֵׁנִי וְלֹא מִתְפַּתִּים לְהַטְרִיד
אוּלַי בְּאֵימָם לְצַנִּישָׁה אוֹ בְּשִׁבּוּעָה
וְתַרְמוּת מִכְתָּב בְּסֵפֶר הַסּוֹד
גַּם לֶאֱלֹהַּ צַד מוֹהִיד

האושר

מַה יֵּשׁ לִשְׁכֹּנָה בִּמְקוֹה קַרְצָנִיָּה
שֶׁל הַמִּצְפּוֹ נִמְרִישָׁה נִשְׁמַר מֻמְסָק וּמְשֻׁדָּד
וּמֵאַז הַבּוּנָה אֱלוֹהַּ מְיַפָּה אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד

דוד רוקח

הצופן שלא הגיע אליך

הקול הרועד בא להשיב את השם
אל נושאו. בא לפקח עינים
במסגרת של נופים שאינם בני־חלוף.
הרואה עצמו לבד
הבדידות מאחוריו. את בינת העתים
אין לשבור במלים שהן במעבר
מאהבה לנזעמות

★

אפר ואדמה. הזמן חלון מואר
בנגיהה נוגה של הירח.
סבכה של מבטים הנמכים ממך אלי.
עשתוני־שתיקה.
אילנות נכים. ענפים מעליהם.
אפק שסוע מכתשים.
העין הנגדית של הקנאה.
מלים שנותרו אגב תודעת אשם:
פירים שרופי־געש
במרתפי המוצר של המציאות

★

ודויים גלויים ושאינם גלויים
נקראים אט־אט ממצחי המהרהר.
האש אותות בנו, האבן מקוננת
בצדי־הדרך, חצי־אור וסנורים.
המקשב מושך כחבל עור

★

ידים, ידך וידי, לפרק את
הבלתי־נפרק. החולף עובר בנגיעה
קלה על גופנו. הדפק נמדד. תמיד

★

שוים כלפי עצמנו, אנו משקעים
את שמותינו בתוך סלעי עיר־ערם.
משהו מתממש בדומה לצמיחת העשב
בין טפות של גשם

★

פגומים של מחשבה. המתנה
בתהליך של געגועים. קליאת זמן
אל צדי הדרך
בהם קוצים דאשתקד מתחילים לפרח

המבט לאחור. הים מאדו פוגות של מחברים
לא ידועים. צלילים ובנות־צלילים,
שפה תת־קרקעית של אהבה אבודה בתוך עצמה

העין כמו השיר פוקחת ועוצמת משמעיות.
החמר אינו תמר ללוש בו את יצריו.
בין כבואתך לבין פני
צל קחל של דרדרים מן הגליל

תחקיר של זמן וערגה.
מקום עראי
בו הלילה ההומה מתוך המית צפצפות
נשמע כגוף הנפרד מגוף אחר

★

האויר קופא בחדר. הדלתות אינן יודעות
אם להפתח אם להסגר. שקט כאלו לא אמרת דבר,
כאילו לא אני הוא השותק יחד אתך

הזמן המחפר בלב האדמה מנץ פרחי־בר
המנקדים את מפת הארץ. תנועה בלתי־פוסקת
מהרגלים עונתיים אל תודעה מקפצת:
אהבה לארצפיות כמו סופה הופכת עונה
בין עונות השנה

המקום שלא הגיע אליך
צעיף פרגם של חלום
מעל קרים לילים

★

להתממש מחלום ולקבל מרותו,
המלים מתחילות לבקש תרגום אמין,
היוצר העוברים על־קרקם בתוכי
נשארים לבדם עם קצר־הרוח
עם האהבה המתמהמהת תמיד
עם המרחק המאלפם להתגעגע
עם האבן הקשה של אשליות
עליה הזמן מפרק תשוקות

★

(בימים אלה מלאה שנה לפטירתו של המשורר דוד רוקח. השיר נמצא בעזבונו.)

דניאלה כרמי

ג'ינגיס חאן בשיכון ל'

מיד לאחר שצילצלה בפעמון קיבלה תמרה פיק־ברכיים. הפחד היה חנוק בתוגה כל הדרך, תחנה אחר תחנה, גם כשירדה מן האוטובוס והלכה ברחוב המוביל בין בנייני השיכון הדומים להפליא זה לזה, ולהם ארבע כניסות כל אחד וכשעלתה במדרגות אל הקומה השלישית עוד היתה אטומה לפחד שלה עצמה, ועתה הוא פרץ והשתלט עליה בבת־אחת.

היא שמעה את קול העקבים הגבוהים החופזים והמורה להיסטוריה מרגרט, בגודל טבעי, בחליפה האפורה הנצחית שלה, פתחה את הדלת. תמרה היתה משותקת עד כדי כך שמשך כמה דקות לא ראתה דבר מלבד מפת השולחן שלידה הורתה לה מרגרט לשבת, מפה רקומה פרחים סגולים, סבוכים בתוך עלווה כהה. עבר זמן עד שהתחילה להבחין בצורת העלים, כאילו יצאו אישוניה בבת־אחת מאפילה לאור גדול.

„תה או קפה?" שאלה המורה מרגרט.

הרעיון שהמורה מרגרט תגיש לה שתייה המם אותה. היא עיוותה את שפתיה בתנועה לא ברורה שהביעה חוסר־אונים מהול בזלזול. מרגרט לא לחצה. היא הניחה בלי אומר שלוש מפיות קטנות על גבי המפה. האחת לתמרה, השניה לה עצמה, ועוד אחת, לא ידוע למי. אולי לקישוט.

המורה להיסטוריה מרגרט היתה אשה זעירה שפרקי ידיה צרים כמו של ילדת ולה מראה מנוגד ניגוד גמור לאימה שהטילה על כיתה ט' שלישית. „שום דבר אי־אפשר יהיה להעלים מעיני הציפור הזו" – היתה המחשבה שחלפה בראשה של תמרה בשעור ההיסטוריה הראשון. ועיניה דווקא לא נראו חדות. הן עיפעפו מאחורי משקפיים עגולים בברק עמום, כאילו היתה שקועה תמיד במחשבות.

מן המיטבח עלה קול מים מבעבעים ותמרה התבוננה דרך מישחקי האור והצל שיצרו הגוונים המשתנים של חוטי הריקמה, וחשה באיזו קלות היתה יכולה ללכת לאיבוד בסבך האפל שבמרכז המפה, כמו עליסה בארץ הפלאות.

ביום הראשון ללימודים הביט מעל ללוח דיוקנו החמור של הרצל, בוקע מתוך כתפים ורודות של מרלין מונרו, כיפות שדיים, לבושה שמלה בצבע אש שלא נועדה לחמם. המורה מרגרט, בלי הרבה היסוסים, עלתה על כיסא והסירה את התמונה, שלחה אותה אל השרת עם אחד התלמידים ופתחה בשעור. רק חמש דקות לפני הצילצול שמעה אותה תמרה אומרת: „דרך אגב, מי שיצר את הקולאז' האמנותי הזה – שיתייצב אצלי בהפסקה הגדולה". תמרה לא התייצבה. אבל מאותו יום הפסיקה להשתתף בשעורים, היתה חולמת בכיתה, נרדמת על השולחן, חבויה מאחורי גבם של היושבים לפניה, לא נוכחת. בפעמים הנדירות שפנה אליה אחד המורים, השיבה בגסות שהיא עצמה לא ידעה מאין באה.

היא כבר חשבה על הכל עד הסוף. ה„שיחה" עם מרגרט היא בדרך־כלל אתראה אחרונה לפני הזמנת ההורים. אולי סילוק מבית־ספר. רק לפני שנה הגיעה מרגרט מאנגליה ואת שיטות החינוך שלה הביאה משם. לא חסר הרבה שתכה בסרגל על האצבעות. היא מדברת עברית רהוטה ומפליאה להשתמש בעגת הרחוב החביבה על תלמידיה אבל הדברים האלה לא מרשימים את תמרה. היא יודעת שמרגרט יודעת מי השחית את תמונת הרצל והיא מצפה לימים הרעים שכבר יבואו והיא שונאת את מרגרט כל שעות היום וגם בלילה בחלום.

המורה מרגרט מוזגת תה והוסיפה חלב וקוביית סוכר הטילה לתוך הכוס בעזרת מלקח כסף. היא בוחשת את המשקה הלבנבן, לא גורעת עין מתמרה.

„רוצה לשוחח?" היא שואלת בשקט.

פעם קרא תלמיד חיבור לפני הכיתה ופתח במילים: „עמנו עם מיוחד ולו היסטוריה מיוחדת..." והמורה מרגרט התגנבה בצעדי צייד וגחנה אליו ומתוך הדממה האיומה שהשתררה נשמע קול לחישתה כמשור ניחר תותך את האוויר: „אין עם שלא משוכנע שההיסטוריה שלו מיוחדת, תוציא לך את זה מהראש...".

זה שבועות אחרים שבה תמרה והופכת בראשה את הדברים. היא לא פוחדת מסילוק מבית־ספר אלא ממה שכרוך בזה: בירורים עם מורים. טענות ההורים. שיחות עם כל העולם: עם היועצת. המנהל. הפסיכולוג. היא רוצה שיניחו לה. שיעזבו אותה בשקט. היא רוצה לישון. אבל בלילות היא מתהפכת על מיטתה, רגליה מאובנות ובביטנה מיטלטלת שינאה, סובבת כרוח פרצים, הולכת סובבת סביב עצמה ללא מוצא.

מרגרט מגישה את הכוס אל שפתיה ומתבוננת בתמרה. אצבעותיה השבירות נלפתות אל הידית ותמרה מורה במנוד ראש לשני משרתים שאמורים לעמוד מאחורי גבה: „כרתו את ראשה". אבל השתיקה מוסיפה לעמוד בחדר ומרגרט לוגמת מן התה לגימות קטנות ונראית בחיוורונה כבובת חרסינה. עיניה שליוות. היא מביטה הישר לתוך עיני תמרה ולא נראה שהשתיקה מעיקה עליה. להפך. היא טובלת ביסקוויט בתוך התה ונוגסת ועיניה מביעות סבלנות. כאילו הזמינה את תמרה לשתוק בצוותא בין ארבע לחמש אחר הצהריים.

דלת שתמרה לא הבחינה בה עד כה נפתחה פתאום ולחדר ניכנס איש קטן במיכנסי ג'ינס הדוקים כל־כך שלרגע חשבה תמרה שהאיש הוא בנה המתבגר של המורה מרגרט. אבל הוא מוזג לעצמו תה בחופזיות ופונה אל מרגרט: „מה השעה יקירתי?" במיבטא אנגלי כבד ומתחייך בליגלוג עצמי ומתנצל על כך שנרדם עם העיתון ולפיכך איחר לשעת התה. בתנועות זריזות הוא מטיל לתוך הכוס שלו שלוש קוביות סוכר ובוחש במרץ ולמרות שהוא עומד על מקומו, הוא נראה כמו מפזז כל הזמן ותמרה חושבת שבעוד רגע ישלוף מכיס אפודתו שעון זהב על שרשרת כמו השפן הממהר. אף פעם לא העלתה תמרה בדעתה שהמורה מרגרט נשואה לאיש.

לראשונה היא מבחינה עתה במה שסובב אותה. על החלון ניצבים שלושה עציצי קקטוס ננסי. וילון שקוף מפריד בין החדר לבין המיטבח, ועליו לבבות אדומים וכחולים. האיש של המורה מרגרט שותה את התה החם בלגימות זהירות ולא נראה שהשתיקה מטרידה אותו. לאחר שהריק את כוסו עד הטיפה האחרונה הוא מתחיל לפנות את הכלים מן השולחן. מרגרט יושבת בשקט, מתבוננת בכתמי השמש המרצדים על־פני הקומקום ומחשבותיה, כל כמה שהן רחוקות, נבאות מטיילות בין כותלי החדר. „תגידי לי אם תרצי לשוחח" היא אומרת לתמרה, כאילו בלי טינה.

האיש של המורה מרגרט רוחץ כלים במיטבח ושאון המים משוטפים מחזיר את תמרה אל מחשבות הרודפות אותה לאחרונה. היא תעזוב את בית הוריה, תיסע רחוק. תתוודע אל נופים חדשים, תשוטט בוואדיות. היא לא צריכה אף אחד.

המורה מרגרט יצאה אל המיטבח ותמרה נשארה לבדה בחדר. היא לא העלתה בדעתה שהמורה מרגרט נשואה לאיש ושהיא מתגוררת בדירה קטנטנה בשיכון ל'. עתה היא שבה ומלבה בתוך עצמה את אש השינאה של השבועות האחרונים.

המורה למתימטיקה לא העיר אותה ולא פנה אליה כשנרדמה בשעור שלו אבל ביקש שתתלווה אליו לחדר־המורים בהפסקה ולעיני כל התחיל להטיף לה על שימחת החיים, על שמש זורחת ושמיים [illegible], שזולתם לא זקוק האדם לדבר... היא צוחקת צחוק גדול בפניו של המורה למתימטיקה והצחוק מתגלגל והופך מריר עד שהוא מתלהט וצורב כמו לבה בוערת כשהוא מוטח בפני מרגרט המורה להיסטוריה.

תמרה קמה ממקומה ומשוטטת בחדר לצנן את רקותיה הלוהטות. ליד החלון היא רואה ריבוע דשא ולצידו ריבוע אחר, דומה לו בכל. ליד כל כניסה בשיכון ל' יש ריבוע דשא קטן וכל הריבועים כולם נראים כמו לוח שחמט ירוק במדינת גמדים. מתחת לחלון, בחדר, בולט שולחן מתקפל ועליו מישחק שבץ־נא שנקטע באמצע. המורה מרגרט מציגה על השולחן קערת תפוזים והיא והאיש שלה שמציג את עצמו בשם „סמיואל" מזמינים את תמרה להצטרף למישחק. לפני שהיא יודעת מה קרה, הם צירפו כיסא שלישי לשולחן וסמיואל מגיש לה שקית בד, לבחור לעצמה עשר אותיות. „כי לאנשים שנכנסו להיסטוריה יש נטיה לשמות ארוכים". לוח המישחק, הגדול מן הרגיל, הוא מעשה ידיו של סמיואל והאותיות צויירו בכתב ידו המסולסל. זה מישחק מיוחד שמותר להרכיב בו רק שמות של אישים ידועים בהיסטוריה.

מרגרט פותחת ב„מריה סטיוארט" וסמיואל חוצה את הסמ"ך של „סטיוארט" ב„רובספייר". הוא מפליג משם עם „יוליוס קיסר" כעבור כמה תורות ומרגרט מחייכת בינה לבין עצמה שעה ארוכה ומפתיעה אותם בבת אחת ב„כדרלעומר" שהיא שולפת פתאום בין אצבעותיה, מעשה כשפים. תמרה פותחת בהיסוס ב„גנדי" אבל קריצה חשאית של המורה מרגרט, שהיא לא בטוחה אם אכן היתה או שחלמה אותה, מעודדת אותה להמשיך וכשהיא משתכללת עד כדי „וושינגטון" ו„קליאופטרה" היא זוכה למחיאות־כפיים נלהבות של סמיואל. מרגרט קוצעת תפוז בסכין, מתבוננת בתמרה בעיניה הינשופיות במנוחה גמורה ותמרה חושבת פתאום שהמורה להיסטוריה בעלת הזיכרון החריף שכחה אולי מזמן מה שעוללו להרצל בכיתה ט' שלישית.

כשמישהו הציע להלבין בגיר את זקנו של חוזה המדינה ומישהו אחר הציע משהו לגלח אותו והדמיון של תמרה התחיל לפעול לכיוונים משונים, פה אחד החליטה הכיתה על המורה מרגרט בקורבן, כי לא היה מורה מפחיד ממנה. „הכל – או – לא כלום" – הכריזה תמרה בקול כשתלתה את הקולאז' חצי דקה לפני הצילצול. רגליים ורודות של מונרו התנועעו קלות עם משב הרוח, המורה מרגרט עמדה להיכנס לכתה בכל רגע ולבה של תמרה עמד מלכת.

כלב ענק מרובלל מקרטע לתוך החדר בכבדות. „זהו מקס" – מציג אותו סמיואל בפני תמרה. „הוא בן עשר וראייתו נחלשה קצת בזמן האחרון" – מוסיפה מרגרט פרטים מוודעים. „היום, כשטיילתי איתו בבוקר, התנפל עלי כלב אחר ושרט" – אומר סמיואל כלאחר יד וחושף צלקת. „לא אמרת מלה" – לוחשת מרגרט כלא מאמינה, מתבוננת בשירטת בעינים פעורות. „לא אמרת מלה" – היא שבה ואומרת. בתנועות נחושות אך זהירות מחטאה מרגרט את השריטה ביוד שהביאה מהמיטבח. סמיואל, כמו ילד נזוף, מבהיר שגידש את הכלב התוקף לבל יפגע במקס. עתה מביטה מרגרט בסמיואל במבט חדש. היא מפסיקה לרגע לטפל בפצע, עיניה בתוך עיניו והערכה של ילדה תמימה הן מביעות, הכרת־תודה כה מלאה עד שסמיואל מתחיל לטלטל את ידו השרוטה שנעשתה מיותרת.

קרני שמש אחרונות משחקות בווילון ובחדר נראה כאילו העולם בתוכו חדל להתקיים. תמרה מצטמררת. הרעד האוחז בשלומת השיער על עורפה זורם עד כפות רגליה וכל איברי גופה מלאים לרגע ערגה למשהו בלתי ידוע. היא לא העלתה בדעתה שהמורה להיסטוריה מרגרט חיה עם איש קטן שהיא מביטה לפעמים לתוך עיניו כמו היה סופרמן ובשעות בין־הערביים משחקת איתו שבץ־נא. כל כמה שהיתה תמרה רוצה ללגלג על החיים של הזוג הזה, המתגורר בקופסת גפרורים, אחת מני אלף בשיכון אפרורי, היא הולכת ונרגעת מול הקקטוסים על החלון והלבבות האדומים והכחולים המעופפים עם הווילון, גחלות השינאה בעורקיה הולכים ושוקטים מול סמיואל, שכבר מתכנן את המהלך הבא במישחק ומזמזם בינו לבין עצמו: „ג'ינגיס ג'ינגיס ג'ינגיס חאן..."

איור: אילן נחשון

יואל רפל

המקום שבו החגים נאספים

מינהג עשה לו אריה בן־גוריון, שבכל חג הוא פורש מביתו, קיבוץ בית־השיטה, ובני משפחתו, ויוצא לבלות ולחוג בקיבוץ אחר בארץ. זאת, כדי ליטול חלק פעיל בעיצובו של יום יחיד ולחוות, באופן אישי את התגבשותו של מינהג חדש. האופי הייחודי שנותנת כל קבוצת אנשים לחג ולתוכנו הוא שמרתק את אריה בן־גוריון, שהפך במרוצת השנים למומחה־החגים של התנועה הקיבוצית.

שנים רבות שוקד אריה בן־גוריון (בן אחיו של דוד בן־גוריון) לכנס וללקט כל פירור מידע הקשור לחגים. בקיבוצו בית־השיטה, שהוא נימנה עם מייסדיו, הקים את „ארכיון החגים הבין־קיבוצי" ובו מאות דפים, חוברות, ספרים ואמצעים אור־קוליים, שעניינם ותוכנם החג בישראל בכלל ובארץ־ישראל בפרט. כאלפיים תיקים מכונס ומסודר החומר המקיף ביותר שנמצא בארץ בכל הקשור למורשת החג בישראל. הארכיון, שהוא מיפעל יחיד, החל כאופן פרטיזני וכתנאים קשים, אך ככל שנקפו השנים וגברו הדרישות מצד הקיבוצים, התמסר האוסף עד שהפך לחלק מוועדת־התרבות הבין־קיבוצית.

לבנות מיקדשים בזמן

אריה בן־גוריון אינו מתקשה להגדיר את החג הגדרה אישית מיוחדת: „חג הוא אותה שעה מיוחדת, שבה המשפחה היהודית, או הקיבוץ כערה, עגים עוגה סביב עצמם וסביב זמן החולין הזורם, יוצאים מהשיגרה ומשתדלים להעביר מסר משמעותי בסמלים וברעיון. הוגה־הדעות היהודי האמריקני פרופ' יהושע השל כינה זאת „בנין מיקדשים בזמן".

השאלה הנשאלת היא, כמובן, לשם מה יש צורך בארכיון חגים. ועל כך אומר אריה בן־גוריון: „אנו עדיין בתורה שבעל־פה. שבעים־וחמש שנים של דגניה או ששים שנה של עין־חרוד הן מיקר־זמן. לנו, בתנועה הקיבוצית, אין רבנות ראשית ואין מרכז רוחני שמכוון את החיים. החגים צמחו מלמטה, הם צמחו כצורך חינוכי, הם לא נולדו בסידור ובמחזור, בעיירה במזרח־אירופה או בגלות בצפון־אפריקה. הם נולדו בארץ־ישראל על רקע האקלים, הנוף, הגיאוגרפיה ועונות השנה. אין זה מיקרה שחגיגות העומר התפתחו בעמק־יזרעאל וחג הביכורים צמח בעמק־הירדן. לאיכר וליוגב היה צורך לבטא את שימחתם ואת סיפוקם על תנובת האדמה. מי שהיה לו צורך להביא את הביטוי היו הגננת והמחנך. הילדים היו הגורם הזקוק לעיצוב תכנים וטקסים ולכתיבת טקסטים שיביעו את ההתרחשות בשדה ואת תגובתו של החקלאי".

צמידות בין שיר למציאות

אריה בן־גוריון עצמו היה בין מחנכי מחזור הילדים הראשון של הקיבוץ. אותם ילדים עברו כבר את גיל החמישים, ומשמשים בתפקידים מרכזיים במשק ובתנועה. „עמדתי לפני הצורך להסביר בכל שבוע מתי שבת ומהו אופיו של ראש־השנה ומדוע סוכה", הוא נזכר. „וצריך לדעת: חג נוחלים ולא מנחילים, נוחלים בן מאב. והמציאות בקיבוץ שונה מכל חברה, ועמדנו לפני בעיה: ממי ילמדו הילדים את הסמלים, את השירים, את אופיו של החג? ומתוך התמודדות עם הבעיה החלו חישושי הפיתרון.

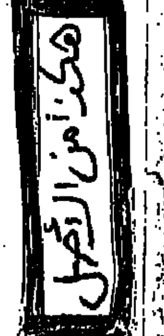
„אני זוכר שהייתי לוקח את הילדים בכיתות ה'־ו' אל השדות, כשעה לפני כניסת השבת, ומושיב אותם עם הפנים כלפי מערב, אל הכרמל, ויחד היינו קוראים ,החמה מראש האילנות נסתלקה'. כך נוצרה הצמידות בין מלות השיר לבין המציאות בטבע. אך באותה עת שקיימנו זאת והחילונו כמסורת חדשה, שנתנה טעם וציביון לכניסת השבת, כאשר היינו קוראים באותה ישיבה מול השמש מידרשי חז"ל, או שהיינו משוחחים על מטבע הלשון ,שבת שלום' היתה לכך משמעות רוחנית. ילד אינו מבין ערכים, הוא קולט כחושים, בחוויה. הילד אינו מבדיל בין ששי לשבת וקשה להסביר לו את ההבדל. אך החוויה היא חיוצרת את ההבדל ונותנת את הטעם המיוחד. אותו טעם שיצרנו לכל חג ולכל ארוע אנו משמרים בארכיון, כדי להעביר לקיבוצים אחרים ולדורות הבאים".

בארגז מתחת למיטה

ראשיתו של ארכיון־החגים לפני שמונה־עשרה שנה, אך קודם שהיה הארכיון נאסף החומר, ובכך החל אריה בן־גוריון לפני כמעט חמישים שנה. תחילה נאספו הדפים בתוך ארגז־עץ שהוכנסו מתחת למיטה באוהל. לימים נמסר לרשותו מיקלט, וכשהעביר את הארגזים הציף המיקלט מים וכל הדפים נרטבו. הוא נאלץ לתלותם ככבסים על חוטים כדי שיתייבשו. כאשר התברר שהכמות רבה, אך יותר מכך האיכות מעולה, הסכימה ועדת־התרבות של הקיבוץ המאוחד לבנות לו צריף־אסבסט סמוך לדירתו. כך הפך הארכיון לכתובת פעילה למורים ולאנשי תרבות במשקים. רק בשלב מאוחר הוכנס הארכיון תחת כנפי ועדת־התרבות הבין־קיבוצית.

היום יש, כאמור, בארכיון כאלפיים תיקים המסודרים על־פי החגים, עונות השנה, מחזור חיי האדם (ברית־מילה, בר־מצווה, חתונה), שנת לימודים בבית־ספר (פתיחה, סיום), חגי משקים ועוד. כל תיק מכיל את מקורות החג, גילגוליו, מסורותיו בתקופת הגולה וארץ־ישראל וצורות הביטוי בימינו.

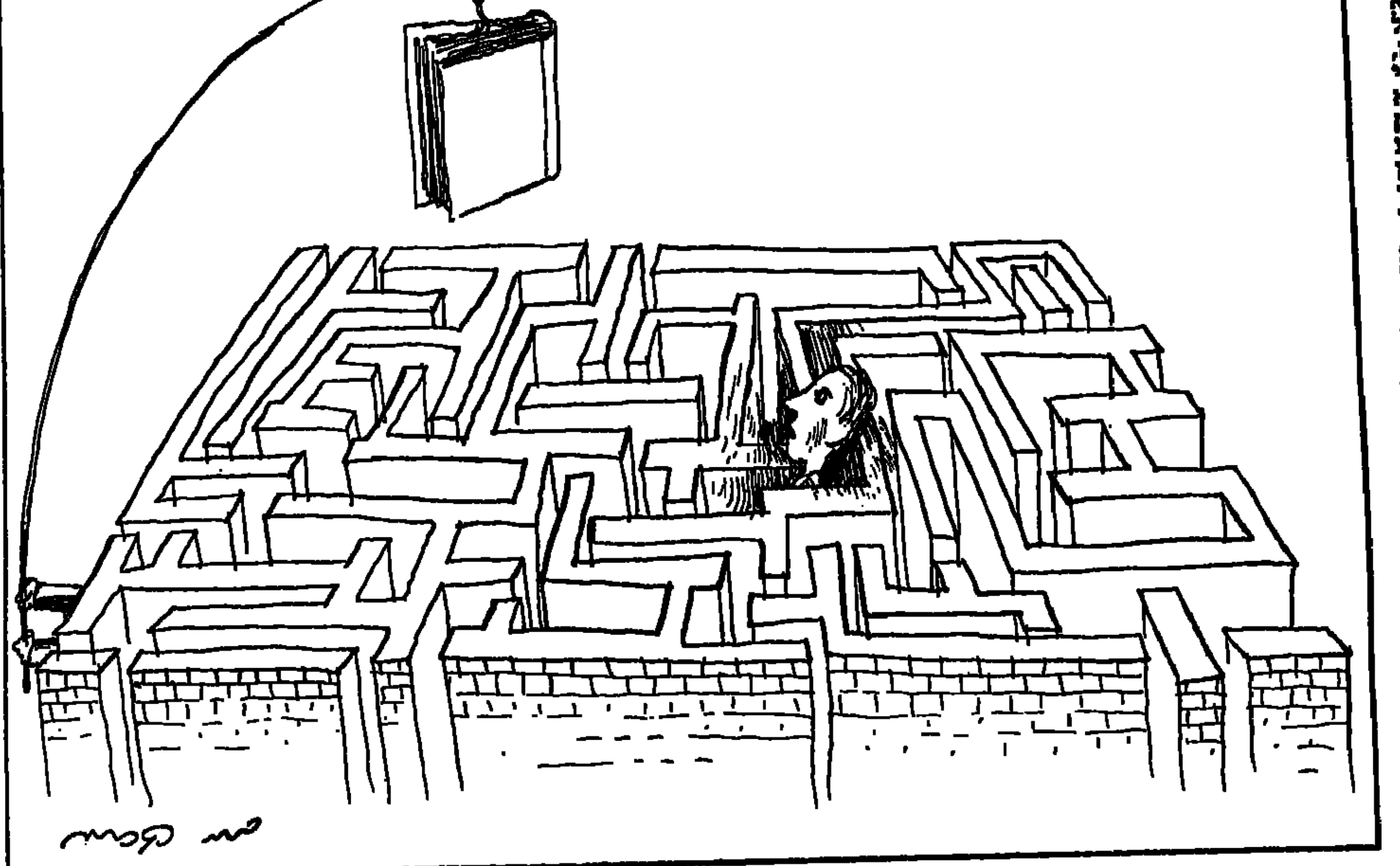
והארכיון פתוח לכל מורה ולכל מתעניין בנושא. כדי להקל על מלאכתם של העוסקים בנושא, החלו לתפרסם „ילקוטי חג". בחמש השנים האחרונות ראו אור מעשרים ילקוטים (200 עמוד כל אחד), שכל אחד מהם הוא מקור חשוב ללימוד החג ולהכרת מסורותיו. זהו „ספר המועדים" הפראקטי ביותר, שכל כולו פרי נסיון מוצלח.

האדם — הנבגד על-ידי עצמו, הנבגד על-ידי חייו — שואף אל כל מה שאין לו, והואיל ואין הוא יודע בדיוק לאיזה דבר מאלה החסרים לו הוא שואף, נאמר שהוא שואף, בעיקר בנעוריו, אל החירות. האם האמירה הזאת, לפיה קיים שיוויון, ולוא רק לצורך הצגת ענין, בין חירות ובין מילוי חסר, יכולה להתקבל על הדעת. לא. היא לא יכולה להתקבל על הדעת, כי אם נברר בדיוק כלפי מה היא אמורה — כלומר, כלפי המסע הזה שאנחנו עושים על פני האדמה — הרי אין היא ראויה אפילו לעיון נוסף. ובכל-אופן נלך הלאה מכאן. ואגב, כל הערה שיכולה להיאמר על הדבר שאנחנו עושים כאן על פני האדמה, אינה ראויה לעיון נוסף. מכל מקום, יתכן שהיא ראויה לעיון אחר.

האדם איננו שואף אל החירות. הוא לא יודע שהוא שואף אל החירות, ועל כן הוא אומר בליבו שהוא שואף אל המרחקים. לפני עשרים שנה שכבתי בתוך האמבטיה של הספריה העירונית באשדוד, שהיתה אז בווילה ברובע ב', ובשעות גנובות מהתפקיד שלי כעוזר לא רשמי של הספרנית דבורה עתריה ז"ל, קראתי בספרים, מתוך רעבתנות, כדי למצוא את המלה שתענה בדיוק על הצורך המייסר של הנער אשר הייתי אז, על השאלה שבערה בקירבו, בדבר החיים, החיים. תשובה לאותה שאלה לא מצאתי בספרים עד עצם היום הזה. כיוון שלא מצאתי אותה, והזמן הרי דוחק, כתבתי בעצמי ספרים אחדים מתוך ניסיון להשיב על אותה שאלה עצמה. ספריי אולי עונים על שאלה אחת או שתיים, אבל בוודאי אינם עונים על השאלה האחת והיחידה, זאת ששאל הנער באמבטיה, זאת ששאל נזיר זן בן שבעים-ושבע שנים ברגע מותו, זאת שעתידה לשוב ולהישאל כל עוד בני-אדם יבואו הנה לעשות את מסעם הקצר והמתמיה על פני האדמה.

יוצא איפוא שספריי, מבחינת השאלה האחת והיחידה הזאת, שאלה שאינה מתייחסת לתכלית החיים אלא רק באופן אגבי, הם כישלון.

איור: דני קרמן

יותם ראובני

בחזרה לספריה העירונית

(הרצאה באשדוד)

כישלון משום שלא הצלחתי עד היום לנסח את השאלה, מתוך הבהירות והחדות שבהן ניסח אותה הנער. גם באמבטיה ניסיתי לשכב, שאולי יעזור הדבר. התרחצתי ונהניתי מהמים ומהמקצף, אבל זה היה הכל. ולמעשה, בכל אותן עשרים שנה, שבהן לא הייתי בעיר הזאת, אלא עשיתי במה שקרוי המרחקים, רק ניסיתי שוב ושוב להגיע אל "בהירות הניסוח" של אותה שאלה. כיוון שלא מצאתי דבר, התחלתי לחשוד שאולי לא היתה כל בהירות ניסוח כזאת, ורק אני, שנוטה עכשיו להתייחס בחיבה מוגזמת אל אותו נער שהייתי, משייך לו אוצר שלא היה כלל ברשותו.

והאוצר היחיד שחשוב בעיני הוא ניסוח נכון של אותה שאלה. ואם לא ניסוח מוחלט של אותה שאלה עצמה, דבר שהוא כנראה בגדר הנמנע, כי יתכן שכה נורא יהיה הניסוח, עד שאי-אפשר יהיה להמשיך עוד לאחריו, אם לא זה — כי אז ניסוח שיהיה קרוב ככל האפשר אל אותו עיקר, אשר, בהיותו עיקר, אינו ניתן כלל להבעה.

*

השאלה שעלי קודם-כל להשיב עליה כאן היא מה עשיתי בכל שנותי במרחקים. שהרי אשדודי אני ואף שבמשך אותו זמן ביקרתי גם ביקרתי כאן, כי יש לי פה שני אחים ולהם משפחות בעיר, רק היום, כשאני מעין אורח קרוא באופן רשמי, כאילו חזרתי העירה אחרי שיצאתי ממנה. ואולם לא כבן השבט החוזר ממרחקים וברשותו סיפורים על הארצות המוזרות ועל האנשים המופלאים שניקרו בדרכו, אני עומד כאן. אומנם נמשכתי אל הקסם הכחול של המרחקים הממשיים, ואפילו עד יוקוהאמה הגעתי, אבל החיפוש האמיתי, שליד הספרים, התנהל ומוסיף להתנהל בתוכי. מבחינה מהותית זאת, הרי מעולם לא יצאתי מבלוק 1047, דירה מספר 5, רחוב משמר הירדן, אשדוד-ים.

גם אחרי המסעות, שצריכים היו לספק את הצורך במרחקים, לא נרגעה שאיפתי אל מה שאין לי. ישבתי אם כן וניסיתי לברר מה אין לי. לא בתחום החומרי, לא בתחום המכשירים החשמליים הקטנים והמתוחכמים, אלא בתחום האחר, שאתם יודעים בדיוק מהו. אם כי אני מסתכן בניסיון התשובה שאני עושה כאן, הרי משהו אני חייב להשיב. ובכן חזרתי אל העיר שלי, חזרתי הביתה, כמו שכותבים לפעמים בסיפורים — לעניין הזה, של השיבה הביתה, עוד אשוב — ואני עומד מול אסיפת השבט שלי, ומה הדין שלא תהיה לי אלא שתיקה. כי מה יודע כותב שאיננו ידוע לכל אדם אחר. ואף-על-פי-כן, אני אגיד לכם מה אין לי, אני אגיד לכם אל מה אני שואף בכל כוחי.

השלמה. זהו הדבר שאין לי. זהו הדבר שאליו אני שואף בכל כוחי.

האדם — הנבגד על-ידי ענות השנים, הנבגד על-ידי גופו, בדיוק כאשר הוא צריך את כוחו יותר מכל, בא הנה [illegible] מוקדמת — הולך למות. אולי יהיה מדוייק יותר אם אומר שהוא הולך ומת. כל יום הוא מת את היום שהוא חי כבר. הוא אינו חושב על כך, במודע, כמובן, שאם היה חושב על כך היה יוצא מדעתו, מניח לכל עיסוקיו ומטפס על העצים. מרוב שהמחשבה על המצב הבסיסי שלנו כל-כך מפחידה, היא נדחית ונדחית עד שהיא נשכחת כמעט כליל. אני לא באתי לדבר לכם כאן על מוות ביום שבת בבוקר, אבל כל טקסט כתוב הוא חשוב רק במידה שהוא נוגע בעניין זה, האדם הולך למות, הולך ומת, אבל הוא כלל אינו נותן את דעתו על כך. הוא נותן את דעתו לדברים הארציים, שנכליל כאן את כולם יחד ונמשיל אותם למכשירים חשמליים מתוחכמים, מכשירי-חשמל ביתיים. כל עניינו מכוונים לרכישת עוד ועוד מכשירים כאלה, שאומנם מקלים על העבודה, עוזרים להתגבר על השיעמום ומחממים בחורף. האיש שלנו חי לו בין המכשירים החשמליים שלו וטוב לו איתם ועם בני ביתו.

*

וכאן בא ספר, ספר שבכלל אי-אפשר היה לחשוד בו מראש שהוא מסוכן. ובספר כתוב בפשטות, מה לך ולכל המכשירים החשמליים האלה. מה כל השטות הזאת. הרי אתה הולך למות. הולך ומת. האיש לא ירוויח כלום אם בהשפעת הספר ימכור במחירי הפסד את כל המכשירים החשמליים שלו, ומתוך התקף חיבה מאוחרת לנער שהיה פעם כאשר קרא ספרים בתוך אמבטיה, ילך להשתגע בשפת הים. לא. הדברים שכתבתי מכוונים תמיד אל אדם שחי אומנם עם המכשירים החשמליים שלו, אבל עם זאת הוא זוכר, לפחות פעם אחת ביום, שהוא הולך למות, הולך ומת.

לא די שאני מדבר לכם בכל-אופן על מוות בשבת בבוקר, אני גם אומר שרק איש כזה, כפי שתיארתי, מוצא סיבה בכלל לקרוא ספרים. כיוון שהוא קורא ספרים, הוא יודע כי הכל נכתב כנגד שאלה אחת ויחידה. מהי אותה שאלה. אעשה ניסיון נוסף לנסח אותה, כי הרי להשיב עליה אני בוודאי לא יכול, איש אינו יכול. אולם לפני כן, הייתי רוצה לשאול אתכם משהו. האם לא קרה לכל אחד מכם, לפחות פעם אחת בחיים עד הנה, שאיזה רטט מקפיא של כפור עבר בנפש, רטט שאמר כי משהו חשוב, משהו חשוב עד מאוד חסר, חסר, עבר. אני יודע שעבר. אמרתי קודם כי ההשלמה היא הדבר שאין לי. והיא הדבר שאליו אני שואף. השלמה עם מה. הנה השאלה, שאותה אני מנסה לנסח.

כל אחד מאיתנו חי את חייו, את החיים שנועדו לו, את החיים שבחר לעצמו, את חייו. לא אכנס כאן לעניין הבחירה. אינני יודע אם האדם יכול לבחור באמת אפילו משהו אפסי בחייו, אם כי היום-יום מורכב מאינספור בחירות אישיות של כל אחד מאיתנו. אבל כל אחד מגיע לנקודה שבה הוא יודע מה הם חייו, בין שאלה נועדו לו, בין שהוא בחר בהם ובין — למה לא? — שהם בחרו בו. אני אומר שהאדם — הנבגד, כאמור, בלי סוף — נידון לחיות את החיים שהוא חי, משום שהוא פשוט לא יכול לחיות חיים אחרים, משום שאין עבורו חיים אחרים. ועכשיו, כיצד הוא נידון. על-ידי מי. שוב, שאלה שאני חושש כי גם עליה אין תשובה בנמצא. ואני אומר שהוא נידון לא במובן הצרפתי של המושג הזה, המובן שהעניקו לו הוגים אשר טרחו ומצאו כי אין כל משמעות לחיים, כי החיים אינם אלא אבסורד. ואגב, ברור שחיים אינם אלא אבסורד וברור שאין להם כל משמעות, אבל למה לנו לעסוק בדברים הידועים לכל.

האדם, כל אחד, נידון לחיות את החיים שלו. אם הייתי מאמין בגורל, הייתי אומר שעל-ידי הגורל הוא נידון. אינני מאמין בגורל, אבל אם זה יעזור, הנה אני אומר שהאדם נידון על-ידי הגורל, או אולי על-ידי גורלו שלו, לחיות חיים מסויימים, בטווח מוגדר, לפרק-זמן קצוב. זה נשמע, כמובן, איום ונורא. ואכן, זה איום ונורא. אבל זה הדבר היחיד שהאדם יוכל לעשות במסעו על פני האדמה, ודרך אגב הוא מבזבז הרבה ימים והרבה לילות עד שהוא עומד על הכיוון הנכון של החיים שלהם הוא נידון. אדגיש גם, כי לא מדובר כאן על-ידי פסיקה של בית משפט, כאילו שהוא נידון על-פי בית-משפט, אם אמיתי ואם מדומה, או קפקאי, כי אילו כך יכול היה האדם לערער. האדם, או הנידון, יכול לערער על שחייו הם כפי שהם בדיוק כפי שעץ יכול לערער על כך שהוא עץ, כפי שהים יכול לערער על כך שהוא ים.

*

מתי בכל-אופן יכול האדם לערער על החיים שלהם הוא נידון. הוא יכול לערער על כך יום ושעה ושעה, בינו לבין עצמו, בראשה של הממשלה, בעיתונים, במריבות עם בני ביתו, בסיכסוכים עם השכנים. הוא יכול לערער על כך כאשר הוא חוזר הביתה מן הדרך, מן המרחקים, מקץ, נאמר, עשרים שנה. ואז מה אם הוא יערער. שום דבר לא יקרה. מובן ששום דבר לא יקרה. אבל כאן אני הקדמתי את המאוחר. לפני שהוא מגלה כי מצבו מחייב אותו לערער על משהו, יש לו מאבק אחר שהוא חייב להאבק.

הנה כי למרות שהאדם יודע כבר מה הם החיים שלהם הוא נידון, והוא גם עושה את הצעדים הראשונים לקראת השלמה עם מצבו, צעדים שאגב אינם קלים כל-עיקר, שהרי הוא חייב להתמודד עם תחושה איומה של החמצה, עם ספק, עם גיל הנעורים, עם האהבה שבאה מתי שהיא רוצה ומתעכבת כמה שהיא מתעכבת והולכת, ואם מפצירים בה היא לא נשארת. כשבא לה ללכת, היא הולכת. האדם יודע איפוא מה הם החיים שלהם הוא נידון, והנה כאן הוא נתקל בדבר חדש, בני שבטו, בני עירו, מכריו, חבריו, לפעמים גם בני משפחתו, מוריו, בעצם כל אדם שיש לו עסק איתו — כל אלה, באים ואומרים לו, מי במפורש ומי ברמז, מי בגלוי ומי מאחורי הגב, כי הוא טועה, כי עליו להפסיק מייד ללכת בכיוון של חייו — הכיוון היחיד, היחיד, שבו הוא יכול, לפי כל הכללים, ללכת. אומרים לו שהוא טועה. שהוא סוטה. שהוא חרפה. יועצת מסויימת בעיר הזאת הודיעה לי, כלומר לנער שלאחר-מכן ברח לקרוא באמבטיה, כי הדבר היחיד שמתאים לי לעשות הוא ללמוד פחחות רכב. נחמץ הלב למחשבה על אותם נערים שכן נעשו פחחי-רכב לא מתוך רצונם ולא מתוך בחירתם, אלא לפי יועצת, שהיא לרוב אשה עסוקה, כי הלא היא חייבת לייעץ לאנשים רבים.

האדם נידון איפוא לחיות חיים שגם אם ישתדל ללא סוף, לא יירד לטעמם. כל הכתיבה שלי היא השתדלות כזאת. אבל עוד לא גמרתי עם השלב שבו בא הזולת, באמצעות שליחים ושגרירים, למרר את חייו של הנידון הטרי ולהטיל בו ספקות, לכוון אותו לדברים שיהיו נוחים יותר לזולת, לקהילה, למיקרה. והאדם, שרק עתה מתחיל להתחבר לו למה הוא נידון, שרק עכשיו מתחיל לשאוף אל מה שאין לו — ואגב, לעולם לא יהיה לו, ולא יהיה לו משום שבעצם הוא לא זקוק לכך — רוצה למצוא חן. מי לא רוצה למצוא חן. מי לא רוצה חיבה. הוא אפילו מנסה, למרות שהוא לא יכול, אבל הוא עדיין לא יודע שהוא לא יכול, הוא מנסה איפוא לעשות לפי מה שאומרים לו. אם, למשל, הוא נידון להיות רופא, הוא מנסה להתעניין קצת בספרות. אם, למשל, הוא נידון להיות הומוסקסואל, הוא מנסה להתעניין קצת בנשים. אם הוא נידון להיות פחח-רכב, הוא מנסה להתעניין בחלליות.

לחץ מרושע זה, שמופעל באורח שקט על-ידי מה שנהוג לכנות בשם החברה, מביא מפח-נפש, מחשבות על מרד, מזימות נקם — שלושה דברים שבהם התנסיתי תוך שהייתי מטייל על גבעת המיגדלור. והלחץ המופעל על היחיד שיתאים את עצמו לנורמה, למען מטרה כללית מעורטלת או סתם למען הנוחות, קיים אומנם בכל מקום בעולם, אבל הוא גדול שבעתיים בישראל. כאן, מי שיכול להבין מדוע, אתה נתקל בהשגים מדהימים לעומת פיגור מחשבתי, תו־דעת של עדר, סתגרנות של ימי-הביניים. אין לכותב שום תפקיד ובדרך-כלל אינו יודע יותר מזה שאינו כותב. ואולם אני ניסיתי במה שכתבתי, לפעמים בדרך של גילוי מתגרה אשר כוונה וידוי, לא רק לדחות את הלחץ שהופעל כלפי, אלא אף להראות, באמצעים המוגבלים שלי, שניתן לדחותו וכי בעצם מן ההכרח לדחות אותו.

*

שיחרור או התעלמות מלחץ זה אינו מעניק לנידון שום רווחה של ממש. כי הנה, הוא מצא את הכיוון שלו והוא חושב לפחות פעם אחת ביום על זה שהוא הולך למות, הולך ומת. אבל אין די בכך. עכשיו הוא עומד לעשות את שעתו

(המשך בעמוד ז')

ש. שפרה, יעקב קליין

יסורי איוב בעיני משורר־חכם בבלי קדמון

43. עזבני אלי, נחבא במסתרים,
44. נסה אלתי, רחקה מעלי,
45. נסוג מלאכי הטוב, תומך ימיני,
46. חמקה אראלתי, אחר זולתי תבקש.
47. נחמס כחי, נרעד אוני,
48. פנה הדרי, נמוג באפלה.
49. באוני אותות בעתותים,
50. הגליתי מביתי, בחוצות אנוד.
51. נקלתו מופתי, נטרפו — יומם,
52. חוזה וקוסם לא יתרצו גורלי.
53. בפי השוק — רעה דבתי,
54. אם שכבתי לילה — חלומי בעתה,
55. המלך, זרע־האלים, שמש עמו,
56. חרה לבו, זעף מהרגיע.
57. השרים ידברו בי סרה,
58. נאספו יחדו, חרשו מזמות:
59. כה (יאמר) האחד: „אאבידנו נפשו"
60. יאמר השני: „ממשרתו אסירנו"
61. וכה השלישי: „משמרתו אתפס"
62. „אירש ביתו", יגיד הרביעי.
63. (כה) החמישי: „פגע רעו"
64. הששי והשביעי: „יגבהוהו השדים"
65. וילקטו חבר־השבעה את מרעיהם,
66. כסופה לא יחמלו, כשטן נמשלו,
67. בשר אחד המה, פה אחד נועדו,
68. נצתה חמת לבם, בערו כאש,
69. שנאה ושטנה יעוררו עלי,
70. לפי הנדיב, ישימו מחסום.
71. (אנכי) אשר שפתי רננות תמיד — הייתי כאלם,
72. מצהלותי האדירות (קמו) לדממה,
73. ראשי הנשא — שח לעפר,
74. לבי האמיץ — פחד הדיחו,
75. חזי הרחב — נער יהדף,
76. זרועותי הנטויות — היו לאבן גם שתיהן.
77. אשר כנגיד התהלכתי — למדתי התגנב,
78. אנכי המהלל — הייתי לעבד,
79. לאלפי הרב — אהי כגלמוד.
80. אעבר בשוק — נזקפות האזנים,
81. אבא הארמונה — קורצות העינים,
82. עירי כאויב תזעמני,
83. אף זרה, אכזרית — ארצי.
84. לנכרי — אחי היה לי,
85. (לפגע) רע ולשטן היה לי חברי,
86. כער (כאש) אוהבי, קרא עלי תגר.
87. אנשי סודי חרב ילטשו תמיד,
88. רעי הטוב יספר חיי.
89. קהל עם ועדה — יקללוני עבדי,
90. ביתי (פרוץ) — נערי יטפלו עלי שקר,
91. יראני מידעי — יסתר פניהו,
92. בני משפחתי לזר יחשבוני.
93. לשוחר טובתי — כריה השחת,
94. והדובר־בי סרה — יהי לראש.
95. המוציא דבתי רעה — האל בעזרו,
96. הקורא „הרף" (לעצבוני) — המות ישיגהו,
97. ואשר הבל יענה בי — יחיהו מלאכו;
98. אין הולך לימיני, לא אראה גואלי.
99. ריקים ופוחזים חלקו נחלתי,
100. ויסכרו פי־נהרי גרש.
101. הניסו מקדוחי הילל (מקצירה),
102. כעיר אויב, השליכו הס בעירי.
103. כהנתי — נתנו לאחר,
104. במשמרתי — זר הציבו.
105. היום — אנחה, הליל — מספד,
106. החדש — נכאים, יגון — השנה.
107. כיונה אהגה כל ימי,
108. כמקונן — אצריח ילל.
109. מני הדמעה בכה — כלו עיני,
110. כפלגי דמעתי — נצרבו לחיי,
111. השחירו פני מתוגת לבי,
112. הוריקו עורי — אימה ופחד.
113. (קירות) לבי יחילו בבהלה(?),
114. [illegible] בטני(?) — כיקוד אש.
115. כקרח שלהבת עלתה תפלתי,
116. (נשאה) תחנתי כנהמת אבירים.
117. (ניעו) שפתי ספא כתנית,
118. (פי) אדבר — נאלם שיחי.
119. אסרתי — בשחר תבואני טובה,
120. החדש יחלף — תזרח לי שמשי.

בעיית „הצדיק הסובל" היא בעייה אוניברסאלית שהעסיקה את האנושות מימים קדומים ביותר. והתלבטו בה החכמים [illegible] אשר הטילו ספק באמיתותה של תורת הגמול המקובלת, שגרסה כי האלים מנהיגים את העולם על-פי אמות-מידה של צדק ומוסר, וכי הם תמיד מיטיבים עם הצדיק, ירא השמיים, ואילו את הרשע, עורך העול, הם מענישים על מעשיו הרעים. הניסיון האנושי הוכיח כי תורת גמול זו לא תמיד מתגשמת במציאות, וכי „יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים" (קהלת ח, יד).

הספר הקלאסי הידוע ביותר המוקדש לבעיית „הצדיק הסובל", הוא כמובן ספר איוב המקראי. אולם לא רק בישראל, כי אם גם בתרבויות המפותחות האחרות של המזרח-הקדום — המסופוטמית והמצרית, מוצאים אנו יצירות וחכמה עיוניות נישגבות, המוקדשות לבעייה פילוסופית-דתית זו. והתשובות שהן נותנות משתנות על-פי השקפת העולם של מחבריהן והרקע התרבותי הדתי שלהם.

היצירה הספרותית, ממנה הובא לעיל קטע טיפוסי ומייצג, בתירגום עברי *), מכונה בפי החוקרים „אהללה את אדון החכמה" (באכדית — ludlul bēl nēmeqi), על-שם מילות הפתיחה. יש המכנים אותה גם „איוב הבבלי", שכן אף היא, כספר איוב המקראי, עוסקת בבעיית הצדיק המתייסר. אולם, בניגוד לספר איוב, המורכב מסיפור מיסגרת עממי קצר ומהמחזור ויכוחים חוכמתי-עיוני ארוך, ל„איוב הבבלי" צורת מונולוג, שאורכו כמחצית מספר איוב (כ־500 שורות שיר, שנכתבו בכתב היתדות על גבי ארבע לוחות טין). במונולוג זה, שהוא מעין שיר הלל כביר לאל מרדוך, מתאר שר או מושל מכובד בשם Šubši-mešrê-Šakkan את פרשת הסבל שבא עליו פתאום, ללא סיבה מובנת, בעיקבות מחלה אנושה שחלה בה, ואת מסיבות רפואתו ובריאתו על-ידי האל מרדוך, האל העליון של הבבלים. לדעת האשורולוג האנגלי Lambert, שההדיר את „איוב הבבלי" בספרו המקיף על ספרות החוכמה האכדית (Babylonian Wisdom Literature), נתחברה יצירה זו בתקופה הבבלית התיכונה (בין מאות ט"ז–י"ג לפנה"ס). אולם העותקים מהם שיחזר את היצירה, שנתגלו באשור, בבבל ובחרן, הם מן המאות השמינית והשביעית לפנה"ס (דהיינו, סמוך לזמן חיבורו המשוער של ספר איוב המקראי).

כדי להביא לידיעת הקורא את ההקשר ממנו הוצא הקטע המובא לעיל, נתאר להלן את מיבנה היצירה ואת תוכנה בתמציתו: בפרולוג קצר, שבו פותחת היצירה, שר הגיבור (שאולי זהה למשורר עצמו) שיר הלל למרדוך, אל־פטרונו, אשר בידיו החיים והמוות, הטוב והרע, ואשר מייסר ומרפא את בני-האדם לפי איזה עקרון ניסתר, בלתי ניתן להבנה. סיפור המעשה עצמו מתחיל בלוח א', שורות 43 ואילך (הקטע המובא לעיל), ובו מתאר הגיבור כיצד הוא נעזב לפתע על-ידי האלים, חלה במחלה אנושה, שקע בדיכאון, וכתוצאה מכך סר חינו בעיני המלך, הועבר ממישרתו ומתפקידיו הנכבדים, והפך מנודה ונירדף בחברה ובחוג מישפחתו. תיקוותו כי עד מהרה תבוא ישועתו — נתבדתה (לוח א', שורות 119–120), וייסוריו הלכו והחריפו. לאור הסבל המתמשך, הגיבור דורש בקוסמים ובחוזי-עתיד, אך אלה אינם יכולים להביא רפואה למחלתו. הוא שוקע בהירהורים נוגים על דרכי הנהגת האלים את העולם ואת החברה האנושית והוא מתלונן על כי נועד לו גורל של רשע וכופר, אף-על-פי שכל ימיו היה ירא שמיים ועבד נאמן למלך. אין זאת, כי אם העקרונות לפיהם מנהיגים האלים את העולם אינם ניתנים להבנה על-ידי בני תמותה קצרי התבונה והתושיה (יש לציין כי קטעים מלוח ב', שבו מובאים הירהורים אלה, וכן קטעים מלוח ד', תורגמו על-ידי טשרניחובסקי מכלי שני, והופיעו בכרך השלישי של כתביו, הוצאת ועד היובל, במדור „שירים תרפ"ד-תרפ"ט"). לאחר תיאור נוסף של מחלתו וייסוריו, מספר הגיבור על שלושה חלומות שחלם, שבהם נתבשר על ישועתו הקרובה, ושבהם נשלחו אליו כוהנים שונים לטהרו ולגרש מגופו את השדים והמזיקים שגרמו לחוליו. הסיפור מסתיים בהבראת הסובל ממחלתו, ובהשבתו למעמדו הקודם. לאות כי האלים זיכוהו זיכוי מוחלט ממשעיו הנעלמים, וטיהרוהו מטומאתו, הוא מורשה לבוא אל המיקדש ולהקריב קורבנות תודה לאל מרדוך. מיקרהו המופלא שימש, לדבריו, לקח ומופת לכל תושבי בבל, אשר למדו ממנו על גדולת האל מרדוך ועל מידת הרחמנות והחסד שהוא נוהג ביראיו, המאמינים בו ומקבלים בהכנעה את תוכחתו.

אין כאן המקום לדון במפורש בדימיונות ובהבדלים בין היצירה הבבלית הנ"ל לבין ספר איוב המקראי, שהוא כמובן עולה עליה לאין-ערוך באיכותו הספרותית ובעומק רעיונותיו. נציין רק זאת, כי אלמנט הויכוח על בעיית הגמול והצדק האלוהי, וההתרסה כלפי האל נעדרים לחלוטין מן היצירה הבבלית, ועיקרה מוקדש לתיאור סיבלו האישי של המשורר, המתואר בהגזמה רבה ובביטויים סטריאוטיפיים, הלקוחים בחלקם מסורות ההשבעות והמאגיה הבבלית; כמו כן, בשעה שבאיוב המקראי קיים המתח החריף בין הדמות הפטריארכלית־השבטית התמימה של סיפור המיסגרת, לבין איוב החכם, המתווכח והמורדן של מחזור הוויכוחים, הרי „איוב הבבלי" עשוי מיקשה ספרותית אחת. גיבור יצירה זו מצטייר באופן עיקבי כפקיד הגון, עבד נאמן למלכו וירא האלים, המקבל את יסוריו בהכנעה מהולה בתחושה של צער ואכזבה. היצירה הבבלית, כמו המקראית, כתובה בלשון מליצית נישגבה וקשה ביותר, המוכיחה כי מחברה היה לא רק משורר גדול, כי אם גם חכם והוגה-דיעות, שכתב יותר לטעמה של האינטליגנציה הנבונה וחוגי המלומדים שבימיו, מאשר לטעמו של העם הפשוט.

*) תירגום זה נעשה במיסגרת עבודת תירגום מקיפה של יצירות מופת מן המזרח־הקדום, המבוצעת כעת על-ידי המחברים.

דתיים־חילוניים: סיכסוך בלא פיתרון?

(המשך מעמוד ג')

ולא בשם הכרעת הרוב, נעשים מעשים ומנסים לכפות עלינו מדיניות המאוסה על רוב הציבור, הדברים נעשים ונקבעים כעובדות בשטח על אפו ועל חמתו של רוב עם ישראל. אין לי קושי להחזיק בביתי כלים מיוחדים לידיד המקפיד על כשרות; אבל יש לי קושי, וקושי גדול, כאשר רבו של אותו ידיד מצווה על מר בגין, בהיותו ראש ממשלת-ישראל... לכבוש את דמשק, ומנתק קשריו איתו כאשר אינו כובש את דמשק. אין לי קושי ללבוש שרוול ארוך לקראת פגישה עם רב ותלמיד-חכם; אבל יש לי קושי כאשר בנו של אותו רב, בשמה של משיחיות שהוא — ולא כל עם ישראל — דוגל בה, יוצא להתנחלות, מפקיע אדמה ערבית, ומאיים על שכניו בנשק. אני יכולה לשתף פעולה בנקל עם דת שעיקרה מוסר. אין לי שום לשון משותפת עם דת שנכנסה לפוליטיקה ואיבדה את יראת החטא. ואגב, בעוד שנציגי היהדות החרדית מנהלים בכנסת קרב-חורמה בעניין שעון-הקיץ, כל מי שנכנס לבית-אבות אחד בשכונה חרדית אחת בירושלים יכול היה להיווכח שהשעון התלוי על הקיר שם כבר מזמן שעון-קיץ, כי הם הולכים לפי השעון... הירדני.

בית הנשיא משמש לכולנו סוכת-שלום; ואם ניסינו להגדיר את גבולות הקונפליקט ואת שורשיו, ראוי להגדיר גם את סוגי השלום למיניהם, כי השלום אינו אוטופיה לעתיד-לבוא, אלא גם כאן מדובר בדרגות שונות ובסוגים שונים. יש שלום הרמוני, שלם, כשהשכינה שורה בבית, ובין צדדים בני-פלוגתא זה שלום נדיר מאוד. ויש שלום של הפסקת-אש זמנית, עד שיוחלט על הסכמים של קבע. יש שלום שהוא בעצם הסכם של אי-לוחמה, כאשר אין בדעת הצדדים להגיע בעתיד הנראה-לעין לחוזה-שלום, והם מסתפקים בהסכמה על הפרדת הכוחות הלוחמים, ולא מעבר למטרה הזאת. ויש, כמובן, גם אי-הסכמה והמשך הסיכסוך, כאשר הצדדים מסכימים הסכמה-שבשתיקה רק על הגבלת כלי הנשק; ובסופו של הסולם מצוי, כמובן, המצב של יד הכל בכל ואיש את אחיו חיים בלעו. בעיקרון, חשוב להבין ששלום אין פירושו בהכרח קץ הקונפליקט; הוא יכול להיות גם המשך הקונפליקט בדרך אחרת, בדרך של הידברות ומשא-ומתן; אבל כדי להגיע לכך, דרושה מנהיגות, דרושה לכל צד סמכות המקובלת עליו, שיכולה להחליף את מצב הלוחמה-בפועל במצב של המשך הקונפליקט בדרכים טובות יותר.

מוראו של מי צריך איפוא להיות עלינו, כדי שלא איש את אחיו חיים יבלעו? אנו מצויים בארץ עליה, או במינוח הסוציולוגי ארץ הגירה, שבה המון תרבויות, המון צורות-חיים, המון עילות לאי-הסכמה, והגורם היחיד, שיכול להשליט עלינו נורמה קיומית כלשהי, הוא מערכת החוק והמשפט. הציות הגמור לחוקי המדינה הוא התנאי הראשון, ייהרג-ואל יעבור, לכל הידברות בין הפלגים השונים בעם. אבל לא די בזה. צריך עוד משהו שמעבר לציות, והוא — כיבוד הזולת וכיבוד בחירתו החופשית. אפשר, בגלל מצב הקואליציה, להגיע לחוק כזה או חוק אחר בכנסת, על אפה ועל חמתה של מחצית האוכלוסיה, אם לא רוב-רובה, וזה הפיתוי, וכל עוד יש המתפתים לנצל את המצב הזה, לא יירגע הכעס ולא ישכך הזעם. ואין בדעתי להמעיט בהערכתה. חובה להגיע לכיבוד הזולת שהיהדות שלו אינה היהדות שלך, אלא היא אחרת, שהשבת שלו אינה השבת שלך, אלא היא אחרת, נישואיו וגירושיו ורצונו להיקבר שונים משלך, והשקפתו המוסרית על המותר והאסור שונים משלך; ואסור באיסור גמור להכחיש את זהותו, את בינתו ואת בחירתו, ובוודאי שלא לכפות.

אותו ציבור דתי המסכים בלי היסוס לכל-האמור בסעיף אחרון זה — איתו, ורק איתו, יש סיכוי להידבר.

*

(דברים בפתיחה ובדיונים בכנס בית הנשיא, „דתיים וחילוניים", 29.5.86)

בחזרה לספריה

(המשך מעמוד ו')

התמוהה ביותר, טעות שלעומתה כל הלחץ שהופעל עליו אינו אלא בדיחות ואומללות שידע כאשר, למשל, ציפה בקוצר-רוח לאהבה, או אולי למין שכינה אותו אהבה, והתאכזב — אומללות זאת, אף שבעת התרחשותה כמוה כאסון קוסמי, הנה היא ולא כלום בהשוואה לאותה טעות.

וטעות זאת, אם אכן זוהי טעות ואינה אלא תחנה צפויה למדי במסלולו של הנידון, נובעת אף היא מאותה שאיפה כללית שבה פתחתי את דברי, שאיפת האדם אל כל מה שאין לו. בקיצור, הנידון שואל לדעת מהי הסיבה, הסיבה לכך שהוא נידון לחיים אלה, לחייו שלו. נא לזכור, תחילה, כאשר הציעו לו לסטות מהכיוון, ולהיות, נאמר, פחח-רכב במקום משורר, הוא דחה את העניין בבוז דק, ואף ראה בכך לחץ בלתי-נסבל של חברה תובענית, המנסה לכפות עליו את סדריה, את ערכיה ואת אפרוריותה. והרי אם אז היה מביע את הפיקפוק שהוא מביע עכשיו, ואם לא פיקפוק של ממש כי אז לפחות אי-נחת, היו משתדלים לעזור לו למצוא משהו אחר. זה שאין משהו אחר, וכל השתדלות שאחר, היתה מתקבלת, היתה מובילה את האיש לסבך גורלי, זה מובן מאליו. אבל עכשיו, כשהוא נידון עם ותק, הוא רוצה לדעת מה הסיבה לכך שהוא נידון למה שהוא נידון. ממי הוא רוצה תשובה על שאלה זאת. אין לי מושג ממי הוא רוצה תשובה לשאלה זאת. ועל כן אמרתי כי אל ההשלמה עם הדבר שנדונותי אליו שאיפתי. אולם ברגע שבו הוא שואל את עצמו לסיבה, והואיל וכל רגע הוא סך כל הרגעים, כל החיים כולם — הוא מצליח להשיג את הדבר שביקש, בעצם, וזאת אומרת שהוא מצליח להרוג לרגע אחד מתוך הדבר שלו הוא נידון, ממות שהוא נידון לחיות, בגלל התנייה שאין לו שליטה עליה, ולפיה הוא רוצה תשובה מפורשת לשאלה מוגדרת, ואם אפשר שהתשובה הזאת גם תתממש מול עיניו ואם זה אי-אפשר כי אז שלפחות תופיע לנגד עיניו באצבעים. הוא לא שם לב שהשיג את הדבר שביקש להשיג. אני כותב כדי לאפשר לי [illegible] ולקורא את דברי רגע משין זה, שהוא, כאמור, סך כל הרגעים, ועל כן החיים כולם. לאחריו מתעורר הצורך הרחוק בהשלמה של הנידון עם חייו, ואשר לסיבה עצמה, לסיבת היותו של כל אדם נידון למה שהוא נידון, לסיבת היות החיים מה שהם, כפי שהם, הרי בכל הידוע לי, הסיבה היתה נתונה בתוך כמוסה שאבדה על, נניח, הגלגל.

אמא של הפסנתרנית לא מצאה אותה בניו־יורק, כי הילדה היתה עסוקה בלקבל פרס ראשון בדאלאס

הגניוס היהודי המוסיקאלי מקבל תגבורות חדשות מדי שנה. התוספת האחרונה לשורת ה"מבריקים" היא הפסנתרנית הישראלית הצעירה (24) מיכל טל, שזכתה בחודש שעבר בפרס הראשון בתחרות הפסנתרנים הבינלאומית בדאלאס, טקסאס, ובארץ לא שרו לה אפילו הללויה.

טל, שבארץ זכתה כמעט בכל פרס אפשרי (קלרמונט, פרנסואה שפירא, פרס ירושלים לנגנים צעירים), הופיעה ארבע פעמים עם הפילהרמונית ועם תזמורות אחרות בארץ, שלא לדבר על רסיטלים בארץ ובעולם, יצאה לארה"ב לפני שלוש שנים. שנתיים למדה באקדמיה באוניברסיטת אינדיאנה, שהיא עובדת שם כאסיסטנטית, בשנה האחרונה עברה לג'וליארד בניו־יורק כתלמידת־מלגה, ובין לבין הקימה טריו בשם "צברה", עם שני ישראלים נוספים, מקיימת את עצמה ועושה שעות נוספות בנסיעות ארצה, להורים, לחברים, לריחות ולטעמים.

במסגרת הגעגועים לבת יצאה האמא, אהובה פנקס (מיכל היא הבת מנישואיה הראשונים לכנר אלכסנדר טל) לביקור אמריקני. לפני צאתה לדרך עוד דיברו בטלפון ומיכל אמרה לה: אני יוצאת בסוף אפריל לדאלאס, לתחרות הפסנתרנים הבינלאומית. בשבילי זה עוד תרגיל, שמוסיף שפשוף בינלאומי, אבל אין לי שום סיכוי להגיע לגמר. אז בואי בימים הראשונים של מאי, ואני כבר אהיה חזרה בניו־יורק, אחכה לך בקנדי.

מיכל טל. אין לי שום סיכוי...

האמא נחתה בניו־יורק, עוברת את כל שלבי הדרכונים והמזוודות, מסתכלת ימינה, שמאלה ולכל הכיוונים – והילדה איננה. עד הסיקה, שהיא הגיעה לשלב הגמר בתחרות ואין מה לדאוג. צריך רק לשמוח. דקות אחדות אחרי שהתמקמה במלון, כבר הגיע הטלפון המרגיע. על הקו היה הכנר ג'ימס באסוול, מפטרוניה של מיכל, שבישר לאמא: מיכל בגמר, מנגנת עם הפילהרמונית של דאלאס את הרביעי של בטהובן. פרס שני לפחות מובטח לה, כי שני פסנתרנים בלבד עלו לגמר.

לא עברו שעתיים והפעם נשמע כבר קולה של מיכל מדאלאס: פרס ראשון! פרס ראשון! הפרס השני לא חולק כלל, אלא רק השלישי. האמא, שחזרה בינתיים ארצה: "אילו אמרה לי שיש סיכוי שתגיע לגמר ותנגן עם הפילהרמונית של דאלאס, הייתי משנה תוכניות ונוסעת ישר לתחרות. אבל, היא לא נתנה לי אפילו שביב של תקווה".

מה אומר פרס ראשון? זה אומר, שלמאזן התשלומים של מיכל נוספו 7,500 דולאר, שבעונה הקרובה היא תופיע כסולנית עם הפילהרמונית של דאלאס, בניצוחו של המנהל האמנותי שלה אדוארדו מאטה, שהיה גם יו"ר חבר השופטים בתחרות.

למיכל המתגעגעת, שתיכננה כבר קיץ ישראלי של חברים ואבטיחים, נפלה "צרה" נוספת על הראש: יום לפני דאלאס הודיעו לה, שהתקבלה לסמינר־הקיץ המהולל של טנגלווד, בו התקבלו רק חמישה פסנתרנים מכל העולם, מתוך מאות שהגישו מועמדותם. כבוד גדול ועבודה עם גדולי הפסנתרנים בעולם. אז מי מסרב לצ'אנס כזה? לארץ היא מגיעה בדצמבר, לשורה של רסיטאלים. כל זה בתנאי שלא יפתחו עליה זרי־דפנה נוספים באופן לא צפוי.

מאת עדי נוי

קשה להיות אלמונית בתגורת־החומוס הישראלית בפזורה, בייחוד אם שמך יהודית רביץ

יהודית רביץ חזרה בשבוע שעבר עם אמרגניתה, טמירה ירדני, וכל נגני "דרך חמשי" מסיור־הופעות של יום העצמאות אצל כוחותינו בפזורה. חמישה שבועות של מונטריאול, ניו־יורק, לוס־אנגלס, ובאמצע גם קפיצה לפורטו־ריקו. מה שניקרא חגורת־החומוס הישראלית, שמתעבה משנה לשנה.

ירדני מספרת, שהשתתפות כזו של הקהל, שמכיר על־פה את כל המלים והשירים, אי־אפשר למצוא בארץ אפילו בקונצרט־מוזמן של מועדון מעריצי רביץ. היא עמדה מאחורי הקלעים בלוס־אנגלס, באולם של 1,500 מקומות, שמעה שירה אדירה של 1,500 גרונות, מבצעים עם יהודית את "חופים" ואת "עין גדי", נמרחים על המלים ועל המנגינות ובוכים כמו ניאגארות. "איפה את רוצה שהם יבכו, אצל ברוס ספריגסטין?" היא שואלת ריטורית.

במונטריאול חזרה התמונה על עצמה וכשיהודית הגיעה לדבקה, הצטרפו אליה בלו־לו־לו אדיר ואחר־כך עברו באולם לריקודי־בטן.

מכל הסיור הארוך זוכרת יהודית רביץ את ההרגשה הנהדרת כשעשו חניית־ביניים בפאריז, שלושה ימים בדרך לקנדה, והיא הסתובבה ברחובות ובחנויות כמו סטודנטית חופשיה ומשוחררת. אף אחד לא מכיר, אף אחד לא יודע, וברחובות אפשר לשיר, לצעוק, לרכל בעברית, בלי שמישהו יאמר עליה: תיראו את יהודית רביץ הזאתי, איך היא משתוללת.

כעבור שלושה ימים המשיכו בטיסה ארוכה למונטריאול. יורדים עייפים אך רצוצים מהמטוס, עם כל הכלים על הגב: שבע שעות טיסה ועוד שש שעות הפרש על השעון. אחרי ביקורת הדרכונים הם מחכים כמו פליטים בצד, עד שיבוא האוטובוס המובטח לקחת אותם, ומישהו שהסתכל עליהם מרחוק מתקרב ושואל: "ארנט יו יודית רביץ? ראיתי אותך בקיבוץ שבו הייתי מתנדב, לפני שלוש שנים". וכך ברחה האנונימיות המתוקה.

אבל, יש גם יתרונות קטנים בלא להיות אנונימי. אחרי ביקורה בארץ של הזמרת ג'וני מיצ'ל, ידעו כולם לספר על המיפגש בינה לבין יהודית ועל ההתלהבות של מיצ'ל מרביץ. בין השאר אמרה לה להתקשר אתה ללוס־אנגלס ברגע שהיא מתכוונת להגיע לשם, והאמרגן שלה יעזור לה בלעשות קאריירה באמריקה. יהודית התקשרה, אך מיצ'ל אמרה שהיא בדיוק חייבת לנסוע לאנגליה. אבל, אין לה מה לדאוג; אמרגנה ומנהלה האישי, פיטר איישר, יקבל אותה ויעשה כל מה שבאפשרותו.

כשהגיעו רביץ את ירדני ללוס־אנגלס טילפנו לאיישר – ופלא־פלאים, הוא באמת ידע על בואן. הוא בא למופע של יהודית, קיבל תקליט שלה והתלהב. עכשיו הוא רק מחכה שרביץ תלחין ותקליט שיר באנגלית ותשלח לו את התוצרת ללוס. את השאר הוא כבר יעשה, וקצת מזל לא יזיק.

יהודית רביץ. ראיתי אותך בקיבוץ

הנשים בחייו של קאפקא הביאו אותו אל ספת יועצת־הנישואין בישראל

בעכו כבר כולם יודעים שיש פסטיבל לתיאטרון אחר, אבל לא כולם יודעים שיש שם תיאטרון. אז יש. עשו כמה הפקות והאחרונה בתור היא "וינה – פראג", בדייה תיאטראלית על חייו ומותו של פראנץ קאפקא, שאיתה הופיעו גם בשולי פסטיבל ישראל. האם ההתעסקות בחומר הביוגראפי על/של קאפקא נותנת ליוצר, דודי מעיין, היתר גם לעשות לו פוסט־מורטם פסיכולוגיז מסתבר שכן. כי ממילא אין שום יורש שיוכל לצעוק: היי, אתם שם, תפסיקו עם השטויות האלה או ש...

מעיין, ממייסדי תיאטרון־עכו, מספר שקאפקא חי 41 שנה פחות חודש עלי אדמות. נולד בפראג, נפטר ליד וינה. רק שמונה ימים אחרי פטירתו הובא לקבורה בפראג. הוא נקבר בשעה ארבע בדיוק. מאקס ברוד ציין בכתביו, שבשעון הכנסייה שממול לקבר המחוג נעצר על השעה ארבע.

ההצגה היא על ציר חייו של קאפקא, שנע בין פראג לבין וינה. פראג מייצגת את הצד המיסטי, הסגפני, בחייו. וינה – את הקלילות, את אהבת־החיים, את ההומור ואת החיוניות. כדי ללמוד אותו ביסודיות קרא מעיין את יומניו של קאפקא, את המיכתבים שכתב למילנה, לפליס באואר ולדורה דיאמנט, הנשים בחייו, וכל מה שמאקס ברוד ידידו כתב עליו.

אבל, זה לא הספיק. התיאטרון הרי אוהב אמת, ורצוי עם רקע של כמה דורות אחורנית. ישב דודי מעיין והרכיב לקאפקא עץ גיניאלוגי של חמישה דורות לאחור, עם צד אבא וצד אמא. גילה, שצד אבא היו כולם אנשים בשרניים ועבים, קצבים או סוחרים, חזקים מבחינה גופנית ונוטים להתבוללות טוטאלית כיהודי־גרמנים מבחינה רוחנית. צד אמא, לעומת זאת, היו כולם מיסטיקנים סגפניים, נוטים לחסידות ולקבלה, ורובם מתו מיתה משונה בגיל צעיר מאוד.

קאפקא, חרף המראה החולני המסוגף, היה איש די חולל ופרוע, שגם תיעד את עצמו ביומנים. כשידיד משורר קרא בפניו את שיריו, הוא ישב מולו והפריח נאדים. אהב ללבוש בגדים שהיו גדולים עליו במידה או שתיים, כדי שייראה עוד יותר רזה ונפול. אהב הרבה נשים, אך לא הצליח ליצור קשר אמיתי ומתמשך עם אף אחת מהן, כי בשעה שהיה מחזר בלהט, מכריז על אירושין ואף קובע תאריך לנישואין, כבר הכין למעשה את תשתית הפרידה.

זה חזר על עצמו פעם אחר פעם. קאפקא פוגש אשה, יש אהבה גדולה, הוא מבטא עצמו באופן חד־משמעי, ההורים ניפגשים, מדפיסים הזמנות לחתונה – ובר־זמנית הוא מנתק את הקשר. עם פליס זה אפילו קרה פעמיים. התארס וביטל נישואין, שוב התארס ושוב ביטל. עם דורה דיאמנט קיים קשר־חיים על בסיס של און אנד אוף, שלא הגיע לנישואין. יש בכתובים תיעוד על אשה אחרת, שהיתה ידידה־של־ידידה של פליס ארוסתו, אתה יצר תחילה קשר־עיניים.

מקשר זה נולד גם ילד, הצאצא היחיד של קפקא, שנפטר בגיל 7. שנים אחדות אחריו נפטרה גם אמו.

עם כל פרשיות הנשים לקח מעיין את קאפקא בעיסקת־חבילה אל אילנה שלם, ידידה שהיא עובדת סוציאלית ויועצת לחיי־נישואין. סיפר לה איך קאפקא היה מביא הביתה את המועמדת לנישואין, שתכיר את הוריו ושידפיסו הזמנות לחתונה, וכעבור יום היה מבטל את הכל מפני שהאבא אמר שהכלה לבשה חולצה לא צנועה. את הקולר לביטולים תלה תמיד באחרים. היועצת עשתה אבחנה, האומרת שיש אצלו תהליך התקשרותי יחד עם תהליך ניתוקי. נשמע מאוד חכם ומיקצועי. אילו קאפקא היה יכול להגיע אל היועצת, כדי ללמוד איך לשפר את עצמו, אולי כל הספרות שכתב היתה יוצאת אחרת.

כשהשור נוקע רגל לפני פרמיירה – למה לא לקחת אותו לווטרינר?

מי שראה את רקדן הפלמנקו הספרדי מיגל אנחל (22) מרקד בבגד־גוף שחור ובמגפי־עור את תפקיד ה"שור" במופע הדרמאטי של לורקה "בלאדה על מותו של לוחם־שוורים", יודע, שיופי כזה לא רואים כל יום. עלם יפהפה, בנוי לתלפיות כמו פסל רנסאנסי, ודווקא לו זה צריך היה לקרות.

יום לפני הבכורה של תיאטרון "חיטאנו" בפסטיבל ירושלים, רקעו הרקדנים את נשמתם עד הסוף דרך הרגליים, ותנועה אחת לא נכונה הפילה את ה"שור" שדוד על הבימה. נקע את הקרסול, שכב בכאבים בלי לזוז – והבשורה הגיעה מהר מאוד לאוזנה של האמרגנית מרים עציוני, שאמרה באופטימיות הרגילה שלה: אין בעייה. לא דוחים פרמיירה בגלל רגל.

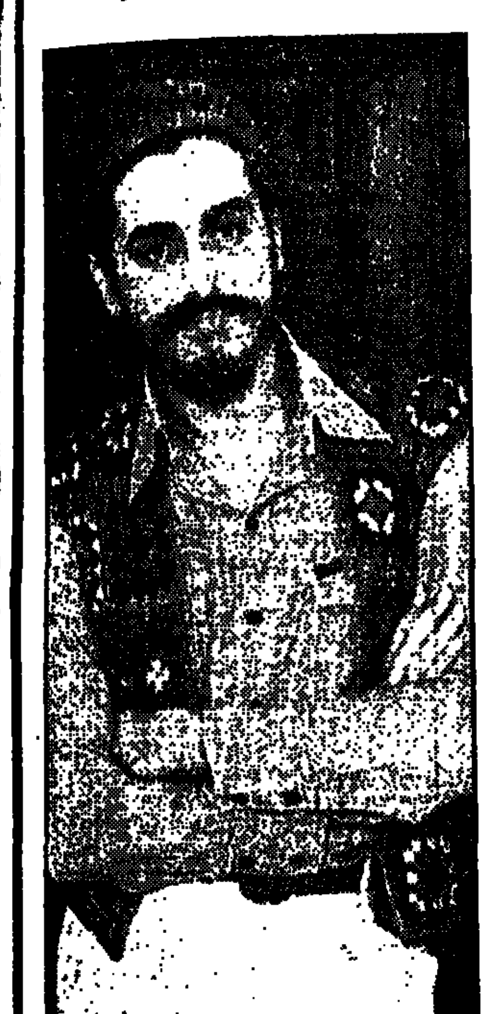
תוך דקות אחדות איתרה בטלפון את הדוקטור־האליל שלה, שמעמיד גם מתים על הרגליים: "דוקטור מיכאלי, אתה מוכרח לעזור לי. השור נקע את הרגל, הוא הגיע אלינו מספרד... הכל מתרחש בזירת שוורים והוא כוכב ההצגה... אני לא יכולה להעלות שור צולע על הבימה..."

הדוקטור, שניסה כל הזמן להשחיל מלה בתוך השטף, מצליח סוף־סוף לומר מה שכל הזמן עמד לו על קצה הלשון: "הכל בסדר, אבל מה את רוצה ממני? קחי אותו לווטרינר!" כאן פרצה האמרגנית הדרשנה בצחוק אדיר, והשאר הלוא כתוב בספר־הישר של הפסטיבל. השור רקד בפרמיירה, ללא שמץ צליעה.

אבל, הוא לא היה קרבן התאונה היחיד. להצגה עשו גם פרמיירה תל־אביבית בתיאטרון נווה־צדק, אליה הוזמנו כל מיני מקשטי־אירועים: ח"כים ושרים מקיר־אל־קיר, מאריק שרון ועד שולמית אלוני, עם שהל ויעקובי באמצע בשביל האיזון, השגריר הספרדי החדש, שעושה שעות־נוספות באירועי חברה ותרבות, וגם רקדן הפלמנקו המקומי חואן דה־דיוס, שלפני כעשרים שנה רקד ב"חתונת הדמים" של לורקה, בבימויו של פפו מילוא, ב"קאמרי". הרקדן, שנחשב לדמות די פאתטית במרחבי דיזנגוף, נהג עד לפני כמה שנים לצבוע את שערו לאדום לוהט ולאפר גבותיו בשחור־פחמים. באחרונה עבר מטאמורפוזה של התאמה לגיל הביולוגי. הוא כבר לא מתאפר, נותן לשערו להלבין וגם מגדל אותו בדוגמה גולשת.

איך שנגמרה ההצגה ורעש מחיאות הכפיים ורקיעות הרגליים נמוג באוויר, החל טקס הזלילה, כשכולם מנסים לשפוך התלהבותם האישית באוזני השגריר הספרדי הראשון אחרי אלפיים שנות. חואן, שיודע לעשות זאת בספרדית, ראה את הרקדנית דליה לאור גולשת לעברו – ומרוב אכסטאזה, עם כוסית ביד אחת, החל לרקוע ברגליים "זאפאטיאדו" מרתית־יצרים. רק מזה הוא לא שם־לב שהוא עושה את זה על עברי פי פחת – על קצה המדרגה. תוך רגע השתטח על האף, כשהוא פותח לעצמו את המצח וקם כולו שותת־דם. את שארית הקוקטייל בילה עם פלסטר על המצח, לאחר שחובש טיפל בו במקום. מוסר השכל: מי אמר שלש.

ג'יסמונטי: כמו ציפור בג'ונגל

אגברטו ג'יסמונטי (39) ניגן אצלנו בדיוק לפני שנתיים. עם גיטארה, עם פסנתר, עם לחנים מקוריים משולבים במוסיקת־עם – הוא מנגן את עצמו. לא רק ג'אז, לא רק ברזילאי, לא רק קלאסי. מאוד אישי, הולך אחורה לצלילים אינדיאנים, הולך קדימה לשטיחי־צליל מרחפים.

עכשיו הוא מגיע שוב. במוצאי־שבת הבאה ינגן באולם קראון הירושלמי, ביום ב' – בתל־אביב, וביום ג' – בחיפה. לצדו – ננה בכלי־הקשה ונאנדו קארניירו בפסנתר ובגיטארה. השלושה מגיעים אלינו מסיבוב אירופי גדול.

ג'יסמונטי, יליד ריו דה־ז'ניירו, אינו מרבה לדבר על המוסיקה שלו: "הצלילים יביעו כל מחשבה טוב יותר ממלים". מנקודת־מוצא זו הוא בונה יצירות מדיטטיביות, מרחפות, אותם צלילים רחבים שהפכו מאחים עם רבים מתקליטי חברת "E.C.M.". ג'יסמונטי, כמובן, מקליט לחברה הזו.

בגיל שש החל מנגן על פסנתר. אחרי 15 שנות אימון המשיך ללימודים מחוץ לבראזיל. לשכנים שלו זה נראה מוזר. "לפני 25 שנה, אב ברזילאי שרצה שבנו ילמד בבית־ספר למוסיקה נחשב למטורף לגמרי. לא היה שום כבוד למוסיקאים בבראזיל, עד שבאו אנטוניו קארלוס ג'ובים, באדן פאוול, ג'או ג'ילברטו, ויניסיו דה מוריאס וכל השאר", מספר ג'יסמונטי. "אפילו המלחין וילה לובוס נאלץ לעזוב את בראזיל, כיוון שאנשים אמרו לו שהמוסיקה שלו אינה ברזילאית מספיק. לי היה מזל שגדלתי במשפחה שידעה להעריך את חשיבות המוסיקה".

נראה, כי ג'יסמונטי היה מגיע למוסיקה גם בכוחות עצמו, ללא תמיכת המשפחה. הריכוז, האינטימיות וההתכוונות של הנגינה שלו מרתקים, טובלים. אחרי לימודים אצל נדיה בולאנג'ר, נגינת ראוול, אהבת גרשווין וגילוי הגיטארה – חזר אל האינדיאנים בג'ונגלים, אל גדות האמזונס, לגלות את שורשי מוסיקת־העם הברזילאית. כשיצא משם המשיך להאזין גם לדג'אנגו ריינהארדט, גם לג'ימי הנדריקס, גם לג'ון מקלפלין. הוא היה תלמיד טוב של כולם. וכשלתלמיד טוב יש גם כישרון פנימי, נולדת מוסיקה טובה. אגברטו ג'יסמונטי טווה חוטי צלילים, צלילים מלאי קסם מרתק, כמו מיץ ממותק, מרוכז.

■ ארי פרנקל

ג'יל וגיטארה

ג'ילברטו ג'יל, אחד המוסיקאים הידועים בבראזיל, מופיע שנים רבות בפסטיבל מונטריי לג'אז. הג'אז של היום מוכן לפנות גם לו מקום. וכמו ב־1982, מייד עם סיום הפסטיבל, יקטפו אותו מפיקים ישראלים להופעה יחידה בתל־אביב, בערב יום שני.
ג'יל (44) יופיע רק עם הגיטארה שלו, אך זה יספיק לאוהדיו. הקהילה הדרום־אמריקנית בישראל כבר הוכיחה בהופעות קודמות כי היא תדע לשמוח איתו. חשוב להבין את שיריו של מי שכונה בסוף שנות ה־70 "בוב דילן הברזילאי" (איזה כינויים עוד ימציאו). בהופעותיו הקודמות כאן נדמה לי שלא שר באנגלית. בחו"ל הוא מגיש חצי תוכנית באנגלית, אפילו מתרגם את שיריו. גם אנחנו רוצים.
הגיטארה היא כלי מרכזי במוסיקת הבוסה־נובה ובמיקצבי ברזיל המגוונים, וג'יל ימלא את הבימה. למי שלא אוהב אותו, ידמה אחרי שיר־שניים כי שמע הכל, כי לתניו חוזרים על עצמם. אך אוהביו – והם שיגיעו ל"היכל התרבות" – ישמחו על כך מיתר ריטס, על כל צליל שג'יל יברך בו על ראשיהם. ראשים שרים, ראשים שמחים, יותר בהדור ובגעגועי־מולדת ממוסיקה איכותית, אך גם את זה צריך.

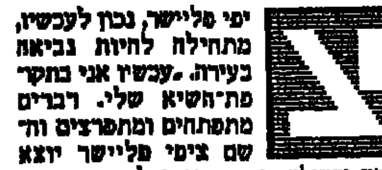
■ ארי פרנקל

במאה ה־21 ישמעו אותה יותר

פליישר: "נועם שריף אמר לי פעם, שכשאני מאלתרת צריך לשים לי טייפ מתחת להצגה ולקחת אותי לאולפן".

אבל, גם היום שומעים אותה הרבה. הרבה מאוד אפילו. ציפי פליישר, מלחינה חיפנית. יצירות. מחזמר. תקליט. מוסיקה לבאלט. קונצרטים של מוסיקה עכשווית. בפסטיבל הבינלאומי למלחינות, שיתקיים בבאר־שבע, יצירה שלה, על־פי אלזה לסקר־שילר, היא ה"סיפתח"

מאת שלום זמירין

יפי פליישר, נכון לעכשיו, מתחילה לחיות נביאה בעירה. "עכשיו אני בתקר־פת־השיא שלי. דברים מתפתחים ומתפרצים וה־שם ציפי פליישר יוצא בארץ ובעולם. כרגע אני המלחינה המבוצ־עת ביותר בארץ. תשע־עשר יצירות ברומ־נית", ציפי פליישר על עצמה.

בסוף החודש יתקיים בבאר־שבע פסטיבל בינלאומי למלחינות. "מוסיקה תשים, נשים במוסיקה – אני לא זוכרת בדיוק..." ליאורה מוריאל, עיתונאית, יזמה את האירוע. שות־פים לשימחה עיריית באר־שבע, הקונסרבטו־ריון והסינפונייטה המקומיים, מישרד־התיי־רות ועוד. אירוע גדול, ראשון מסוגו. מוסיקה סביב השעון. את יצירת־הפתיחה הלחינה ציפי פליישר, 40, תושבת חיפה, נשואה, אם לילד.

פליישר יודעת, או מעריכה שהיא יוד־עת, מה בדיוק היא שווה. למה פנו דווקא אליה? "כי אני בולטת". הערכה־עצמית היא פן חזק אצלה. מגיל 4 מנגנת על פסנתר. ילדת פלא. "בגיל 3, כך מספרים לי, שרתי שירים, משמיעה בלבד, ובדיוק רב. בגיל 6 עברתי ללימודים מסודרים. גמרתי את הקונסרבטוריון בחיפה. הכל בהצטיינות. אחר־כך האקדמיה למוסיקה בתל־אביב והאו־ניברסיטה בירושלים, במחלקה לתיאוריה, לקומפוזיציה ולניצוח. המורים שלי היו מנרי רודן ונועם שריף. את הלימודים שם סיימתי בשנה אחת. אחר־כך נסעתי לניו־יורק ועשי־תי מ. א. בחינוך מוסיקאלי". היום עובדת על הדוקטוראט במוסיקולוגיה. התיזה בתחום האופרה.

בעשרים השנים האחרונות היא מלמדת ומלחינה. דוד קריבושיי היה תלמיד שלה. למדו אצלה גם המנצח דוד שלון, מיכאל שני ואחרים. "אני קשורה מוסיקה קלה לר־בנית. יש לי כישרון טבעי למוסיקה קלה".

בתחילת שנות ה־70 היתה לה להקה, "בנות הוד". מוסיקה קלה, עליזה, היא גם מוסיקה שבאה בקלות, כמעט באילתור. "נו־עם שריף אמר לי פעם, שכשאני מאלתרת צריך לשים לי טייפ מתחת להצגה ולקחת אותי לאולפן".

ב־'67 כתבה מחזמר לתיאטרון באר־שבע, "עלי כינור". "זאת היתה הצלחה כבי־רה. אז הבנתי שזה קל לי ואסור לי להמשיך בזה. אני זקוקה לאתגרים. התיאטרון הראה לי את הדרך". עכשיו היא עובדת על מוסי־קה לבאלט, עם הרקדנית רות אשל. בפסטי־בל ישראל הציגו שתי יצירותיו "מיתוס" ו"זמנים", מופע משולב במוסיקה של כלים ממוחשבים.

זה שלוש שנים סובבת ציפי, עם קבוצה שהקימה, ברחבי הארץ, מנסים להחדיר לתודעת הציבור מוסיקה בת־זמננו. מוסיקה שנשמעת רק על־ידי מעטים. היא מתכננת מהפכה בתחום זה. "הקהל מפגר תמיד במאה שנה אחרי ההיסטוריה. אף פעם לא הכירו בקומפוזיטורים בתקופתם. במאה ה־21 ישמ־עו אותנו יותר. אני רצה עם הרגל קדימה, נותנת לסקרנים אפשרות לשמוע". עד היום קיימה הקבוצה כ־40 קונצרטים.

בקרוב ייצא לאור התקליט הראשון שלה. "תקליט לסיכום עשר שנות עבודה שלי, לתרכבים קטנים". בין היצירות "נערה וש־מה לימונר", על־פי שיר של המשורר הערבי שוקי אבו־שקרא, יצירה סימפונית שבוצעה בעבר על־ידי תזמורת חיפה. "זהו תקליט בעל גוון אינטימי ומיזרחי. הרבה מיזרח ער־בי. מחזור שירים, יצירות בעברית ובערבית. עוד לא נעשה דבר כזה אצלנו: טקסט בער־בית, מושר בליווי מוסיקה אמנותית". ציפי פליישר על ציפי פליישר. היא גאה בהצל־חות שלה. מפרגנת לעצמה בנדיבות, תוך שהיא מציגה קטעי־ביקורת המשבחים את עבודתה.

בבאר־שבע נשמע, כאמור, יצירה חדשה שלה, קינה. "מצאתי טקסט של המשוררת אלזה לסקר־שילר, שנקרא 'שירמוות קטן'. היא היתה משוררת יהודית, שעלתה ארצה מגרמניה בסוף המאה הקודמת והיה בירוש־לים. אישיות חזקה מאוד, פיוטית, מלאה דימיון. את השיר שבחרתי תירגם יהודה עמיחי". השמעת־הבכורה תהיה בערב־הפתי־חה של הפסטיבל, שיוקדש לצלנית זקלין דה־פרה. השיר בנוי בתים קטנים, שתי שו־רות כל אחד. ציפי הפכה כל בית לתמונה, לסצינה. "כל מלה – עולם של סאונד, מצב־רות, מטיבים. ביחד, חמש תמונות שיוצרות אופרה קונצרטנטית, עם אפקט דרמאטי גם בתאורה. על הבימה יופיעו נשים בלבד: הסופראנית־הסולנית צילה גרוסמאייר, מקהלת 'זימרת' מפתח־תיקווה (40 נשים), שתי הנבלניות אסתר לבנה ועדינה בריעה, זרבורה קוגלסקי בכלי־הקשה. על דוכן המנצחים – אורה פיטליק. "סיום היצירה כסיום של רקוויאם גדול. המאגר הכי מלא, רחש מסביב לפחות. לא תורגן. השלמה".

מבצע הפלוסים ברשת מלונות בזל

טוב לי בבזל

תל־אביב - בזל, טל, קונקורד, סיטי
ירושלים - מגדל אילון, מגדל הכנסת

1 מחירי מבצע
החל מ-27 ש״ח (לא כולל מ.ע.מ) לאדם בחדר לזוג כולל ארוחת בוקר.
למזמינים ל-4 לילות - לילה חמישי חינם.

2 למשפחה
* ם 50% הנחה לילד בחדר עם ההורים.
ם 20% הנחה לחדר נוסף
* לשוהים מינימום 3 לילות

3 חינם
* ם כניסה למועדון לילה (למבוגרים) - קולוסיאום בת״א, פרגוד בי־ם
או כניסה לספארי ר״ג, גן חיות תנכי בי־ם
או כניסה חינם למופע בידור (לפי מבחר).
ם סל פירות עשיר ועתון יומי בכל חדר.
ם כסא שיזוף חינם בחופי ת״א וכניסה חינם לבריכת מגדל הכנסת לשוהים בי־ם.
* לשוהים מינימום 3 לילות

4 בתיאבון
* ארוחות ערב ללא תוספת במחיר באחת מהמסעדות היוקרתיות בעיר.
* לשוהים מינימום 3 לילות על בסיס של חצי פנסיון.

5 פרסים
*בין המתארחים יוגרלו:
ם 2 פרסים של ארוח שבוע לזוג.
ם 8 סופי שבוע לזוג.
ם 16 הזמנות זוגיות לארוחות ערב.

Basel Group Hotels. רשת מלונות בזל

התקשר עוד היום למחלקת ההזמנות של רשת מלונות בזל: רח׳ הירקון 156 ת״א, טל: 03-244161

קיץ 1986 במלון שלום

דבר כזה עוד לא היה בירושלים!

חופשיאדה בירושלים

בחופש הגדול 7.7.86־30.8.86

ערב ערב "להקת הלוהטים" והופעת האמנים **

דודו דותן בימי ראשון · צביקה פיק בימי שני · חנוך רוזן בימי שלישי
תיקי דיין בימי רביעי · ון קרדינל מטרינידד בימי חמישי · ג׳וליאן שגרן בימי שבת
רפי גינת מארח ומראיין בימי שישי

ועוד במלון שלום חופשי חופשי...

שמואל שי — גבי ברלין — רזניק מירל — יפתח הודיני
יובל קרן — ויויאן בר — תצוגת אופנה — ריקודי עם ועמים
מפגשים עם סקסולוג בכיר, גד ליאור ועוד...

בריכת שחיה, מחול אירובי, משחקי מים, מועדון לילה מופע חצות, סרטי וידאו וקולנוע, תכניות לילדים, טיפוח החן, משחקיה, שרותי בייבי סיטינג, תזמורת בלובי, רכיבה על סוסים*
פינת המחשב האישי "ניביט מחשבים", עוד ועוד

ארגון: בונדי לוי · בכפוף להכניה במלון

המחיר לאדם 33 ש״ח + מע״מ (לינה וארוחת בוקר)

· לילדים בחדר ההורים 50% הנחה
לבודד בחדר זוגי תוספת במחיר.

פנה מהר למחלקת ההזמנות "מלון שלום" טל. 02-422111
* בתשלום
** בתשלום טמלי טרט ליום שישי

דיסקו ספארק

בככר־אתרים, תל־אביב
ביום רביעי 18.6.1986, בשעה 9.00

دیسکو و رقص برای جوانان ایرانی

بانضمام برنامه شب

با حضور مهمانان معروف

בתכנית: ★ **דיסקו פרסי** לצעירי אירן
★ רקדנית הבטן המפורסמת **סחר**
מחצות ועד 4 לפנות בוקר –
הופעת להקה פרסית מפורסמת

בר/ת מצוה ב-קולוסאום

נשמח להזמינך להתרשם
פרטים: 287124-5
ולבקש את אורלי

יום חמישי 12.6.86 קולוסאום

ערב שבועות
נשים בחצי מחיר + משקה · גברים מעל 25 בלבד.

מודעות בידור

★ תיאטרונים
★ מוזיאונים
★ קולנוע
★ ולוח בתי קולנוע

ראה מוסף לשבת

לאוספי המפות של „ידיעות אחרונות" שהופיעו במוסף „7 ימים"

ידיעות אחרונות אוגדן מפות

הופיעה
המהדורה השלישית של

אוגדן מפות ידיעות אחרונות

צבעוני ועמיד, לתיוק המפות ושמירתן לתמיד

◇

נא הזמן בהקדם
אצל מוכר העתונים שלך

◇

הנכם מוזמנים לחתונה בהילטון!

ם חופה על־יד הבריכה, לאור השקיעה
ם סעודה אל מול הים:
מזנון עשיר ומרהיב עין של מתאבנים, מטעמי בשר ועוף בגריל, תוספות וסלטים משובחים ומבחר מפואר של מנות לקינוח.
פונץ׳ וסנגריה ללא הגבלה.
ם עוגת חתונה מפוארת
ם סידור שולחנות דקורטיבי
ם ריקודים לאור הירח לצלילי מוסיקה בהנחייה מקצועית
ם סוויטת כלולות ללילה עם שמפניה וארוחת בוקר
ם מצפה לכם הפתעה! – מתנת חתונה מיוחדת מאיתנו

41 ש״ח ליחיד, כולל הכל

מתקבלות הזמנות גם לאירועים אחרים כגון מסיבות בר־מצוה, חגיגות פרטיות, שמחות מטעם חברות ומוסדות וכו׳.*

אין צורך לשלוח מברקים.
נשמח למסור לכם פרטים נוספים על חתונתכם באופן אישי.

התקשרו למלון הילטון תל־אביב למחלקת אירועים, טלפון 03-640244 וקבעו פגישה עם נציגינו.

הילטון תל־אביב

* מינימום 250 אורחים.
המחירים בשקלים נתונים לשינוי כפוף להוראות משרד המסחר והתעשיה

חגיגות מאה שנה

100

ליסודו של בית המדרש לרבנים באמריקה

תתקיימנה בישראל בשבוע השני של דצמבר 1986

הסמינר מתכבד להזמין את בוגריו וידידיו המתגוררים בישראל ליטול חלק בחגיגות.

המעונינים מתבקשים לשלוח שם, כתובת, מס׳ טלפון ותברות בסמינר אל: נוח שכטר ת.ד. 196, ירושלים.

חופשת כיף בכפר הנופש קייט ושייט בקיסריה

החל מ- **29** נש״ח ליום לא כולל מע״מ · ליחיד בחדר זוגי
ילדים עד גיל 12 בחדר הורים — 50% הנחה

• חוף ים מקסים • ארוחות נפלאות
• דיסקו • בר • מזנון • אוירה נעימה
וכיף... כיף... כיף! הכל שלך ובשבילך

הזמן מקום עוד היום:
063-62927-8 ;08-230797

מה יכול להיות יותר כיף?

מלא תיירים ותיירות במוצ״ש קולוסאום

+ 3 משקאות חינם.

מועדון הבובה

רחוב ה״א 138 ת״א, טל. 232232

הערב – 10.6.86 ומדי יום שלישי

ערב מזרחי משגע עם:
★ סטלוס ולהקתו
★ יגון רצון ★ אבי שמעיה
★ דורון מירן ואומנים אורחים

הכל פנטסיה כמו באתונה

כל ערב (פרט ליום שני)
בידור תוסס באוירה יוונית
בתוכנית החדשה הבלעדית לפנטסיה
★ הזמרת מאתונה טקילריו
★ הזמר יורגו יוסיפידוס מאתונה (תקליטיו נמכרים במקום)
★ הבוזוקאי מאתונה יאניס קלמטיאנוס
★ הזמרת מגי
★ הזמר הטורקי היירי אינגין
★ הזמר בוזוקאי צפי
★ הזמנת ארועים עד 140 איש.
★ מחיר הארוע, כולל תוכנית בידור מלאה
★ כל שבת מ-10.00-14.00 מטינה יווני טורקי
★ בקרוב קסטות וידאו כל התוכנית של פנטסיה
★ הפקה והפצה בלעדית "צלילי הבזוקי"
ר״ח העליה 22 ת״א

רחוב המלאכה 30 חולון אזור התעשיה (תחנת דלק טוטל)
טל׳ 03-800500

פנטסיה · פרסום איתן

מבצע לשבועיים בלבד!

דק **395** ש״ח במזומן
ועוד 3 תשלומים של 395 ש״ח כ״ת
לא כולל מע״מ.
ללא ריבית
ללא הצמדה!

3 אפשרויות בהזזת כפתור!
הדפסה עברית בלבד.
הדפסה לועזית בלבד.
הדפסה מעורבת, עברית/אנגלית באותה מניפה

CE-60

brother אלקטרונית

...מכונת כתיבה משרדית "קומפקטית" - עם ביצועים מפליאים!

נציגים בלעדיים: אמפיסל (ישראל) בע״מ בית אמפיסל
רח׳ אפעל 3 קרית אריה פ״ת ת.ד 4961 טל׳ 03-9225921
אולם תצוגה: סניף ת״א המלך ג׳ורג׳ 62. 03-287102
סניף חיפה: חבנקים 18 פינת המגינים. 04-529612
ירושלים רח׳ המלך ג׳ורג׳ 6 טל. 02-233839
ובחנויות למיכון וציוד משרדי בארץ!

brother העתיד בקצה אצבעותיך

מודעות בידור

★ תיאטרונים
★ מוזיאונים
★ קולנוע
★ ולוח בתי קולנוע

ראה מוסף לשבת

השתתף בטוטו מכסיקו בחסות קוקה־קולה

מבצע הפרסים הענק
פרטים ב„ידיעות אחרונות"

מישלב

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מועצת פועלי חיפה
המחלקה לתרבות ולחינוך

מורים אקדמאיים

בית ספר תיכון בוקר וערב לאקסטרנים
בפיקוח משרד החינוך והתרבות

נמשכת ההרשמה למועד ינואר 1987	נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ז (1986/87)
בגרות	**בגרות**
כיתות ערב ובוקר למבוגרים כל המקצועות — יעוץ והדרכה לכל תלמיד. לנוער עובד ולחיילים תנאי שכר לימוד מיוחדים. תחילת הלימודים יום ג' 22.7.86 אפשרות ללימוד חוזר	כיתות נוער בוקר י"א-י"ב פטור משכר לימוד — יעוץ והדרכה אישיים לכל תלמיד. תחילת הלימודים יום ב' 1.9.86

פרטים והרשמה
מישלב רח' העליה 45 בת גלים, חיפה טל. 520797
מקרנת תחנת אגד המרכזית בין השעות 8.15—11.30, 16.15—18.30.

לבגרות לומדים ומצליחים ב"מישלב"

המכון הצרפתי (ליד שגרירות צרפת בישראל)

רח' הירקון 111 ת"א - טל. 03-236470, 225648

מה־29.6 עד ה־28.7, קורסים מרוכזים לשפה ה־

צרפתית

מדי יום, בוקר ב־8:30 וערב ב־18:30
כל הרמות - מבוגרים 60 שעות וילדים 30 שעות
...וגן ילדים בצרפתית לגילאי 4 עד 7.
שיטות חדישות, פעילות, מענינות ויעילות.

Cours spéciaux pour francophones.
Rattrapage scolaire.
Programmes français.

הרשמה מה־16 עד ה־26 ביוני.

ובסניפים:
- גבעתיים, פתח תקוה, הרצליה, כפר סבא, רעננה, קיראון, ראשון לציון: טל. 03-918530
- חולון: טל. 03-886840 - רחובות: טל. 03-614951
- רמת השרון: טל. 052-87189, 473296, 03-491384
- בת ים: טל. 03-868526 - נתניה: טל. 053-34767
- רמלה: טל. 221251, 08-221231 (מר גאנס)
- באר שבע: טל. 057-77761

קורס להתקנת אנטנות לקליטת שידורי לוויינים

מיועד ל־
★ מתקיני אנטנות ★ בעלי רקע טכני
משך הקורס חודשיים בשעות הערב או הבוקר
משרדינו פתוחים להתייעצות והדגמת קליטה מלווין כל יום בין השעות 9.00-19.00
רצוף. הירקון 48 פינת אלנבי טל. 660893

המכון להכשרה מקצועית
המדור לטכנולוגיה מתקדמת

מועדון קוראי ידיעות אחרונות

בכל יום
שבת
ללונה גל

וכניסה ללונה גל, חוף גולן

בית מדרש ממ"ד למורים "מורשת יעקב"

המכון לרמי"ם ולמורי יהדות
ההרשמה לשנה"ל תשמ"ז נמשכת

התמחויות - תושבע"פ ותנ"ך
הסמכה - מורה בכיר לחטיבה עליונה או לחטיבת הביניים.
הלימודים - רק בערבים.
משך הלימודים - בהתאם להשכלתו של כל מועמד (מקסימום 3 ערבים בשבוע).
דרגת שכר אקוויולנטית - אפשרות קידום לקראת דרגת שכר אקדמאית.
גובה שכ"ל - 50% מגובה שכ"ל בסמינרים.
פרטים: טל. 08/470887.
בכתב - ת"ד 1106 רחובות 76110.

למד הנהלת חשבונות

בביתך בזמנך הפנוי

המכון לשפה ספרדית

19 שנות נסיון • מורים בעלי נסיון רב • כתות מצומצמות
7 רמות • בוקר צהריים וערב • קורס אינטנסיבי
• קורס לשיחה שוטפת • ספריה בספרדית קלה
• קסטות ללימוד.
הקורס למתחילים מאפשר לדבר תוך 4 חודשים
דיזנגוף 184, 03-481539, 03-220225

מועדונים

מועדון אורלוגין

ערב חגיגי מזרחי
★ גבי שיטרית עם הלהיט "כמו טובי"
★ דודו בל עם הלהיט "בדידות"
★ י. מרסל אורגניסט מעבד מוסיקלי וזמרים אורחים
מידי יום שישי ומוצ"ש קוקטייל מוסיקלי עם:
★ טילבן בשירי נוסטלגיה ושירי שנות הי־60 ומוסיקה לריקודים
★ דודו בל עם הלהיט "בדידות"

צלילי הבוזוקי

שמח להציג חפלה בקלטת וידאו"
ערב יווני במנטזיה

הפקה והפצה ראשית: צלילי הבוזוקי, עליה 22, ת"א 03-659585

המקום שלי

ערבי קוקטייל שירה ומצב רוח

מועדון אפנדי

פאנוי בבק

מסעדה בקי

החלטה זוגית

חדש! קסטת וידאו חדשה עם כל הלהיטים (מאבי... מאבי)

איזידור

הזמר התורכי הנודע לראשונה בישראל
בליווי תזמורת אורגינאלית מאיסטנבול!
להופעות במסיבות חתונה, בר־מצות, בריתות ואירועים.
טלפונים: 03-590511, 03-590392, 03-822558
בכפר ישיר 03-644827
בקרוב קלטת מס' 4

מדריך

מפגשים לפנויים/ות ★ הזמנות לאירועים

ד.ג.ש. — הפקות

ציון גולן, אבנר כהן, אהרון עמרם, דוד דהרי, דני מדר

העונקים

טל הפקות — ירושלים

אחים ראובני - אמרגנות

קבלת הזמנות לחתונות, שמחות ואירועים שונים בהנהלת שמשון ודרורי
חסוך מזמנך ומכספך פנה אלינו ישירות
ייצוג בלעדי
מיכאל סינואני ולהקת המעלות
משה דוד ולהקת חלומות הכרם
להקת שורשי תימן
בריקוד תימני מקורי
אלי משה ולהקת "אורות"

"כמכלי"

שירותי מוסיקה וצילום בע"מ
מוסיקה עם נשמה.
לחתונות בר־מצות ומסיבות
ניתן להשיגנו 03-596111
באיתורית 291251, מנוי 0837

אולמי זמיר

הנהלה חדשה ודינמית
מבטיחה הצלחת האירוע שלך
★ שף ברמה בינלאומית ★ צוות מקצועי
מחיר לכל כיס
ועוד הרבה הפתעות...
צלצלו לפרטים 03-343311 — אבי

חתונה — בר מצוה — מסיבה

זמיר
המועד מתקרב!
עדיין לא מצאת תקליטן
אל תקח צ'אנס!!!
לך על בטוח צלצל
לזמיר ותקבל מוסיקה והנחיה מכל הלב.

חַג הַשָּׁבוּעוֹת הוּא בְּמִדָּה רַבָּה חַג הַבַּר־מִצְוָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. בְּיוֹם זֶה נִתְּנָה לָעָם הַתּוֹרָה, הִיא סֵפֶר הַחֻקִּים וְהַמִּצְווֹת שֶׁל הָעָם הַיְּהוּדִי, הַמּוֹרִים לוֹ אֶת דֶּרֶךְ חַיָּיו. חֻקֵּי הַתּוֹרָה וּמִצְווֹתֶיהָ, שֶׁנִּתְּנוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, הֵם שֶׁשָּׁמְרוּ עַל קִיּוּמֵנוּ מֵאָז וְעַד עַתָּה.

אַחֲרֵי שֶׁהִגִּיעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַמִּדְבָּר אֶל אַרְצָם וְעָבְדוּ אֶת אַדְמָתָהּ, הָיוּ מַעֲלִים אֶת בִּכּוּרֵי תּוֹצַרְתָּם לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה: „רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה'". תּוֹשְׁבֵי עֲיָרוֹת וּכְפָרִים הָיוּ מִתְכַּנְּסִים וְיוֹצְאִים בְּתַהֲלוּכוֹת מְפֹאָרוֹת לִירוּשָׁלַיִם, וְשָׁם הָיוּ מַעֲלִים אֶת הַבִּכּוּרִים וְיוֹצְאִים בִּבְרָכָה: „תִּזְכּוּ לְשָׁנָה הַבָּאָה וְתָבִיאוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה"

אַחֲרֵי חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּטְלָה הֲבָאַת הַבִּכּוּרִים לִירוּשָׁלַיִם, כִּי לֹא הָיָה לְאָן לַהֲבִיאָם; אֲבָל הַמִּנְהָג הַיָּפֶה שֶׁל הַעֲלָאַת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה וְהַקְדָּשָׁתוֹ לְרָאשֵׁי הָעֵדָה נִשְׁמַר בִּקְהִלּוֹת רַבּוֹת, בְּעִקָּר בִּקְהִלּוֹת שֶׁל יְהוּדִים חַקְלָאִים.

עִם הִתְחַדֵּשׁ הַחַקְלָאוּת הָעִבְרִית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֻנְהֲגוּ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת טִקְסֵי הַקְדָּשַׁת הַבִּכּוּרִים לְקֶרֶן הַקַּיֶּמֶת: הָיוּ אֵלֶּה טְקָסִים יָפִים וּמַרְשִׁימִים, אֲבָל בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים הֵם אִבְּדוּ הַרְבֵּה מִטַּעְמָם. אֵין מְבִיאִים עוֹד בִּכּוּרֵי שָׂדֶה וָגַן מַמָּשׁ, אֶלָּא עַגְבָנִיָּה וּמְלָפְפוֹן שֶׁנִּקְנוּ בַּחֲנוּת, וְאֶת דְּמֵי הַפִּדְיוֹן יֵשׁ שֶׁמַּקְדִּישִׁים לְשִׁפּוּץ בֵּית הַסֵּפֶר וְגַן הַיְלָדִים. טַעֲמוֹ הָרִאשׁוֹן וְהֶחָשׁוּב שֶׁל הֶחָג – הוּא מַתַּן תּוֹרָה – כִּמְעַט שֶׁנִּדְחַק בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים בִּגְלַל הַטֶּקֶס הַמְחֻדָּשׁ שֶׁל הַבִּכּוּרִים

בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת נָהוּג לֶאֱכוֹל מַאַכְלֵי חָלָב וּדְבַשׁ; וְלָמָּה? כִּי הֵם רֶמֶז לַתּוֹרָה, שֶׁהִיא „דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ".

מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה!

שֶׁלָּכֶם,

בינה אלפק

מֵאֵת אֵלִי דָנָה

כָּל הַבָּנוֹת וְהַבָּנִים בְּחַג הַבִּכּוּרִים
עָרְמוּ לַעֲרֵמָה אֶת אֶלֶף הַזֵּרִים.
זֵרִים בְּצָהֹב וְלָבָן, זֵרִים
גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים
הַשְּׁזוּרִים לָרֹב בְּחַרְצִיּוֹת וְסַבְיוֹנִים.

אַךְ מִי רָאָה אֶת נוֹעָה?
שֶׁתָּמִיד לָנוּ סִימָן:
הִיא לָבְשָׁה בֶּגֶד חַג בְּצִבְעֵי
צָהֹב וְלָבָן.
לְאָן הִיא פָּרְחָה? מָה קָרָה לָעַלְמָה?
לְאָן זֶה פִּתְאֹם הִסְתַּלְּקָה וְנֶעֶלְמָה?

הַקְּטַנָּה הַתְּרוּצָצָה, הַקְּטַנְטֹנֶת הַשְּׁתוֹלֶלֶת
וְאֶל עֲרֵמַת הַזֵּרִים הֶחֱלִיקָה וְנָפְלָה.
פְּרָחִים כִּסּוּ רַגְלֶיהָ, לִטְּפוּ אֶת פָּנֶיהָ,
נִתְלוּ בִּשְׂעָרָהּ וְהֵצִיצוּ מֵעֵינֶיהָ.

דִּבְרֵי־מָה זָע וָנָע בַּעֲרֵמַת הַפְּרָחִים,
דִּבְרֵי־מָה מִתְרוֹמֵם שָׁם, וְהַכֹּל מְחַכִּים
וּמִתְקַשִּׁים לְזַהוֹת מַה שָּׁם יָנוּעַ –
הַאִם זֹאת חַרְצִית אוֹ סַבְיוֹן
אוֹ... נוֹעָה?

חַג הַשָּׁבוּעוֹת

מֵאֵת שָׂרָה שָׁלוֹם

בִּזְמַן מַתַּן תּוֹרָה
הָיְתָה כָּזוֹ דְּמָמָה,
שֶׁאִלּוּ הִשְׁתַּתְּפָה הַמּוֹרָה
הָיְתָה הֲנָאָתָהּ שְׁלֵמָה...

אַךְ אֶצְלֵנוּ
רַק יְלָדִים צְעִירִים
מְבִיאִים בְּטֶנֶא בִּכּוּרִים,
לָכֵן
כְּשֶׁקִּשְּׁטוּ לְאָחִי סַלְסִלָּה
הִצְטַעַרְתִּי שֶׁאֲנִי כְּבָר גְּדוֹלָה.

מְחַכִּים לָרוּחַ

מֵאֵת עֲדוּלָה

עַל חוֹף הַכִּנֶּרֶת
מַמְתִּינִים
מִפְרָשׂ צָהֹב,
מִפְרָשׂ וָרֹד,
מִפְרָשׂ בְּכָל צִבְעֵי הַקֶּשֶׁת...
אֲבָל הָרוּחַ
מִתְעַקֶּשֶׁת:
הִיא לֹא תָּבוֹא! הִיא לֹא תָּבוֹא!
הַיּוֹם אֵין לָהּ מַצַּב רוּחַ
וְחוּץ מִזֶּה יֵשׁ לָהּ
מַחֲבוֹא
שֶׁבּוֹ אֶפְשָׁר סוֹף סוֹף לָנוּחַ
מִן הַסִּירָה הַמִּתְנַעֶשֶׁת,
מִגַּלְשָׁנִים
וּמִשִּׁירוֹת
וּמֵעַנְפֵי הָאֵיקָלִיפְּטוּס
שֶׁכָּל הַזְּמַן נוֹתְנִים סְטִירוֹת...

עֵץ הַחֲלוֹמוֹת

מֵאֵת שׁוֹשַׁנָּה צִפּוֹרִי

לוּ הָיָה לִי עֵץ חֲלוֹמוֹת
בְּאַחַד הַמְּקוֹמוֹת,
מִיָּד הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ
מִשְׁאָלוֹת, כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ:

שֶׁיִּצְמְחוּ אֶת הַשִּׁעוּרִים,
נְקִיִּים וְגַם בְּרוּרִים,
וְשֶׁיִּהְיוּ תָּמִיד מוּכָנִים
עִם צִיּוּנִים מְצֻיָּנִים.

שֶׁיִּצְמְחוּ מַמְתַּקִּים,
מְכוֹנִית וּמִשְׂחָקִים,
וְשֶׁיִּהְיוּ עַל כָּל עָנָף
נוֹצוֹת־זָהָב שֶׁל עוֹף־כָּנָף.

וְהַמּוֹרָה אָז לִי תֹּאמַר:
"אֵיזֶה יֹפִי, אִיתָמָר!"
הוֹרַי אָז יִשְׂמְחוּ מְאֹד,
אַךְ לֹא אֲגַלֶּה אֶת הַסּוֹד...

תִּקּוּן לֵיל־שָׁבוּעוֹת

מֵאֵת רָחֵל רוֹזְנֶר

שָׁנָה שָׁנָה בְּחַג־הַשָּׁבוּעוֹת הָיוּ אַבָּא שֶׁלִּי וְאַחַי הַגְּדוֹלִים נִשְׁאָרִים עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, כְּדֵי לִלְמֹד. אֲנִי הָיִיתִי צָרִיךְ לְהִשָּׁאֵר בַּבַּיִת בָּעֶרֶב, וְתָמִיד הִתְלוֹנַנְתִּי: "גַּם אֲנִי רוֹצֶה לְהִשָּׁאֵר עֵר כָּל הַלַּיְלָה."

"בַּשָּׁנָה הַבָּאָה," הָיְתָה אִמִּי מַבְטִיחָה לִי.

הַשָּׁנָה הֶחְלַטְתִּי, שֶׁבֶּאֱמֶת כְּבָר הִגִּיעָה "הַשָּׁנָה הַבָּאָה", וַאֲנִי נִשְׁאַר בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת. עוֹד שְׁנָתַיִם כְּבָר אֶחֱגֹג אֶת הַבַּר־מִצְוָה, וַאֲנִי כְּבָר דַּי גָּדוֹל כְּדֵי לְהִשָּׁאֵר עֵר כַּמָּה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה! אִמָּא נִסְּתָה אָמְנָם לְשַׁכְנֵעַ אוֹתִי שֶׁלֹּא כְּדַאי, וְשֶׁ"בַּשָּׁנָה הַבָּאָה"... אֲבָל הַפַּעַם הִתְעַקַּשְׁתִּי, וְזֶהוּ.

אַחֲרֵי הַסְּעוּדָה הָלַכְתִּי לְבֵית־הַכְּנֶסֶת. בַּהַתְחָלָה הָיָה שִׁעוּר לִילָדִים; הָיָה מְאֹד מְעַנְיֵן, וַאֲנִי הִשְׁתַּתַּפְתִּי וְעָנִיתִי עַל שְׁאֵלוֹת. אַחֲרֵי הַשִּׁעוּר שָׁתִיתִי תֵּה וְאָכַלְתִּי עוּגִיּוֹת, שֶׁהֵבִיאוּ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לִפְנֵי הֶחָג (גַּם אִמָּא שֶׁלִּי אָפְתָה עוּגָה). הֵן הָיוּ מְאֹד טְעִימוֹת. בְּעֶרֶךְ בַּחֲצוֹת הוֹפִיעָה פִּתְאֹם אִמִּי וְהִצִּיעָה לִי לַחֲזֹר בְּכָל־זֹאת הַבַּיְתָה. אָמְנָם הָיִיתִי כְּבָר דֵּי עָיֵף, אֲבָל הֲרֵי הֶחְלַטְתִּי שֶׁאֶשָּׁאֵר לְ"תִקּוּן לֵיל שָׁבוּעוֹת", וְלֹא הִסְכַּמְתִּי לַחֲזֹר.

רֹב הַיְלָדִים בְּגִילִי חָזְרוּ לְבָתֵּיהֶם. אֲבָל אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי וְנִכְנַסְתִּי לַחֶדֶר בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, שֶׁבּוֹ לָמְדוּ הַמְּבֻגָּרִים. גַּם שְׁנֵי אַחַי הַגְּדוֹלִים יָשְׁבוּ שָׁם. הִתְיַשַּׁבְתִּי עַל יָדָם וְנִסִּיתִי לְהַקְשִׁיב וּלְהָבִין; קְצָת פִּהַקְתִּי, וּלְפֶתַע שָׁמַעְתִּי מַשֶּׁהוּ שֶׁהֵבַנְתִּי: "סֵדֶר הַלַּיְלָה נִתְקַן כְּדֵי לְתַקֵּן פְּגָם שֶׁל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהָיוּ בָּהֶם רַבִּים שֶׁהָלְכוּ לִישֹׁן בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרְרָם מִן הַשֵּׁנָה, שֶׁיָּבוֹאוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה..."

כְּשֶׁשׁ בַּבֹּקֶר מָצָאתִי אֶת עַצְמִי יָשֵׁן בַּבַּיִת בַּמִּטָּה שֶׁלִּי, לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי־חַג. מְאֹד הִתְרַגַּזְתִּי. מַה פִּתְאֹם אֲנִי בַּמִּטָּה? מִי הֵבִיא אוֹתִי? אֵיךְ לֹא הִרְגַּשְׁתִּי? מָתַי נִרְדַּמְתִּי? מַדּוּעַ לֹא הֵעִירוּ אוֹתִי בַּלַּיְלָה, בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת? הֲלֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁתּוֹת קְצָת קָפֶה, כְּמוֹ הַגְּדוֹלִים, וּלְהִשָּׁאֵר עֵר...

יָרַדְתִּי בְּשֶׁקֶט מִן הַמִּטָּה, וְרָאִיתִי שֶׁכָּל בְּנֵי הַבַּיִת עֲדַיִן יְשֵׁנִים.

"מַה זֶּה, מַדּוּעַ אַבָּא לֹא קָם לִתְפִלָּה?" שָׁאַלְתִּי אֶת עַצְמִי. נִזְכַּרְתִּי, שֶׁוַּדַּאי אַבָּא, וְגַם אַחַי הַגְּדוֹלִים, הִתְפַּלְּלוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית מֻקְדָּם בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת לְאַחַר לֵיל־הַשִּׁמּוּרִים.

כְּשֶׁאָחִי אוּרִי הִתְעוֹרֵר סוֹף־סוֹף, הוּא שָׁאַל אוֹתִי בְּלַגְלוּג: "נוּ, אֵיךְ הָיָה לִלְמֹד בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת?"

"דַּוְקָא בְּסֵדֶר"... עָנִיתִי בְּגִמְגּוּם.

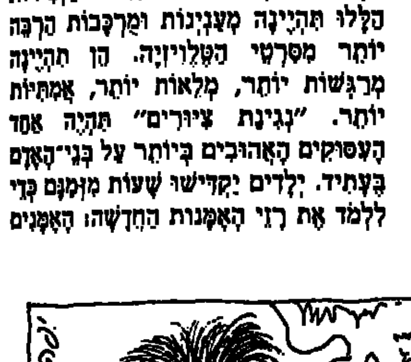
"לָמָּה גָּדוֹל אַתָּה, רָאִינוּ אוֹתְךָ... בִּשְׁבִיל מָה בָּאתָ בִּכְלָל לָשֶׁבֶת עִם הַמְּבֻגָּרִים?"

בֵּינְתַיִם גַּם אַבָּא הִתְעוֹרֵר וְשָׁאַל: "נוּ, מַה הִסְפַּקְתָּ לִלְמֹד בַּלַּיְלָה, עַד שֶׁנִּרְדַּמְתָּ?"

"דַּוְקָא שָׁמַעְתִּי שֶׁהָרַב אָמַר שֶׁ... שֶׁהַמִּנְהָג לִלְמֹד בְּשָׁבוּעוֹת כָּל הַלַּיְלָה נוֹצַר כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם שֶׁל הַדּוֹר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, שֶׁרַבִּים מֵהֶם הָלְכוּ לִישֹׁן בְּלֵיל מַתַּן תּוֹרָה," עָנִיתִי, וְהִתְפַּלֵּאתִי עַל עַצְמִי, שֶׁנִּזְכַּרְתִּי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת לִפְנֵי שֶׁנִּרְדַּמְתִּי.

"יָפֶה מְאֹד," אָמַר אַבָּא, "וּבִגְלַל זֶה חָשַׁבְתָּ, שֶׁגַּם אַתָּה צָרִיךְ לְהִשָּׁאֵר עֵר כָּל הַלַּיְלָה? אֲבָל נִרְדַּמְתָּ, וְלֹא שָׁמַעְתָּ אֶת הַהֶמְשֵׁךְ: יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאֵלֶּה שֶׁהָלְכוּ לִישֹׁן בְּלֵיל מַתַּן תּוֹרָה הָיוּ חַלָּשִׁים, וְהֵם חָשְׁשׁוּ שֶׁאִם לֹא יִישְׁנוּ בַּלַּיְלָה, לֹא יַעֲמֹד לָהֶם כֹּחָם בְּעֵת קַבָּלַת הַתּוֹרָה. לָכֵן אוֹמְרִים, שֶׁגַּם הַיּוֹם לֹא כֻּלָּם חַיָּבִים לִהְיוֹת עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה, אֶלָּא רַק מִי שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁיַּחֲזִיק מַעֲמָד וְיִהְיֶה רַעֲנָן בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית."

הֵבַנְתִּי. אַבָּא הִתְכַּוֵּן גַּם אֵלַי, שֶׁלֹּא הָיִיתִי חַיָּב לִהְיוֹת עֵר כָּל הַלַּיְלָה, כִּי אֲנִי עוֹד קָטָן וְחַלָּשׁ, וְלֹא הֶחֱזַקְתִּי מַעֲמָד עַד תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. אֲבָל בַּשָּׁנָה הַבָּאָה – אָמַרְתִּי לְעַצְמִי – אֶשְׁתֶּה קָפֶה, כְּמוֹ הַמְּבֻגָּרִים, וְאֶשָּׁאֵר עֵר כָּל הַלַּיְלָה בְּתִקּוּן לֵיל שָׁבוּעוֹת.

לִרְאוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת

יֶלֶד אֶחָד רָצָה לָלֶכֶת לְחוּג צִיּוּר וּלְחוּג נְגִינָה, אַךְ לְרֹעַ מַזָּלוֹ הִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי הַחוּגִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ, וְהוּא נֶאֱלַץ לְוַתֵּר עַל אֶחָד מֵהֶם. הֲרֵי אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, נָכוֹן?

מְסֻיָּמִים, וְשׁוֹנִים מֵהֶם בִּדְבָרִים אֲחֵרִים. בְּאֹפֶן עֶקְרוֹנִי אֶפְשָׁר לַהֲפֹךְ אֶת גַּלֵּי הָאוֹר לְגַלֵּי קוֹל, וְאֶת גַּלֵּי הַקּוֹל אֶפְשָׁר, בְּאֹפֶן עֶקְרוֹנִי, לַהֲפֹךְ לְגַלֵּי אוֹר צִבְעוֹנִיִּים.

בְּמַעֲמַד הַר סִינַי רָאָה הָעָם אֶת הַקּוֹלוֹת; בֶּעָתִיד נוּכַל אֲנוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת; נוּכַל לִרְאוֹת צְלִילִים. נוּכַל לִשְׁמֹעַ צְבָעִים. נוּכַל לְעַרְבֵּב צְלִילִים וּצְבָעִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, נוּכַל לִיצֹר מַנְגִּינוֹת צִבְעוֹנִיּוֹת וְצִיּוּרִים נְגוּנִיִּים. הַיְצִירוֹת הַלָּלוּ תִּהְיֶינָה מְעַנְיְנוֹת וּמֻרְכָּבוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִסְּרָטֵי הַטֶּלֶוִיזְיָה. הֵן תִּהְיֶינָה מְרַגְּשׁוֹת יוֹתֵר, מְלֵאוֹת יוֹתֵר, אֲמִתִּיּוֹת יוֹתֵר. "נְגִינַת צִיּוּרִים" תִּהְיֶה אַחַד הָעִסּוּקִים הָאֲהוּבִים בְּיוֹתֵר עַל בְּנֵי־הָאָדָם בֶּעָתִיד. יְלָדִים יַקְדִּישׁוּ שָׁעוֹת מִזְּמַנָּם כְּדֵי לִלְמֹד אֶת רָזֵי הָאָמָּנוּת הַחֲדָשָׁה; הָאָמָּנִים

גַּם בֶּעָתִיד לֹא נוּכַל, כַּנִּרְאֶה, לְפַצֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לִשְׁנֵי חֲלָקִים, כַּאֲשֶׁר כָּל חֵלֶק נִמְצָא בְּמָקוֹם אַחֵר; אֲבָל נוּכַל לִפְתֹּר אֶת הַבְּעָיָה בְּשִׁיטָה שׁוֹנָה: בֶּעָתִיד יִהְיוּ הַחוּג לִנְגִינָה וְהַחוּג לְצִיּוּר, פָּשׁוּט, חוּג אֶחָד; הוּא יִקָּרֵא הַחוּג לְצִיּוּר־מַנְגִּינוֹת, אוֹ הַחוּג לִנְגִינַת־צִיּוּרִים. הַצְּבָעִים וְהַצְּלִילִים – שְׁנֵיהֶם נוֹצָרִים עַל־יְדֵי גַּלִּים. גַּלֵּי הָאוֹר הַצִּבְעוֹנִיִּים דּוֹמִים לְגַלֵּי הַקּוֹל בִּדְבָרִים

הַצְּעִירִים יִזְכּוּ לְאַהֲבַת הַקָּהָל, הֵם יִהְיוּ מְפֻרְסָמִים.

הָאָמָּנִיּוֹת תִּשְׁתַּנֶּינָה בֶּעָתִיד, אֲבָל בְּנֵי הָאָדָם יִשָּׁאֲרוּ כְּפִי שֶׁהֵם הַיּוֹם. אֲמַרְגְּנִים זְרִיזִים לֹא יְאַבְּדוּ זְמַן; בַּהִזְדַּמְּנוּת הָרִאשׁוֹנָה, הַאֲמִינוּ לִי, הֵם יְאַרְגְּנוּ לָנוּ אֶת פֶסְטִיבַל נְגִינַת־צִיּוּרֵי־הַיְלָדִים מִסְפָּר אַחַת...

יִבְשָׁם עוֹזֵר

נֵצֵא לַשָּׂדֶה

צִבְעָם שֶׁל פֵּרוֹת

בְּעָבְרֵנוּ בַּשּׁוּק, אוֹ בְּעָמְדֵנוּ לִפְנֵי חֲנוּת הַיְּרָקוֹת וְהַפֵּרוֹת, מְשַׂמְּחִים אֶת עֵינֵינוּ צִבְעֵיהֶם הָרַבִּים וְהַשּׁוֹנִים שֶׁל הַפֵּרוֹת הַבְּשֵׁלִים, גַּם שֶׁל הַיְּרָקוֹת שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶת פִּרְיָם (לְהַבְדִּיל מִיַּרְקוֹת עָלִים). אָכֵן, יֵשׁ זַנִּים שֶׁל פֵּרוֹת וְיֵשׁ יַרְקוֹת־פְּרִי, הַנִּשְׁאָרִים יְרֻקִּים גַּם כְּהַבְשָׁלָתָם; כְּגוֹן זַנֵּי תַּפּוּחַ אוֹ שְׁזִיף, הַנֶּאֱכָלִים יְרֻקִּים, אוֹ קִשּׁוּאִים יְרֻקִּים; אַךְ אֲחֵרִים הֵם בֹּסֶר כָּל זְמַן שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת צִבְעָם הַטִּבְעִי הַסּוֹפִי, כְּגוֹן זַנִּים אֲדֻמִּים אוֹ צְהֻבִּים שֶׁל תַּפּוּחִים; וּבֵין הַיְּרָקוֹת – הָעַגְבָנִיּוֹת. יֶתֶר עַל כֵּן: יֵשׁ גַּם פֵּרוֹת הַמַּחֲלִיפִים צֶבַע פַּעֲמַיִם עַד לְהַבְשָׁלָתָם, כְּגוֹן פֵּרוֹת שֶׁל מִינֵי הַתּוּת הַגְּדֵלִים עַל עֵץ, שֶׁצִּבְעָם מִשְׁתַּנֶּה מִיָּרֹק לְאָדֹם, וַעֲדַיִן אֵינָם בְּשֵׁלִים עַד שֶׁיַּשְׁחִירוּ.

לִפְעָמִים אָמְנָם אָנוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּפֵרוֹת כְּשֶׁהֵם יְרֻקִּים, אַף שֶׁמִּטִּבְעָם הֵם עֲשׂוּיִים לְקַבֵּל בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר צֶבַע שׁוֹנֶה. לְמַעֲשֶׂה אָנוּ אוֹכְלִים אוֹתָם בֹּסֶר. כָּךְ, לְמָשָׁל, כָּל זַיִת בָּשֵׁל הוּא סְגֹל־שָׁחֹר, זֵיתִים כְּבוּשִׁים יְרֻקִּים הֵם לְמַעֲשֶׂה זֵיתֵי בֹּסֶר; כְּשֵׁם שֶׁמַּחְמִיצִים עַגְבָנִיּוֹת יְרֻקּוֹת – אַף הֵן בֹּסֶר. וְיֵשׁ זַנֵּי פִּלְפֵּל, שֶׁאִלּוּלֵא הִקְדַּמְנוּ וְקָטַפְנוּ אוֹתָם יְרֻקִּים – הָיוּ מַגִּיעִים בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לְצֶבַע צָהֹב אוֹ אָדֹם.

אוּלָם יֵשׁ גַּם פֵּרוֹת, הַנִּמְצָאִים בְּצִבְעָם הַסּוֹפִי – שֶׁאֵינוֹ יָרֹק! – מִתְּחִלָּתָם. הִנֵּה, הַבְּנָנוֹת הָאֲדֻמּוֹת, שֶׁהֵחֵלּוּ לְגַדֵּל אוֹתָן בָּאָרֶץ – הֵן אֲדֻמּוֹת מִלְּכַתְּחִלָּה. הַקִּשּׁוּאִים הַחֲדָשִׁים, שֶׁצִּבְעָם צְהַב־זָהָב – כָּזֶה הוּא גַּם בִּהְיוֹתָם זְעִירִים. וְהֶחָצִיל, זֶה הַיָּרָק הַוָּתִיק, סְגֹל־שָׁחוֹר הוּא מִתְּחִלָּתוֹ.

לְסִכּוּם: פְּרִי זֶה שֶׁאָנוּ אוֹחֲזִים בְּיָדֵינוּ – מְעַנְיֵן לַחְשֹׁב וְלִמְצֹא: מֶה הָיָה צִבְעוֹ בִּתְחִלָּתוֹ? לְאֵיזֶה צֶבַע הוּא עָשׂוּי לְהַגִּיעַ?

יוֹסִי

חֲלוֹם שֶׁחָלַמְתִּי

מֵאֵת חָנָן שַׁדְמִי

הַלַּיְלָה חָלַמְתִּי חֲלוֹם כֹּה נָעִים:
מוּלִי בַּשָּׁמַיִם לַהֲקַת שְׂקְנָאִים;
וְשֹׁאת הִיא בְּרַחַף שֶׁקֶט וּבְדָמִי,
קוֹרֵאת, מְזַמִּינָה לְטִיּוּל חֲלוֹמִי.
לְפֶתַע אֶחָד בָּא, נוֹחֵת עַל הַכַּר,
כְּנָפַיִם פּוֹרֵשׂ בַּחֲגַף וְהָדָר;
קוֹרֵא לִי בְּנַחַת, בְּרֶמֶז דַּק־דַּק,
יַחַד בִּשְׁנַיִם לָעוּף לַמֶּרְחָק
עָלִיתִי שָׂמֵחַ עַל גַּב הַשְּׂקְנַאי
וּשְׁנֵינוּ הִמְרַאנוּ מֵעַל הַר וָגַיְא
וְכָךְ בַּחֲלוֹם כֹּה נִפְלָא וְנָעִים
דָּאִיתִי דָּרוֹם עִם לַהֲקַת שְׂקְנָאִים.

שַׁעֲשׁוּעוֹן

את הפתרונות (בלבד) יש לשלוח לשעשועון "ידיעות אחרונות לילדים" ת.ד. 1431 ת"א, 61013.

שִׁיר מוּזָר

לַחֲגִיגַת הַבִּכּוּרִים הוֹלֶכֶת רוּתִי עִם הוֹרֶיהָ.
אֵיזֶה שִׁיר הֵם מְזַמְּרִים, אִם כָּל אוֹת הִיא זוֹ שֶׁבָּאָה אַחֲרֶיהָ?

פְּרָחִים לֶחָג

תָּלוּשׁ אֶת הַמְּיֻתָּר:

חַג הַסֻּכּוֹת. / חַג הָאוֹרִים / חֲבָאַת בִּכּוּרִים / מְגִלַּת אֶסְתֵּר / יוֹם הַבִּכּוּרִים

מַיִם! מַיִם!

בְּאֵיזֶה סֵדֶר צֻלְּמוּ הַתְּמוּנוֹת? כִּתְבוּ לָנוּ כְּסֵדֶר הַנָּכוֹן.

חידון מס' 5

החוק, כנסת, ממשלה

1. "הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ו.........
לפי חוק הבחירות לכנסת; אין לשנות סעיף זה, אלא ברוב של חברי הכנסת". בסעיף זה מתוך "חוק יסוד הכנסת" הושמטה מלה אחת, החשובה מאוד למאבק הכוחות הדמוקרטי במדינה. מהי המלה החסרה?

2. דמוקרטיה פירושה גם הקפדה על זכויות מלאות למיעוטים, ובישראל הדבר נוגע במיוחד למיעוט הערבי. הדבר הודגש על־ידי מוסדות המדינה כבר בשלבי הבראשית של הממלכתיות הישראלית. באיזה מסמך מופיעות השורות הבאות: "אנו קוראים... לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל... ליטול חלק בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה הזמניים והקבועים"?
א. חוק יסוד הכנסת
ב. חוקת המדינה
ג. קווי היסוד של הממשלה הראשונה
ד. מגילת העצמאות

3. אחד מיסודות הדמוקרטיה הוא עליונות המוסדות הנבחרים, האזרחיים, וכפיפותה של הזרוע הצבאית במדינה לזרוע האזרחית. אחד הביטויים המעשיים והסמליים לכך בישראל הוא מינוין, מדי כמה שנים, של רמטכ"ל חדש לתפקידו על־ידי:
א. הכנסת
ב. הממשלה לפי המלצת שר הביטחון
ג. נשיא המדינה
ד. נשיאות הכנסת

4. במדינות רבות בעולם קיים, לצד מערכת החוקים, גם מסמך הנקרא "חוקה". החוקה מגבילה את תחומי הקיפו, סמכותו ושיטת פעולתו של השלטון, ולכן היא אופיינית במיוחד למשטר דמוקרטי, שבו השלטון אינו כל־יכול. מהו המצב בשטח זה בישראל?
א. גם לישראל חוקה
ב. היתה חוקה ובוטלה
ג. בישראל אין חוקה, אך יש בה שורה של חוקי יסוד
ד. החוקה הישראלית נמצאת בהכנה בידי ועדת מומחים

5. הכנסת, המוסד המחוקק העליון של המדינה, מוגנת, לפי "חוק יסוד הכנסת", משינוי חוק זה או מהפקעה זמנית של תוקפו על־ידי תקנות שעת חירום, אלא אם כן יתמוך בכך רוב מיוחס של –
א. 61 חברי כנסת
ב. 70 חברי כנסת
ג. 80 חברי כנסת
ד. 100 חברי כנסת

6. הממשלה בישראל מכהנת מכוח אמון הכנסת. אם מביעה הכנסת אי־אימון בממשלה, נחשבת הממשלה כמפוטרת. ישנה גם אפשרות חוקית שאחד משרי הממשלה יגרום לכך, שהממשלה תיחשב כמתפטרת. במי מדובר?
א. ראש הממשלה
ב. שר החוץ
ג. שר האוצר
ד. שר הביטחון

ספרי עזר היכולים לסייע בפתרון השאלות

- שולמית אלוני, אזרח ומדינתו, הוצאת מערכות
- זאב סגל, בנתיבי ממשל, הוצאת ספירוס
- לכסיקון הממשל בישראל, הוצאת הקע־אור

הוראות לפותרים

כתבו את הפתרונים בכתב ברור ונא לא לשכוח לציין שם ושם משפחה, כתובת, מיקוד וטלפון.
אפשר לשלוח תשובות לחידון אחד, לכמה חידונים או לכל החידונים. פתרון של כל חידון יש להכניס למעטפה נפרדת, וככל שירבו הפתרונים, כן יגדלו סיכוייו של השולח לזכות באחד הפרסים. על כל מעטפה יש לציין את מספר החידון.
עובדי מרכז ההסברה ומשפחותיהם ועובדי "ידיעות אחרונות" ומשפחותיהם אינם רשאים להשתתף בחידון.
את התשובות יש לשלוח אל:
מרכז ההסברה, ת.ד. 13169 ירושלים 91131

